

ΛΌΓΟ

Σ

SZTUKA MYŚLI NAUKOWEJ

KOLEKCJA PRAC NAUKOWYCH

Z MATERIAŁAMI MIĘDZYNARODOWEJ NAUKOWO-PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI

WIELOKIERUNKOWOSC JAKO GWARANCJA POSTĘPU NAUKOWEGO

21 LUTEGO, 2020 • WARSZAWA, POLSKA

TOM 1

DOI 10.36074/21.02.2020.v1
ISBN 978-83-7499-788-1

EUROPEAN
SCIENTIFIC
PLATFORM

ΛΟΓΟΣ

KOLEKCJA PRAC NAUKOWYCH

Z MATERIAŁAMI MIĘDZYNARODOWEJ
NAUKOWO-PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI

**«WIELOKIERUNKOWOSC
JAKO GWARANCJA POSTĘPU
NAUKOWEGO»**

21 LUTEGO 2020 ROK

TOM 1

Warszawa • Polska

E
S
P

Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego: Holdenblat M.

Odpowiedzialny za układ: Kazmina N.

Odpowiedzialny projektant: Bondarenko I.

W 66 **Wielokierunkowosc Jako Gwarancja Postępu Naukowego:**
kolekcja prac naukowych «ΛΟΓΟΣ» z materiałami
Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji (T. 1), 21
lutego 2020 r. Warszawa, Polska: Europejska platforma
naukowa.

ISBN 978-83-7499-788-1

DOI 10.36074/21.02.2020.v1

W referacie przedstawiono referaty i artykuły uczestników międzynarodowej konferencji naukowej i praktycznej «Wielokierunkowosc Jako Gwarancja Postępu Naukowego», która odbyła się w Warszawie, 21 lutego 2020 r.

Konferencja jest zawarta w katalogu Międzynarodowych Konferencji Naukowych, zatwierdzona przez ResearchBib i certyfikowana przez Euro Science Certification Group (SCC-2000).

Materiały konferencyjne są publicznie dostępne na warunkach międzynarodowej licencji Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Opisy bibliograficzne materiałów konferencyjnych są indeksowane przez ORCID, Google Scholar, CrossRef, OpenAIRE i OUCI.

UDC 001 (08)

SPIS TREŚCI

SEKCJA I. EKONOMIA

A CUSTOMER ORIENTATION AS THE BASIS OF MODERN MARKETING MANAGEMENT Chunikhina T., Klibanska O.	8
SPECIFIC SIGNS OF A SYNERGISTIC EFFECT IN AN INNOVATION CLUSTER Rresearch group: Orlova-Kurilova O., Kuksa I., Hnatenko I., Rubezhanska V.	10
АНАЛІЗ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОДНОРАЗОВОГО ПОСУДУ ІЗ ВИСІВОК Голінач Л.І.	13
ВПЛИВ СВІТОВОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ НА ГЛОБАЛЬНІ ЗМІНИ В ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРИ Жмурко І.Л., Лозінська К.В.	19
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: КРИТЕРІЇ ТА ВПЛИВ Науково-дослідна група: Смельянов О.Ю., Крет І.З., Петрушка Т.О.	24
ІННОВАЦІЙНА БЕЗПЕКА: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ Маслак О.І., Шара В.І.	27
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА Шелефонтьок В.Р., Соколова Л.В.	28
КЛЮЧОВІ ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БУХГАЛТЕРСЬКИМ ОБЛІКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ Мазуренок О.Р.	30
ОБГРУНТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОГО ПРОЕКТУ МКП «ХМЕЛЬНИЦЬКТЕПЛОКОМУНЕНЕРГО» Куца О.В.	32
ОЦІНКА РІВНЯ СПРИЯТЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ У КРАЇНАХ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ Ларіна Д.Є.	38
ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ Горбачова І.О.	42

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНОЇ
ГАЛУЗІ УКРАЇНИ
Забашта Є.Ю. 45

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО
ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ
Рогоза М.Є., Столярчук В.М. 47

СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ
ВИРОБНИЦТВА НОВИХ ВИДІВ ПРОДУКЦІЇ
Науково-дослідна група:
Гавриляк А.С., Петрушка Т.О., Данилович О.Т., Петрушка К.І. .. 49

ФАНДРАЙЗИНГ ЯК РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ
ІНІЦІАТИВ
Науково-дослідна група:
Тюріна Н.М., Карвацка Н.С., Назарчук Т.В. 52

ФИНАНСОВО-КРЕДИТНЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ АКТИВИЗАЦИИ
ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В
СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ
Жигирь А.А. 56

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДОМОГОСПОДАРСТВА
Білоус І.І. 59

SEKCJA II. NAUKI ROLNICZE

ANALIZA ROZMIESZCZENIA OBSZARÓW WEDŁUG ZAWARTOŚCI
FOSFORU MOBILNEGO
Korszunowa J., Zadorożna S. 63

OLD ARCHITECTURE OR MODERN ARCHITECTURE IN
UZBEKISTAN
Allahanov Z., Isakov S. 64

ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ ЗНАЧЕНЬ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ
ДЛЯ МОДЕРНІЗОВАНОГО СКАЛЬПЕРАТОРА
Богданович С.А. 68

ВИРОЩУВАННЯ БУГАЙЦІВ ПЛАНОВИХ ПОРІД ТА ЇХ ПОМІСЕЙ У
МОЛОЧНОМУ ПЕРІОДІ НА БУКОВИНІ
Калинка А.К., Лесик О.Б. 70

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТІ ПЕРВИННОГО ОЧИЩЕННЯ НАСІННЯ САФЛУРУ НА ПНЕВМАТИЧНОМУ СЕПАРАТОРІ
Крекот М.М. 74

ОСОБЕННОСТИ ЦВЕТЕНИЯ И ПЫЛЬЦЕОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ВОСТОЧНОЙ ЛЕСОТЕПИ УКРАИНЫ
Глухова Н.А. 76

СЕПТОРИОЗ СОНЯШНИКУ: ПОШИРЕННЯ ТА РОЗВИТОК В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ
Науково-дослідна група:
Ретьман С.В., Базикіна Н.Г., Кислих Т.М., Шевчук О.В. 78

ХВОРОБИ НАСІННЯ КУКУРУДЗИ
Науково-дослідна група:
Голосна Л.М., Афанасьєва О.Г., Кучерова Л.О. 80

SEKCJA III. ADMINISTRACJA PUBLICZNA I EKOLOGIA

ENVIRONMENTAL RISK ASSESSMENT FROM OPERATION OF GAS PIPELINES
Research group:
Poberezhna L., Poberezhny L., Hrytsanchuk A. 84

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОГО КОНСЕНСУСУ
Дзяна Г.О., Дзяний Р.Б. 86

SEKCJA IV. PRAWO

SPECIAL FEATURES OF PARTICIPATION OF THE DEFENDER IN THE PROCEDURE OF CONCILIATION OF THE SUSPECT WITH THE VICTIM DURING THE PRE-TRIAL INVESTIGATION
Kovalchuk A. 88

ГЕНЕЗИС ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ГРАЖДАНСЬКОГО І ХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОЦЕСА В КИЄВСЬКІЙ РУСИ, ВЕЛИКОМУ КНЯЖЕСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ І КАЗАЦЬКОМУ ГОСУДАРСТВУ
Мальчик О.Н., Протосавицкая Л.С. 90

ДОСТРОКОВЕ ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ МІСЦЕВОЇ РАДИ ЗА РІШЕННЯМ РЕФЕРЕНДУМУ ЯК ФОРМА МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
Рябченко Т.О. 94

ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА, ЯК ПРЕДМЕТ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИЧИН ПОЖЕЖІ Андрієнко А.В.	95
ПОЛІТИКА І ЗАКОН В УКРАЇНСЬКОМУ КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ Кафарський В.І.	98
ПРАВОВИЙ СТАТУС ТРЕТЬОЇ ОСОБИ, ЩОДО МАЙНА ЯКОЇ ВИРІШУЄТЬСЯ ПИТАННЯ ПРО АРЕШТ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ Байдак Ж.В.	101
ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ Євдокимов П.В.	104
СТАНДАРТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНИХ ЗАХОДІВ Гриненко С.О.	107
ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОАКТИВАМИ Возняковська К.А.	110
SEKCJA V. NAUKI TECHNICZNE I TECHNOLOGIE INFORMACYJNE	
CURRENT ISSUES ON CERTIFICATION OF FRUIT AND PRODUCTS IN THE UKRAINE-EU CONTEXT Stoianova O., Zubkova K.	113
MICROWAVE MIXER IN PARTIALLY FILLED RECTANGULAR WAVEGUIDE Research group: Pochernyaev V., Povkhlil V., Mikriukov S.	115
ЗАХИСТ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗА ДОПОМОГИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІДРОЗДІЛАМИ СБУ Науково-дослідна група: Меленті Є.О., Білоус І.А., Третяк Д.В.	118
МОДЕЛЮВАННЯ МЕРЕЖІ ЗМІШАНОЇ ETHERNET ТОПОЛОГІЇ В СЕРЕДОВИЩІ OMNET++ INET FRAMEWORK Морковін Є.О., Морковін О.О.	121

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЧНИХ
НАКОПИЧУВАЧІВ ПРИ РЕКОНСТРУКЦІЇ АБО МОДЕРНІЗАЦІЇ
СИСТЕМ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ БУДІВЕЛЬ
Савченко Н.П., Трет'як А.В. 124

ТЕХНОЛОГІЯ ВІДНОВЛЕННЯ СТИСЛИХ ДИНАМІЧНИХ
ЗОБРАЖЕНЬ СТАЦІОНАРНОГО ФОНУ В ІНФОКОМУНІКАЦІЙНИХ
СИСТЕМАХ
Леках А.А. 125

СЕКЦІЯ VI. ПОЛІТИКА

ГУМАНІТАРНА СФЕРА ЯК ОБ'ЄКТ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ
Каріх І.В. 129

МОДЕРНІЗАЦІЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ГРЕЦІЇ
Котельнікова О.О., Петров П.Г. 131

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ КИТАЮ:
РЕТРОСПЕКТИВА ТА СЬОГОДЕННЯ
Перфільєва С.Ю. 134

УЧАСТЬ ПРОФСПІЛОК У РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ
КВАЛІФІКАЦІЙ
Семигіна Т.В. 137

ФЕНОМЕН ІМІДЖУ У ПРОЦЕСІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ
Петров П.Г. 139

SEKCJA I. EKONOMIA

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.01

A CUSTOMER ORIENTATION AS THE BASIS OF MODERN MARKETING MANAGEMENT

ORCID ID: 0000-0002-1386-6706

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Marketing
Kyiv National University of Trade and Economics

Chunikhina T.

ORCID ID: 0000-0003-2057-2244

PhD in Engineering, Senior Lecturer in Marketing
Kyiv National University of Trade and Economics

Klibanska O.

UKRAINE

Today, the openness of the Ukrainian market in competitive conditions requires companies to create special advantages that give them the opportunity to become competitive among other domestic enterprises.

A modern marketing management encourages companies to become more active in the formation of a customer orientation system as a key feature of the business, as it is an advantage among competitors based on the specific, special capabilities and resources of the enterprise, which are almost counterfeited by competitors [1]. A client-oriented approach becomes the basis of a marketing management as it increases the competitiveness of the company by retaining, attracting and increasing a sufficient number of clients [2].

A customer orientation is a key characteristic of a company that is expressed in the establishment and development of partnerships with customers, as well as with any participants both outside and inside the enterprise, based on understanding and meeting their active and secondary needs and increasing the maximum profit on this basis [3]. Each client should feel the importance of their needs for the employee of the company and the willingness to quickly make every effort to meet them. That is why it is necessary to establish or create a coordinated interaction of all divisions of the enterprise and to form a chain of a customer service, which is important for the company business process. Stable key indicators of the enterprise success which identify the level of a customer orientation are, above all, the service, quality and assortment of goods [4].

The customer-centric approach involves expanding the range of products. Keeping this in mind, the company must constantly improve its existing products and create new ones, taking into the account past, present and future needs. Knowing your buyer well, understanding his needs and anticipating his wishes, you can develop a product or service that is difficult to refuse. Taking into the account the priority of the client and his active involvement in the interactive process of creating and developing new products will allow the company to significantly expand

its existing customer base. To ensure high quality products, a company must have a quality control system in which each process is linked to the customer.

An important aspect of a customer-centric approach is to build a customer commitment to the enterprise, by creating and implementing programs that help build a stable sense of loyalty for a particular company that is manifested in its continued need to buy its products or service.

Forming a customer orientation approach as a basis for marketing management in a company involves a system of the following actions:

- developing a training complex and creating an employee motivation to understand the importance of each client for the enterprise;
- a research of priority and secondary needs of existing and potential clients;
- a formation of such a scheme of relationships in the enterprise, in which the key figure will become a client;
- a production of real quality goods or services;
- a creation, keeping up-to-date, updating and analysis of the company's client database;
- an increase in the supply of goods or services on the market that the client thinks are important to him;
- the formation of a personalized approach to each buyer, including the side of ensuring the effectiveness of actions aimed at stimulating him to continue a cooperation with the enterprise (greeting clients with holidays that are of a great importance for them, handing them such gifts as the goods of the given enterprise, the introduction of systematic discounts when purchasing products or services);
- an increase of complex sales, thereby a promotion of supplement products;
- a formation of the buyer's sense of the importance of his desires for the enterprise and equality of relationships through the involvement of the customer in the evaluation of the purchased goods or services of the company through the use of various means of feedback (sociological surveys, mobile hotlines, the ability to write complaints or suggestions using the Internet);
- a formation and implementation of various customer loyalty programs (for example, providing regular customers with a cumulative discount on complementary goods or services);
- a creation of a customer retention programs that will form a certain number of regular, customer-inclined customers who, in addition to ensuring the profitability of the enterprise, will disseminate an interesting information in the demand market, which in turn will facilitate the emergence of new customers and their future retention [5].

Thus, a successful modern marketing management of an enterprise cannot be imagined without such a component as a customer orientation. The basis of this approach in the management of the company is a deep study of a customer desires and priorities, which should be based on finding and analyzing all the revealed information about the buyer, providing a high level quality of its service, an individualized method of meeting its demand and creating new goods or services, according to his needs.

Based on its customer focus, the company will in the future have such advantages among its competitors as:

- a creation of products to meet actual needs of clients;

- a compliance with a quality and price;
- attracting new customers and retaining existing customers;
- increasing the level of the labor productivity;
- a reduction of transaction costs of the enterprise;
- a reduction of a staff turnover;
- a high level of a reputation among the customers, which in turn will increase the market share, financial stability, value and competitiveness of the enterprise as a whole.

A client-oriented company sets long-term goals related to a customer service. This allows you to generate, a client assets and increase the shareholder value of the company in the long term. Modern companies consider not only a profit and sales as a business result. A customer orientation has always been and remains the main point of marketing activity of Ukrainian business entities.

Список використаних джерел:

1. Ареф'єва, О.В & Прохорова, В.В. (2010). *Управління розвитком економічних систем: теорія, механізми регулювання та управління*. Харків: УкрДАЗТ.
2. Іванова, О.Ю. (2006). *Оцінка та формування конкурентних переваг промислових підприємств*. (дис. канд. екон. наук: 08.06.01). Харків, Україна.
3. *Енциклопедичний словник економіки та права* (2005). Вилучено з <http://enc-dic.com/ecolaw/Potrebitel-1301.html>.
4. Сливоцький, А. Дж. (2014). *Мистецтво творення попиту: як передбачати прагнення покупців*. Перекл. з англ. Львів: Видавництво Українського католицького університету.
5. Рябоконт, Н.П. (2015). Питання формування клієнтоорієнтованості як ключової компетенції компанії. «Ефективна економіка», (11). Вилучено з: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4522>.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.02

SPECIFIC SIGNS OF A SYNERGISTIC EFFECT IN AN INNOVATION CLUSTER

RESEARCH GROUP:

Olga Orlova-Kurilova

Ph.D. in Economics, associate professor, Associate professor of the Management, Statistics and Economic Analysis Department
Luhansk National Agrarian University

Ihor Kuksa

D.Sc. in Economics, professor, Head of the Finance, Taxation and Information Technology Department
Luhansk National Agrarian University

Iryna Hnatenko

Ph.D. in Economics, associate professor, doctoral student
Kyiv National University of Technologies and Design

Viktoriiia Rubezhanska

Candidate of Economics, Senior Lecturer of the Finance,
Accounting and Banking Department
Luhansk Taras Shevchenko National University

UKRAINE

In contemporary conditions, the competitive advantages of the national economy are decisively determined by its ability to accelerate the creation and implementation of the latest technics, technology in all spheres of business. In our opinion, the most effective form of integration of enterprises and organizations performing various functions in a common technological process, resulting in a knowledge-intensive product, is an innovative cluster. In general, the innovation cluster is an organizational and economic form of implementation of the innovation system in the economy of any level and it serves as a catalyst for innovation in each specific sector of economy and region [1].

It is to be noted that the main problems faced by enterprises (irrespective of their size and ownership) in the process of their autonomous (independent) innovation activity disappear when merging economic entities into the innovation cluster due to the emergence of a synergistic effect, which is characterized by certain specific features. It is proposed to consider the specific features of the synergistic effect in the innovation cluster in more detail.

In the cluster which exist for a long period of time, the process of knowledge flow occurs through suppliers, consumers, consulting firms, former employees, as well as it is absorbed by employees during training and transmitted through personal communication, through social networks, etc. The level of knowledge acquired in this process may be an indicator of whether an enterprise is capable of achieving a knowledge-based advantage, that is, of whether knowledge leads to competitive advantage [2].

The synergistic effect in the innovation cluster stipulates changes in the size of cash accretion and outflows. The increase in cash flow is associated with an increase in aggregate demand for products in the context of a cluster, with a complication of purchasing advantages that require the improvement of goods and services. Reduced cash outflows are associated with increased productivity of its participants, costs cutting for production and sales of products, reduced specificity and increased availability of various resources (primarily human resources), increased accessibility and reduced cost of specialized information, reduced business risk and reduced costs of business security and, overall, by increasing of internal competition.

The effect of sharing a cluster infrastructure is to reduce the individual costs of forming a cluster for each individual participant, and to reduce the cost of its maintenance and use. At the same time, we are talking about objects of transport, energy, engineering, housing and social infrastructure of cluster development. Sharing of a cluster of logistic infrastructure, energy systems, information networks, marketing developments by enterprises allows to obtain services of higher quality at a lower cost.

The effect of reducing transaction costs in the innovation cluster is due to knowledge flow. Cluster enterprises have access to specific resources, which the

cluster possesses in total and which are transferred from one participant to another, forming a common knowledge base of the cluster and reducing transaction costs [3].

The effect of innovation emergence growth is determined by the high speed of exchange of information on needs and technologies between the cluster participants, enterprises of related industries, research centers, design organizations and small businesses, which usually act in the cluster as generators of ideas and primary testers of new technologies.

The effect of attracting additional investment is determined by the mere fact of the cluster's existence as a coherent economic system. The activity of the cluster attracts the attention of its members from financial structures, allows to receive assistance in building credit reputation, in the distribution of enterprises advertising within the brand of the cluster, as well as contributes to the additional resources proceeds to the region which the innovation cluster operates in.

It should be noted that in practice, defining a synergistic effect in an innovation cluster is not always possible because of the difficulty in obtaining the source information. In this regard, the urgent task is to develop a methodology for evaluating the synergistic effect of integration processes, which will take into account various forms of synergy.

Thus, a synergistic effect implies an increase in the effectiveness of a collaborative activity by focusing on a long-term base on one project of interests and the resource potential of several organizations strategically allied to one another [4]. In other words, the sum of the effects obtained from each participant in the innovation cluster separately is less than the total sum of the results obtained from the joint actions of the mentioned participants in the cluster. Conversely, the sum of the results obtained from joint actions in the cluster is greater than the sum of the results obtained from each participant of the innovation cluster individually.

References:

1. Kuksa, I., Shtuler, I., Orlova-Kurilova, O., Hnatenko, I. & Rubezhanska, V. (2019). Innovation cluster as a mechanism for ensuring the enterprises interaction in the innovation sphere. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(4), 487-500. Retrieved from: <https://doi.org/10.15544/mts.2019.39>
 2. Golik, I. (2015). Synergetic effect of clusters formations. *Efficient economy*, 5, Retrieved from: <http://elibrary.ru/download/27303140.pdf>
 3. Odintsov, O. (2012). Faktory obyednannyya interesiv pidpnyemstv v integracijnyx klasternyx systemax APK. *Efficient economy*, 2, Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1406>
 4. Gnatenko, I. & Rubezhanska, V. (2017). The logic of introducing innovation activities into the regional labor market in the context of its cyclical development. *Business Inform*, 8, 110-115.
-

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.03

АНАЛІЗ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОДНОРАЗОВОГО ПОСУДУ ІЗ ВИСІВОК

Голінач Людмила Іванівна

канд. екон. наук, старший викладач кафедри
економічної експертизи та аудиту бізнесу

Тернопільський національний економічний університет

УКРАЇНА

Історично склалося так, що основним фактором економічного розвитку країни є інновації. Вони створюються з метою удосконалення чи полегшення виконання певних функцій, задоволення потреб суспільства раціональним способом, а останнім часом – набувають соціального змісту, тобто призначені для вирішення актуальних суспільних проблем. Ще Йозеф Шумпетер близько 100 років тому доводив, що інновації є чи не найважливішим фактором розвитку економічного потенціалу підприємства і, відповідно, країни у цілому. Згідно з даними Європейського табло інновацій, країною-лідером за впровадженням інновацій серед країн Європейського союзу у 2018 році стала Швейцарія, а сталими країнами-лідерами упродовж 2011-2017 років були Швейцарія, Швеція, Фінляндія, Данія, Нідерланди [1]. Дані країни займають лідируючі позиції серед країн Європи й за даними рейтингу конкурентоспроможності, що підтверджує взаємозв'язок між факторною ознакою – інноваціями та результативним показником – успішним економічним розвитком [2].

Вважаємо, що Україна має значний потенціал щодо впровадження та розвитку інновацій й інноваційних виробництв у сфері економічного та соціального життя. Однак, частка вітчизняних підприємств, які ведуть свою діяльність, створюючи інноваційний продукт чи технологію, знижується. Однією з причин цього виступає суспільна думка про те, що створити продукт, який немає аналогів або впровадити суттєво нові технології у процес управління, організацію ведення бізнесу чи технологічний, виробничий процеси потребує значних інвестиційних ресурсів та матеріальної бази. Іншою причиною вважаємо відсутність роз'яснень і наочних прикладів щодо раціональної організації та методики вирішення основним проблем, пов'язаних із організацією інноваційного виробництва. Наша гіпотеза не заперечує факту потреби залучення інвестицій однак й частково спростовує її.

Безумовною характеристикою інноваційного виробництва на сучасному етапі розвитку суспільства повинно стати поєднання інтелекту та соціального призначення інноваційного продукту. Однак, для масової реалізації суспільних інноваційних проєктів важливо створити мережу інституційної підтримки, за якої спеціалізовані інститути будуть зацікавлені у розгляді та обранні потенційних перспективних інноваційних проєктів. Варто відзначити цілком доречною та стимулюючою ініціативою українського уряду, яка полягає в

затвердженні Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року в Україні [3].

Таким чином, інновації повинні бути ефективними в процесі вирішення певних проблем суспільства та вирізнятися творчим задумом. Проте, наявність лише однієї корисної ідеї не може стати панацеєю для впровадження та ефективного функціонування інновації на ринку. Важливе значення для поширення та використання інновації має її грамотне та раціональне втілення в рамках окремих проектів, бізнес-ініціатив або так-званих start-up. Оскільки, як ми вже згадували, соціальний ефект не можливо досягнути за відсутності реалізації економічних цілей, важливим постає питання ефективної організації та впровадження методики ведення бізнесу із реалізації інновацій. Основні питання, на які варто звертати увагу в ході організації соціальної інновації, покажемо на конкретному прикладі виробництва одноразового їстівного посуду, актуального, на наш погляд, для регіонів України.

Мета інновації набуває свого вираження у місії підприємства, якою, у нашому випадку, є виробництво екологічно безпечного одноразового посуду для покращення сервісу відпочинку людей. Основним мотивом організації ініціативи є бажання бути соціально відповідальним виробником і взяти участь у вирішенні особливо актуальної світової проблеми сьогодення – проблеми невпинного забруднення Планети сміттям, яке не підлягає утилізації, а також проблеми знищення природних ресурсів Землі, у нашому випадку – лісових. Тому виробнича спеціалізація такого start-upу полягає у виготовленні одноразового посуду із відходів злакових культур - висівок. Характеристиками такого виробництва є використання сировини природного походження, тобто відходів злакових культур (при чому, в процесі розширення виробництва можна використовувати не тільки пшеничні, вівсяні та житні відходи – продукцію, поширену на території України, які дають коричневе забарвлення посуду та запах хліба, а й рисові, кукурудзяні та пшоняні відходи, що роблять посуд молочного та жовтого кольору відповідно), організації безпечного технологічного процесу, що дозволить виготовити продукт, який може бути повністю утилізованим. Справа в тому, що їстівний посуд розкладається протягом 30 днів після його використання, окрім того, його можна використати як корм для тварин.

Згідно із статистичними даними, упродовж історії людство виготовило 8,3 мільярда тонн пластику. Важливо розуміти, що 85% пластику йде у переробку, решта, тобто 7 мільярдів тонн, залишається у смітниках та водоймах [4]. Якщо ситуацію не зупинити, до 2050 року пластику у Світовому океані буде більше аніж риби. За даними Єврокомісії 70% усіх пластикових відходів, що потрапляють в Світовий океан – є одноразовим посудом [5]. Тому Європарламент прийняв директиву про заборону використання пластикового посуду [6], заборона на пластиковий посуд діє також у Делі, столиці Індії [7]. Такі заходи є зрозумілими та життєво необхідними, однак вони свідчать про високу імовірність переходу споживачів на купівлю товару-замінника, тобто паперового посуду.

Однак, важливо розуміти технологію виробництва та особливості утилізації паперового посуду. Паперовий посуд покривають тонким шаром плівки (ламінований папір), яка перешкоджає переробці такого посуду, а сам посуд

виготовляють не з вторинної, а з первинної сировини, тобто лісових ресурсів. Врахувавши той факт, що для виробництва одного листка паперу формату А4 необхідно затратити 20 грам якісної деревини, тоді для листка картону такої ж величини потрібно затратити приблизно 100 грам якісної деревини, а цього матеріалу необхідно, щоб виготовити лише одну стандартну одноразову паперову тарілку. А це свідчить про стрімке зростання попиту на використання лісових ресурсів.

Варто відзначити загальне вітчизняне стрімке зростання закладів громадського харчування, фаст-фудів, стріт-фудів, закладів харчування на доставку, які використовують паперові та пластикові прибори для пакування продукції харчування та напоїв. Зокрема, в Україні кількість закладів громадського харчування (юридичних осіб) стабільно зростає: у 2017 році таких закладів становило 13047 юридичних осіб, у 2018 році – 14067, у 2019 – 15062 юридичних осіб [8]. Така статистика підтверджує факт створення альтернативного продукту для заміщення паперового та пластикового одноразового посуду.

Аналіз потенціалу виробництва. Вважаємо, що для розвитку інноваційного бізнесу в Україні, варто брати до уваги такі цілі, як: досягнути економічної, ринкової ефективності, налагодити об'єктивну кадрову політику та політику ділового партнерства. Саме вони є стартом у процесі налагодження ефективної організаційної та виробничої структури інноваційного стартапу.

Економічної ефективності можна досягнути, забезпечивши високу прибутковість діяльності, рентабельність виробництва та високу окупність капіталу. Ринкову ефективність розглядаємо у формі освоєння ринку, поступового розширення його частки, розробки та постійного удосконалення асортименту продукції і, в кінцевому результаті, здобуття лідерських позицій на ринку. Що стосується кадрової політики, то акцент ставимо на формуванні корпоративної культури, позитивного соціального мікроклімату, налагодженні ефективних комунікацій, безперервного процесу підготовки, підвищення кваліфікації кадрів. Завданнями політики ділового партнерства визначили організацію належної культури обслуговування, налагодження відповідальної співпраці з діловими партнерами.

Для розуміння чинників, які впливають на потенціал інноваційного виробництва одноразового їстівного посуду, в першу чергу, нами проаналізовано рівень можливого попиту на запропоновану продукцію. З цією метою проведено соціологічне опитування серед населення різного віку міста Тернополя, опитано 1348 осіб віком від 13 до 55 років. Визначено, що середня величина попиту на продукцію становить 46% активного населення м. Тернопіль з похибкою соціологічного дослідження при імовірності 0,9545 – 4.1%.

Наступним стимулом організації практичного втілення інновації є особливості одноразового посуду. Одноразовий посуд являється товаром масового споживання, оскільки одноразовий посуд купують часто населення усіх верств населення, окрім того існує легкий вхід на ринок без тендерів та державних замовлень, однак постають запитання щодо можливої організації широкої мережі дистрибуції. Кінцевим споживачем продукції із висівок є:

- населення, яке може придбавати такий посуд у мобільних точках продажу (ринки), супермаркетах та магазинах;

- заклади харчування (які спеціалізуються на доставці харчів до дому) та мобільні точки харчування (стріт-фуди, фаст-фуди, міні-каварні), які упаковують продукцію в спеціальні упаковки, використовують стакани для напоїв у великих кількостях. Варто зазначити, що в Україні кількість таких закладів та попит на їх продукцію невідмінно зростає. Тільки за даними Служби державної статистики кількість закладів харчування у 2018 році в порівнянні з 2017 роком зросла на 7%, а в порівнянні з 2016 роком – на 16% [8]. Тому ринок закладів громадського харчування є рівноправним, у порівнянні з населенням, потенційним споживачем одноразового посуду із висівок.

Таким чином, основою маркетингової політики вітчизняного виробництва одноразового посуду із висівок може бути стратегія інтенсивного зростання. Її сутність полягає у нарощуванні обсягів збуту, розширенні географічної представленості, а також збільшенні товарного набору. Основною конкурентною перевагою цієї стратегії варто обрати лідерство за рахунок диференціації. Диференціація – це здатність забезпечувати покупця унікальною і більшою цінністю у вигляді нової якості товару, особливих його споживчих властивостей або післяпродажного обслуговування. Способами досягнення конкурентних переваг визначено: ефект масштабу виробництва, що полягає у організації серійного виробництва з використанням спеціальних технологій для зниження ручної праці та пришвидшення роботи; планування асортименту, тобто технологічний процес організований таким чином, щоб виготовити різні види продукції в однакових кількостях; глобалізація бізнесу, тобто позиціонування товару на світових ринках через його інноваційність, соціальну мету; витрати на сировину: ми знаходимося в районі вирощування злакових культур, що дає можливість використання порівняно недорогої сировини.

Економічним стимулом діяльності є порівняно недорога організація та технологія виробництва. Для організації та початку виробничої діяльності необхідно придбати устаткування: технологічну лінію з тістомішалками, пресом та формами для випікання, духові печі, тобто техніку, необхідну для створення готової продукції. Також варто запатентувати рецепт приготування та випікання посуду, оплатити послуги із розробки технології виробництва посуду. Для подрібнення бракованої продукції та продукції, призначеної для переробки на корм, слід придбати дробилку. Також варто врахувати оренду та ремонт приміщення, вартість меблів, інвентаря та офісного устаткування, запланувати кошти на виплату заробітної плати й податків, закупівлі початкового запасу сировини, палива та тари. Всі операції з організації бізнесу необхідно відобразити у Бюджеті початкових інвестицій.

Варто врахувати, що особливостями нашого бізнесу є те, що покупці в переважній більшості купують товар комплектом, тобто однакову кількість тарілок, ложок та стаканів. Тому необхідно організувати виробництво посуду таким чином, щоб в процесі виробітку прохід однієї технологічної лінії дало однакову кількість усього асортименту продукції, зважаючи на те, що кожен вид продукції (тарілки різного розміру, упаковки, коробки, стакани) займає різну площину. Таким чином виходить, що із однієї сировини виготовлятиметься

увесь асортимент продукції, тобто відбуватиметься спільне виробництво. Це означає, що витрати до певної точки розподілу калькулюватимуться єдиним цілим, а в точці розподілу, коли продукцію можна буде відділити одну від одної, розподілятимуться відносно бази розподілу. Для обрахунку повної собівартості виробів додаватимуться адміністративні витрати та витрати на збут, інші операційні витрати (рис. 1).

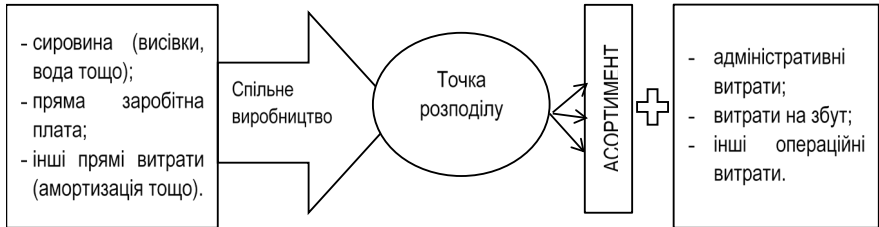

Рис. 1. Особливості виробничого процесу посуду із висівок та розподілу витрат

Наступним кроком є проведення лабораторного аналізу та визначення співвідношення сировини, необхідної для виготовлення продукції. Для об'єктивної калькуляції такого виду продукції варто встановили єдиний кількісний вимірник готових виробів, так звану умовну одиницю готової продукції, яка дорівнюватиме певній кількості одиниць готового виробу. Наприклад, 20 тарілок дорівнює 1 умовній одиниці виробу із висівок, тоді як 10 упаковок дорівнює 1 умовній одиниці виробу із висівок та 30 стаканів дорівнює 1 умовній одиниці із висівок. Величину умовної одиниці виробу можна визначити з міркувань, що на її виготовлення потрібно затратити 1 кілограм висівок.

На підставі лабораторного аналізу та розрахунку співвідношення сировини, необхідної для виробництва виробів із висівок, важливим є формування калькуляції однієї умовної одиниці виробу із висівок та калькуляції собівартості продукції за місяць. Для цього важливо врахувати нормативну потужність технологічної лінії згідно з технічним паспортом (наприклад, 25 000 умовних одиниць кожного виду продукції з висівок на місяць). Встановили перелік інших, окрім основної сировини, прямих витрат та розподілили їх між видами продукції відповідно до бази розподілу. Базою розподілу можна обрати коефіцієнт, що засвідчує кількість висівок (як основного виду сировини), яку необхідно використати для виробництва кожного виду продукції. Сформувавши бюджет адміністративних витрат, витрат на збут та інших витрат операційної діяльності можна визначити повну собівартість продукції.

Після усіх запропонованих розрахунків важливим кроком є побудова дерева рішень щодо закупівлі висівок. Дерево рішень – це діаграма, що відображає кілька можливих напрямів дії, а також потенційні результати кожного напрямку дії. Річ у тому, що висівки є габаритним матеріалом і становлять значний відсоток продукції. Тому важливо проаналізувати умови їх зберігання та оптимальну кількість закупівель для організації складського господарства. Окрім того, на підставі побудови дерева рішень, можна проаналізувати найбільш прибуткові варіанти виробничої діяльності.

Оскільки бізнес розпочинається в умовах значної невизначеності, коли прогнозний попит визначено на підставі статистичних даних, дерево рішень дозволить розрахувати яку оптимальну кількість висівок необхідно закупити за місяць для того, щоб виготовити і продати продукції для одержання найвищого прибутку. Для цього нами розраховано (враховуючи прогнозний попит продукції, що був розрахований, та чисельність населення Тернопільської області), що швидше за все, найбільш очікувана імовірність купівлі нашої продукції (0,4) за місяць становить у розмірах 10 000 умовних одиниць, імовірність купівлі 20000 умовних одиниць продукції із висівок становить 0,3; імовірність купівлі 5000 умовних одиниць становить 0,2; імовірність купівлі 25000 умовних одиниць становить 0,1. Обчисливши прибуток при заданих обсягах виробництва (змінні виробничі витрати на одну одиницю продукції помножити на кількість виготовленої продукції та додати постійні витрати) та перемноживши його на імовірність продаж, визначено імовірний прибуток, який можна отримати в кінці місяця при певних обсягах закупівель висівок, виробництва і продажу. Згідно з розрахунками варто купувати 20 тисяч кілограмів висівок щомісяця для виробництва 20 000 умовних одиниць продукції, що дасть можливість нам отримати найвищий очікуваний прибуток (рис. 2).

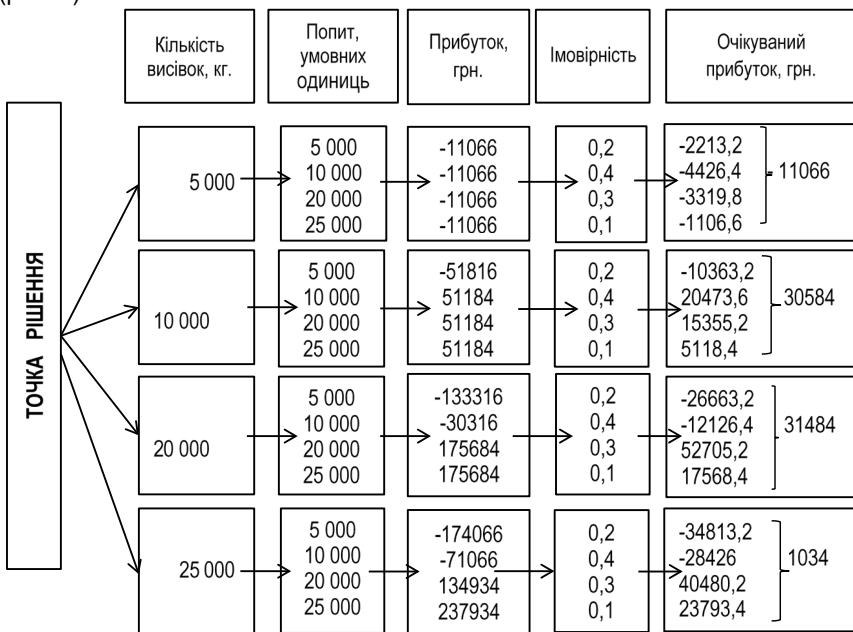

Рис. 2. Дерево рішень щодо закупівлі висівок

В процесі розвитку діяльності, коли обсяг продажу буде перевищувати нормативну потужність обладнання, потрібно вирішити чи залишити сталий обсяг продажу чи вкладати додаткові інвестиції у розширення масштабів

діяльності. Таке рішення можна прийняти на підставі розрахунків зростання витрат та потенційних доходів.

Список використаних джерел:

1. *European Innovation Scoreboard.* Вилучено з <file:///C:/Users/User/Downloads/ETAY19181ENN%20-2017December2019.pdf>. 3
2. *Global Competitiveness Index 2017–2018 Ranking.* Вилучено з <https://web.archive.org/web/20190123140620/http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/04Backmatter/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018AppendixB.pdf>. 3
3. *Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року.* Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-p>. 3
4. *Земля перетворюється на "Планету сміття" – дослідження.* Вилучено з <https://www.bbc.com/ukrainian/features-40663244>. 3
5. *У полоні пластику: чи зможе Україна слідом за ЄС скоротити небезпечні відходи.* Вилучено з: <https://tsn.ua/ukrayina/u-poloni-plastiku-chi-zmozhe-ukrayina-slidom-za-yes-skorotiti-nebezpechni-vidhodi-1328319.html>. 3
6. *Circular Economy: Commission welcomes Council final adoption of new rules on single-use plastics to reduce marine plastic litter.* Вилучено з https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_2631. 3
7. *У Делі заборонили упаковку з пластику.* Вилучено з <https://fakty.com.ua/ua/svit/20121123-1463474/>. 3
8. *Статистичний щорічник за 2018 рік.* Вилучено з https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_yearbook_2018.pdf. 3

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.04

ВПЛИВ СВІТОВОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ НА ГЛОБАЛЬНІ ЗМІНИ В ЕКОНОМІЧНОМУ ПРОСТОРІ

Жмурко Іванна Леонідівна

Спеціаліст I категорії, викладач циклової комісії загальноосвітніх,
суспільно-гуманітарних та інформаційних дисциплін
*Вінницький коледж економіки та підприємництва
Тернопільський національний економічний університет*

Лозінська Катерина Василівна

Спеціаліст I категорії, викладач циклової комісії
фінансово-облікових та економічних дисциплін
*Вінницький коледж економіки та підприємництва
Тернопільський національний економічний університет*

УКРАЇНА

У статті проаналізовано процеси глобалізації з відображенням їх впливу на світову економіку на сучасному етапі розвитку. Дано характеристику і порівняльний аналіз основних відмінностей економіки напередодні нової хвилі

глобалізації. Обґрунтовано застосування кількісного вираження процесів глобалізації за допомогою використання індексів глобалізації. Проаналізовано взаємозв'язок глобалізації та економічної інтеграції в умовах інноваційного виробництва.

Глобалізація є феноменом, здавна що зв'язує економічні процеси. Однак вона відрізняється в своєму розвитку інтенсивністю і рівнем. По скільки ці процеси посилюються в кінці 20-го століття, то подібне посилення є відображенням більшої інтенсивності глобалізації, також наявністю нових і суперечливих проявів в її структурі.

У зв'язку з цим і необхідно відзначити, що новий виток глобалізації характеризується двома основними напрямками [1]:

1. Еволюційним напрямком, який представляє спонтанний шлях процесу глобалізації. Цей напрямком можна позначити як «глобалізація знизу». Це є наслідок інтернаціоналізації. Його найважливішим результатом є розвиток і приріст ваги міжнародних і транснаціональних корпорацій, які поступово викристалізуються в процесі впливу ринкових сил і монопольної конкуренції.

2. Інший напрямком - це «навмисне маніпулювання» процесом глобалізації, так звана «глобалізація зверху», тоді мова йде про створення транснаціональних всесвітніх інституцій та організацій з метою регулювання глобалізації процесів (Міжнародний валютний фонд - IMF; група інститутів Світового банку - WB; Світова організація торгівлі WTO). В даному випадку в центр уваги знову потрапляє проблема протиріччя між інтернаціональним характером економіки і національним характером державного управління, а також його економічної політики. Ця проблема вирішується тільки шляхом інтеграції, незважаючи на що виникає питання про те, до якої міри подібне рішення буде ефективним [2].

Антиглобалізаційні течії (на які мають часто анархічні погляди) не визначають відмінність між двома напрямками глобалізації. Однак, як було зазначено, глобалізацію знизу неможливо «відгадати». Протестувати проти глобалізації «зверху» також неприйнятно, так як ринкова відмова (збій) у всесвітньому масштабі (як і в національному) повинна випереджаючи впливати на транснаціональні інститути. Виникає питання: підхід існуючих міжнародних організацій є адекватним? Досвід показує, що до цих пір застосовуються методи, які не відповідають глобальним умовам економіки.. Бреттонвудські організації поки не принесли змін в стратегії, яких зажадали глобальні проблеми. У період цього створилася ситуація примусу споживачів використовувати застарілі підходи і експансивне економічне зростання [3].

При дослідженні проблем глобалізації можна констатувати, що діалектичний закон переходу кількості в якість також впливає на те, що відбуваються суспільно-економічні процеси. Глобалізація 19-го століття зі своїми переважно позитивними результатами змінювалася з такою динамікою і інтенсивністю процесів, що в даному випадку можна говорити абсолютно про інший рівень і про інші якості. Ці результати процесів (з урахуванням характерного кількісного рівня проявів) можуть мати страхітливий характер загострення всесвітніх економічних проблем з точки зору нерівності розвитку економік, поглиблення прірви між багатством, з одного боку, і бідністю, з іншого боку. Якщо припустити, що можна оволодіти механізмом глобалізації, то

наслідком цього буде наявність шансу для людства до рівномірного зростання та розподілу багатства в світі, яке завдяки глобалізації збільшується [4].

Необхідно мати кількісне вираження глобалізаційних тенденцій, так як воно представляє феномен міри речей і оцінку вищезгаданого переходу кількості в якість. Подібну оцінку можна провести за допомогою індексів глобалізації. Якщо такий індекс дійсно необхідний для застосування в аналізі, то він повинен бути складений з індикаторів, що не володіють між собою високою кореляцією. Одночасно результативний індекс не може мати високу взаємну кореляцію з жодним з використаних для розрахунку індикаторів [1].

Перший з використаних індексів - так званий G-індекс, який відображає первинно економічну глобалізацію з 90% економічною вагою в індексі. Решта 10% розподіляються рівномірно до технологічних змін, пов'язаних з розширенням комунікаційних послуг і послуг інтернету.

Другим з використаних є індекс ATK / FFP. Цей індекс вимірює не тільки економічну інтеграцію, а й технологічний прогрес, розвиток в області особистих контактів або політичну заангажованість - сумарно включає 14 індикаторів.

Третій індекс з позначенням MGI був створений з метою досконалості індексу ATK / FFP і G-індекс. Глобалізація в цьому випадку розглядається як «посилення транснаціональних взаємодій, які підтримують виникнення транснаціональних структур і глобальну інтеграцію культурних, економічних, енвайронментальних, політичних, технологічних і соціальних процесів на глобальному, транснаціональному, національному, регіональному і локальному рівнях

Четвертий з індексів - KOF. Глобалізація в даному трактуванні розуміється «як процес створення зв'язків і її мереж, які об'єднують гравців на трансконтинентальних відстанях, процес опосередкований різними потоками, включаючи переміщення людей, інформації, ідей, капіталу, товару і послуг».

П'ятий індекс з назвою NGI виник у 2009 році з появою нових критеріїв глобалізації. Цими критеріями є вимоги охорони торговельних марок нерезидентів, обсяг портфельних інвестицій, заявки на патенти від нерезидентів, також критерій визначення рівня забруднення навколишнього середовища [3].

Однак серед економістів недостатньо розглянуто той факт, що глобалізація має істотний вплив на світовий економічний розвиток в залежності від її інтенсивності. Відповідно до цього можна констатувати її значиму взаємозв'язок з цілим рядом інших економічних явищ, і в першу чергу з феноменом економічної інтеграції.

Процеси глобалізації в країнах, що розвиваються необхідно розглядати з двох точок зору. Перша являє собою глобалізацію, викликану тими ж стимулюючими імпульсами, що в країнах з розвинутою ринковою економікою, тобто об'єднуючи між собою ці економіки. В цьому відношенні виявляється низька інтенсивність глобалізації. Це не дивно, так як мова йде про країни менш розвинені з точки зору економічної, технічної і технологічної, з меншими виробничими можливостями і необхідністю розширювати виробництво за кордоном з подальшим вірогідним освоєнням ринку. Однак, незалежно від цього глобалізація в країнах, що розвиваються формується досить інтенсивно [1].

На ринки цих країн проникають та розростаються інноваційноорієнтовані компанії і витісняють вітчизняні фірми, що володіють виробництвом з досить оригінальними, проте, часто дорогими продуктами, отже, за ціною неконкурентоспроможними.

Цей випадок віднесемо до другої точки зору розгляду процесів глобалізації в країнах, що розвиваються. Тут мова йде про глобалізацію, породжену зовнішніми факторами. Якою мірою подібний процес глобалізації є бажаним для країн, що розвиваються, однозначно відповісти дуже важко. Логічно можна припустити, що процеси глобалізації, також економічна інтеграція роблять позитивний вплив на зростання добробуту і підвищення ефективності виробництва. Для розвинених ринкових економік це безперечно вірно. Однак, це не обов'язково вірно для країн, що розвиваються, так як глобалізація все ж може являти собою передачу інноваційних технологій і високотехнологічного виробництва разом зі штаб-квартирою компанії країн, що розвиваються. Проте, також вона може бути представлена виключно тільки експортом інноваційної продукції з економічно розвинених країн до країн з економікою, що розвивається. При цьому стан економіки країнах, що розвиваються може бути негативним, наприклад, через високу заборгованості внаслідок низького ВВП і зовнішнього торгового дефіциту [5].

Ще більш проблематичним, ніж вплив глобалізації на зростання ВВП, є її вплив на безробіття. Хоча в даний час проблема безробіття не дуже актуальна, а скоріше, навпаки. Деякі національні економіки не мають достатньої кількості людських ресурсів, але це, безсумнівно, перехідний стан. Глобалізація, пов'язана з розширенням сучасних інноваційних технологій, має тенденцію і в розвинених країнах «видавлювати» працівників зі своїх позицій шляхом заміни робочих місць автоматизацією виробничих процесів. В першу чергу, це справедливо для країн, що розвиваються. Особливо в випадку, коли інноваційне виробництво в умовах глобалізації буде безпосередньо здійснюватися в країнах, що розвиваються і стане заміною раніше технологічно відсталого вітчизняного виробництва. У той же час немає сенсу посилатися на вплив глобалізації за допомогою простого експорту продуктів з країн з розвинутою ринковою економікою в країни, що розвиваються. У цьому сенсі вона є негативною [6].

Глобалізація впливає на багато інших економічних явищ, наприклад, на торговий або платіжний баланси, на зміну валютних курсів і рівень цін, продуктивність праці та ін.

Висновки. Сьогодні країни з розвинутою ринковою економікою і все міжнародне співтовариство відчувають колосальний багатофакторний вплив різної спрямованості на формування системи світового господарства. Це не тільки період переходу від індустріального способу виробництва до економіки, заснованої на знаннях, а й епоха, властива виникненню нових соціально-економічних парадигм. Пережитий зараз період, аналога якому не спостерігається в історії, формує виклики, спрямовані на об'єднання народного господарства в умовах високої невизначеності і посилення нестабільності зовнішнього середовища.

Важливо зазначити, що під впливом негативних факторів і умов глобалізації світової економіки конкурентне середовище ринкових суб'єктів

різко змінюється на тлі прояви нестабільності. Тому функціонування інноваційноорієнтованих компаній, підприємств високотехнологічних галузей в умовах глобального ринку призводить до того, що число збуджуючих факторів зовнішнього середовища істотно починає збільшуватися. Найбільш важко це відбивається на діяльності інноваційних підприємств наукоміських стратегічно важливих для населення галузей. Функціонування цих галузей стає неможливим без бюджетного фінансування інших форм державної підтримки інноваційної діяльності, високого інтелектуального потенціалу розвиненої системи кооперації. З цієї причини національним економікам країн, що розвиваються доводиться докладати чималих зусиль, щоб створити ефективну систему стимулювання інновацій, які відповідають ринковим вимогам діяльності інноваційних підприємств.

В умовах посилення процесів глобалізації та взаємозв'язку її з економічною інтеграцією подібний підхід стратегічно вірний, оскільки перспективи інноваційного розвитку зв'язуються саме з переходом до високотехнологічних виробництв, заснованим на використанні наукоємних технологій (процесних інновацій) і виробництві продукції (продуктових інновацій) з високим рівнем витрат інтелектуальної праці. Тому інтеграція в світовий економічний простір національних високотехнологічних компаній - це питання не тільки їх виживання, а й подальшого розвитку на основі активізації інноваційних чинників.

Список використаних джерел:

1. Крафт, Й. (2015). Глобализация и развитие инновационной системы национальной экономики. *Вопросы инновационной экономики*, (3), 79-94.
2. Дем'янчук, І. А. (2012). Природа і особливості виникнення економічної турбулентності. *Інвестиції: практика та досвід*, (5), 86-90.
3. Зайцев, А.В., Крафт, Й. (2018). Глобальные изменения экономического пространства и развития инновационных производств в условиях мировой турбулентности. *Вопросы инновационной экономики*, (2), 83-96.
4. Журавлева, Г. П. (2013). Новые правила игры в условиях экономической турбулентности. *Вестник Саратовского государственного социальноэкономического университета*, (5/49), 23 - 28.
5. Захарченко, П. В. (2012). Турбулентні процеси в економіці курортно-рекреаційних систем. *Вісник Запорізького національного університету*, (3/15), 77-82.
6. Макарова, Н. Н. (2012). Турбулентный подход к системе обеспечения экономической безопасности экономических. *Аудит и финансовый анализ*. (9), 399.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.05

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: КРИТЕРІЇ ТА ВПЛИВ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Ємельянов Олександр Юрійович

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка»

Крет Ігор Зиновійович

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка»

Петрушка Тетяна Олексіївна

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка»

УКРАЇНА

Підприємство в сучасних умовах повинно прагнути до зростання величини своїх фінансово-економічних результатів, що потребує забезпечення його сталого розвитку.

Розглядаючи сутність економічного розвитку підприємства, необхідно відзначити, що такий розвиток являє собою процес внутрішніх змін (які при цьому можуть відбуватися під впливом зовнішнього середовища суб'єкта господарювання), які зумовлюють зростання величини його економічного потенціалу.

Серед великої кількості видів економічного розвитку підприємства низка науковців, зокрема у працях [1, 2], виокремлюють його інноваційний розвиток.

Слід відзначити, що інноваційний розвиток являє собою реалізацію інноваційного потенціалу підприємства, тобто його здатності розробляти та впроваджувати нововведення.

Сам процес інноваційного розвитку підприємства можна подати сукупністю циклів, які містить такі основні стадії:

- 1) формування інноваційного потенціалу підприємства;
- 2) реалізація інноваційного потенціалу підприємства;
- 3) формування виробничо-збутового потенціалу підприємства (завдяки розробці нововведень у підприємства з'являються додаткові можливості щодо виробництва і збуту його продукції);
- 4) реалізація виробничо-збутового потенціалу підприємства та, як наслідок, збільшення величини його фінансово-економічних результатів, насамперед, прибутку.

Для встановлення критеріїв, за допомогою яких можна було б визначити, чи відбувається на підприємстві інноваційний розвиток і яким є його рівень, необхідно вирішити такі головні завдання:

1) обрати критеріальні показники економічного розвитку підприємства. Зокрема, такими показниками можуть виступати приріст прибутку від операційної діяльності або приріст вартості підприємства у звітному періоді порівняно із базовим.

При цьому необхідно відзначити, що зміна прибутку підприємства не завжди корелює зі зміною його ринкової вартості: зокрема, можливою є ситуація, коли прибуток підприємства протягом певного часу скорочується, тоді як його ринкова вартість зростає (це зумовлено тим, що вартість підприємства, обчислена за дохідним підходом, враховує сподівану величину майбутнього прибутку підприємства протягом необмеженого часу його функціонування).

Також слід відзначити, що показник ринкової вартості підприємства як критерій вимірювання рівня його економічного розвитку не враховує обсяги інвестицій у цей розвиток.

Тому найбільш узагальненим індикатором оцінювання міри економічного розвитку господарюючого суб'єкта є зміна різниці між приростом ринкової вартості підприємства та величиною інвестицій, що зумовили цей приріст;

2) виокремити у загальному прирості величини критеріального показника економічного розвитку підприємства ту його частину, яка обумовлена саме розвитком підприємства, а не якимось іншими чинниками, що не пов'язані із зростанням економічного потенціалу суб'єкта господарювання (наприклад, збільшення попиту на його продукцію внаслідок покращення кон'юнктури на ринках збуту за умови, що цей попит може бути задоволений за існуючого на підприємстві рівня його виробничого потенціалу);

3) виділити у величині зростання критеріального показника, яка обумовлена саме розвитком підприємства, ту її частину, що утворилася внаслідок здійснення суб'єктом господарювання інноваційної діяльності, яка, своєю чергою, може бути обчислена за п'ятьма основними напрямками її утворення, а саме внаслідок:

- переходу до виготовлення інноваційних видів продукції, виробництво яких не потребує припинення виготовлення певних видів продукції, що вироблялися підприємством у базовому періоді;

- переходу до виготовлення інноваційних видів продукції, виробництво яких потребує припинення виготовлення певних видів продукції, що вироблялися підприємством у базовому періоді;

- виготовлення частини обсягів певних видів продукції, що вироблялися у базовому періоді, за допомогою впроваджених інноваційних технологічних процесів без припинення виготовлення іншої частини цих видів продукції за допомогою старих технологій;

- виготовлення певних видів продукції, що вироблялися у базовому періоді, внаслідок заміни традиційних технологій виробництва на інноваційні;

- впровадження маркетингових, організаційних та господарських нововведень;

4) виділити у величині приросту критеріального показника економічного розвитку підприємства внаслідок здійснення суб'єктом господарювання інноваційної діяльності стабільну її частину, яка не матиме тенденцію до зниження.

Загалом, в умовах ринку інноваційний розвиток підприємства – це один із найсуттєвіших вагомих чинників, які дають змогу підприємству посідати певні позиції на тому чи іншому сегменті ринку та отримувати перевагу над конкурентами у тій галузі, яка є сферою певних фінансових інтересів цього підприємства.

Найчастіше використовується спосіб, коли для організації інноваційної діяльності підприємство розміщує замовлення на розробку нововведень, але освоює їх власними силами.

В основі всіх видів інноваційної діяльності лежить створення і освоєння нових видів продукції (послуг), виготовлення, створення цінностей, благ та інших товарів.

Висновки. Інноваційний розвиток підприємства являє собою комплексний процес створення, використання і розповсюдження нововведень з метою отримання конкурентних переваг та збільшення прибутковості цього підприємства. Щоб встановити критерії, за допомогою яких можна було б визначити, чи відбувається на підприємстві інноваційний розвиток, необхідно вирішити такі головні завдання: формування критеріальних показників економічного розвитку підприємства; виокремлення у загальному прирості величини критеріального показника економічного розвитку підприємства тієї його частини, яка обумовлена саме розвитком підприємства; виділення у величині зростання критеріального показника економічного розвитку підприємства тієї її частини, яка утворилася внаслідок здійснення суб'єктом господарювання інноваційної діяльності і яка не матиме тенденцію до зниження. Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо формування комплексного механізму управління інноваційним розвитком підприємства з використанням сучасних концепцій менеджменту і маркетингу.

Список використаних джерел:

1. Клименко, С.М. (2006). *Управління конкурентоспроможністю підприємства*. К.: КНЕУ.
2. Кубрак, Н.Р., Крикавський, Є.В. & Косар, Н.С. (2013). *Потенціал еластичності у формуванні конкурентоспроможності промислових підприємств*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.06

ІННОВАЦІЙНА БЕЗПЕКА: СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ

Маслак Ольга Іванівна

д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки
Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського

Шара Вікторія Іванівна

аспірант
Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського

УКРАЇНА

Категорія інноваційної безпеки в національній економіці чимдалі укріплює свою значимість та потребує чіткого розуміння її сутнісного змісту. Однією з характеристик, що відображають її смислову структуру, виступають функції інноваційної безпеки. Варто зазначити, що цей аспект є малодослідженим, однак має важливе значення, оскільки допомагає зрозуміти, що саме являє собою інноваційна безпека, так як «проблеми інноваційної складової національної безпеки є актуальними для будь-якої країни» [1].

В. А. Сакович та Г. М. Бровка до основних функцій інноваційної безпеки відносять насупні : вироблення стратегії і тактики забезпечення безпеки; виділення і систематизація національних інтересів; моніторинг реальних і потенційних загроз; усунення дестабілізуючих факторів; формування правового поля системи інноваційної безпеки; планування заходів щодо забезпечення інноваційної безпеки [2].

На наш погляд, варто чітко виділити та систематизувати функції інноваційної безпеки, оскільки кожна з функцій може забезпечувати декілька процесів одночасно. Тож ми пропонуємо комплекс функцій, який повноцінно ілюструє можливості забезпечення інноваційної безпеки, а саме:

1. Функція превентивного регулювання (допомагає ідентифікувати можливі загрози та запобігти настанню негативних наслідків).

2. Функція різнобічного захисту (сприяє забезпеченню безпеки на всіх етапах існування інновації та враховує взаємовплив інновацій із середовищем).

3. Функція аналітичного прогнозування (передбачає аналіз наявних даних та дозволяє розрахувати можливість виникнення та мінімізувати в подальшому вплив тих факторів, виникненню яких неможливо запобігти).

4. Функція критичного підходу (сприяє оціночному визначенню характеру інноваційних процесів та дозволяє своєчасно виявити «підводні камені» інноваційних рішень, які здаються бездоганними).

5. Функція стратегічного планування (передбачає розробку стратегічних рішень відносно політики інноваційної безпеки з урахуванням всіх наявних даних про інноваційні процеси).

6. Функція контролю (має на меті систематичний моніторинг показників інноваційної безпеки).

7. Функція оперативного реагування (передбачає швидкий доступ до даних про будь-які характеристики інноваційних процесів та своєчасне реагування на можливі загрози та мінімізацію їх впливу).

8. Адаптивна функція (забезпечує швидку адаптацію до нових параметрів функціонування інновації).

Таким чином, вказана сукупність функцій характеризує різні аспекти інноваційної безпеки, що дозволяє забезпечити перебіг інноваційних процесів, всіляко сприяти прогресивним перетворенням та належним чином забезпечувати інноваційну безпеку країни.

Список використаних джерел:

1. Петухова, О. М. (2018). Інноваційна складова національної безпеки країни. // *Всеукраїнська науково-практична конференція «Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ»*. 152–154. Вилучено 3
<http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/28438/1/innovations.pdf>.
2. Сакович, В. А. & Бровка, Г. М. (2016) *Инновационная безопасность: отдельные аспекты методологии, теории, практики*. Минск: РИВШ.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.07

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Шелефонтюк Владислава Романівна

здобувач вищої освіти факультету інформаційно-аналітичних технологій
Харківський національний університет радіоелектроніки

Соколова Людмила Василівна

докт. екон. наук, професор, професор кафедри економічної
кібернетики та управління економічною безпекою
Харківський національний університет радіоелектроніки

УКРАЇНА

Управління сучасним підприємством і його потенціалом як складною соціально-економічною системою потребує різнопланової достовірної інформації, як внутрішньої так і зовнішньої. Ефективність ухвалення управлінських рішень значною мірою визначається своєчасністю, актуальністю, достовірністю цієї інформації, створеними на підприємстві інформаційними системами та технологіями.

Важливість інформації, особливо економічної, для управління підприємством і його потенціалом зростає відповідно до об'єктивних вимог розвитку виробництва, ускладнення господарських зв'язків, зміни акцентів у формуванні параметрів і якості створюваних матеріальних благ на користь споживача. Інформація як сукупність необхідних для управління підприємством корисних відомостей, які є об'єктом збирання, реєстрації, зберігання, передавання та перетворення, є сьогодні одним із головних ресурсів. [1].

Інформація та поширені через неї знання реалізуються в нових засобах праці, новітніх технологіях, інтелектуальній складовій потенціалу підприємства, професійно-кваліфікаційному рівні персоналу. Розвиток інтелектуального потенціалу є важливим підґрунтям удосконалення виробничих процесів, їх організації, зростання продуктивності праці та прибутковості діяльності підприємства.

Управління всіма видами інформаційних ресурсів, використовуваних у діяльності організації, потребує управління опрацюванням, рухом та використанням інформації. Серед суттєвих проблем, які негативно впливають на кінцевий результат управлінської діяльності підприємства слід назвати [2]:

- недостатнє матеріально-технічне та програмне забезпечення для створення автоматизованих систем управління інформаційними ресурсами;
- відсутність чітко сформованих комунікаційних каналів руху інформаційних ресурсів у внутрішньому середовищі підприємства для прийняття та реалізації управлінських рішень;
- недосконалий механізм розподілу інформаційних ресурсів відповідно до потреб різних рівнів управлінського персоналу, що призводить до дезорганізації цінної інформації та гальмує процес прийняття рішень.

Вирішення цих проблем можна ефективно виконати через впровадження в управлінську діяльність підприємства чітко сформованої інформаційної системи. Використання автоматизованих інформаційних систем дозволить [3]:

- значно скоротити управлінський персонал підприємства, який займається роботою по збору, обліку, зберіганню і обробці інформаційних ресурсів;
- швидко, якісно і надійно виконувати отримання, облік, зберігання і обробку інформаційних ресурсів підприємства;
- покращить часові характеристики управлінських процесів, прискорить процес обробки інформаційних ресурсів;
- забезпечить контроль за процесом управління на основі змін у використанні та організації роботи з інформаційними ресурсами.

Інформаційне забезпечення управління підприємств і організацій, як і будь-які інші економічні явища, має певні особливості, які слід враховувати під час розроблення концепції інформаційного забезпечення управління. Основні: під час створення інформаційного забезпечення управління увага повинна бути сконцентрована на урахуванні усіх основних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, а також особливу увагу потрібно звертати на автоматизацію управління логістичним процесом [4].

Інформаційні системи повинні містити інформацію внутрішнього економічного регулювання – систему науково обґрунтованих техніко-економічних норм і нормативів, що регламентують їх використання: витрат праці, предметів праці, засобів праці, календарно-планові, фінансові та інші.

Таким чином використання автоматизованих інформаційних систем покращить часові характеристики управлінських процесів, прискорить процес обробки інформаційних ресурсів та забезпечить контроль за процесом управління на основі змін у використанні та організації роботи з інформаційними ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Попрозман, О.І. (2013) Інформаційні технології в управлінні підприємством. *Формування ринкових відносин в Україні*, (1), 49–52.

2. Химиця, Н. & Сорохтей, М. (2013). Інформаційне забезпечення управлінської діяльності підприємства. *Видавництво Львівської політехніки. Інформація, комунікація, суспільство 2013 : матеріали 2-ої Міжнародної наукової конференції ІКС-2013*. 218–219. Вилучено з: <http://ena.lp.edu.ua>
3. Чернявська, І.В. (2016) Дослідження ефективності використання інформаційних ресурсів промислового підприємства. *Економічний аналіз*, №2(18), 397–399.
4. Кулицький, С.П. (2012) *Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління*. Київ. МАУП.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.08

КЛЮЧОВІ ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БУХГАЛТЕРСЬКИМ ОБЛІКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ORCID ID: 0000-0001-7698-8180

Мазуренок Оксана Романівна

канд. екон. наук, старший викладач кафедри
бухгалтерського обліку та аудиту

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УКРАЇНА

Формування практикою економічного, правового та облікового життя вимоги щодо побудови нової системи бухгалтерського обліку в секторі загального державного управління в Україні потребує розробки його теоретичних положень, до яких відносяться ідентифікація його місця, ролі, мети, предмету, об'єктів, функцій та завдань [1].

Як зазначає лауреат Нобелівської премії з економіки П. Самуельсон «невизначеність і ризик – невід'ємні складові світу бізнесу. Суть бізнесу можна сформулювати таким чином: вкласти кошти зараз, щоб одержати прибуток у майбутньому. Вкладаючи кошти, ви фактично стаєте заручником невизначеного майбутнього» [2]. У той же час видатний науковець М. Вітцель у статті «Корпорація знання» доходить до основоположного висновку щодо сутності невизначеності, підкреслюючи, що чим вища здатність організації генерувати знання, тим сильнішою є її здатність знижувати невизначеність, а отже, ризики [2].

З огляду на вищевказані твердження можна зазначити, що на сьогоднішній день управління бухгалтерським обліком на підприємстві є однією із рушійних сил для ефективного функціонування підприємства, оскільки дає можливість адекватно реагувати на зміни законодавства, швидко засвоювати зміни у фінансовій системі та запроваджувати інноваційні зміни у сфері бухгалтерського обліку. Для того, щоб управління бухгалтерським обліком дало відповідний результат необхідно чітко визначити передумови, мотиви і цілі управління бухгалтерським обліком та встановити взаємозв'язок між ними (рис.1). На першому етапі підприємство аналізує передумови для

запровадження управління бухгалтерським обліком. Назвемо його «вхідний етап». На другому «етап мотивації» - необхідно визначитись із основними мотивами запровадження управління бухгалтерським обліком. На третьому «етап зосередження» – чітко конкретизувати цілі, які підприємство прагне досягнути, запровадивши систему управління бухгалтерським обліком. Четвертий етап «етап підсумок» – заключний. Вміщує в себе результати проведеної діяльності, зважаючи на поставлені цілі.

Концептуальна побудова стратегічної парадигми обліку ґрунтується на принципах бухгалтерського моделювання. Процес створення моделей і моделювання характерний для всіх наук. Не є винятком і бухгалтерський облік, який має справу не із самими об'єктами (предметами) обліку, а з їх характеристикою, тобто з інформацією про об'єкти [3].

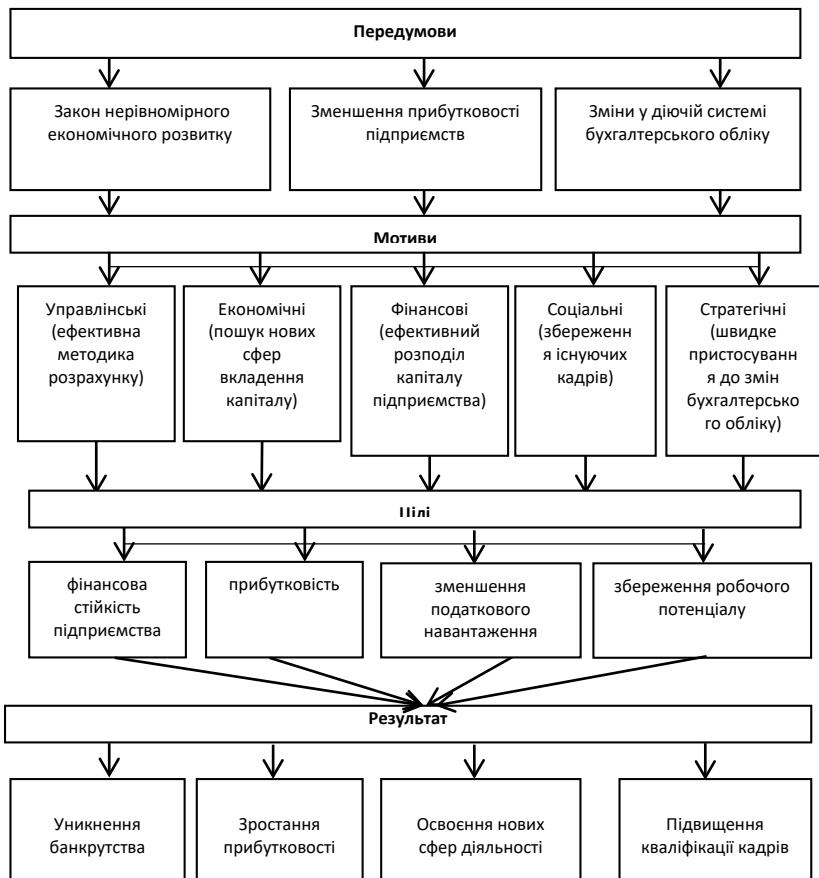

Рис. 1. Передумови, мотиви та цілі управління бухгалтерським обліком
Примітка: розроблено автором

Відповідно до поставлених цілей управління бухгалтерським обліком та застосування конкретних методів у результаті їх ефективного впровадження підприємство отримує позитивний результат. Управління бухгалтерським обліком можна розглядати у багатьох площинах, але найризикованішою є - управління бухгалтерським обліком в період кризи, адже уникнення банкрутства є чи не одним із найскладніших результатів досягнення поставлених цілей, оскільки стабільне функціонування підприємства вимагатиме лише отримання прибутків або надприбутків. Різкі зміни економічного середовища країни вимагають швидкого пристосування усіх секторів діяльності підприємства, не виключенням є управління бухгалтерським обліком, оскільки саме він відіграє найбільш вагомійшу роль для забезпечення стабільного функціонування підприємства, адже правильне ведення та управління бухгалтерським обліком забезпечує фінансову стійкість підприємства у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Свірко, С. В. (2013). Проблеми ідентифікації змістовного наповнення відправних положень бухгалтерського обліку в дисертаційних роботах вчених України. *Фінанси, облік і аудит. Збірник наукових праць*, (22), 289—297. Вилучено з: <https://kneu.edu.ua/userfiles/arch/13-4723.pdf>
2. Кундря-Висоцька, О. П. (2010). Змістовні характеристики стратегічної парадигми обліку. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*, № 3(53), 137-139. Вилучено з: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/66803>
3. Тихомиров, М. В. (2006) Основные виды моделирования, применяемые при исследовании управленческого учета. *Экономический анализ: теория и практика*, (1), 17-19. Вилучено з: <https://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-vidy-modelirovaniya-primenyaemye-pri-issledovanii-upravlencheskogo-ucheta/viewer>

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.09

ОБГРУНТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОГО ПРОЕКТУ МКП «ХМЕЛЬНИЦЬКТЕПЛОКОМУНЕНЕРГО»

Куца Ольга Василівна
здобувач вищої освіти факультету економіки та управління
Хмельницький національний університет

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Назарчук Тетяна Валеріївна
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, менеджменту та адміністрування
Хмельницький національний університет

УКРАЇНА

Економічне зростання України значно залежить від рівня забезпечення енергоносіями, потенціалом енергоефективності та рівнем їх використання у промисловості. Низька ефективність діяльності паливно-енергетичного

комплексу призвела до того, що в Україні енергомісткість постійно зростає, що у 2-3 рази перевищує цей показник у зарубіжних країнах, це є наслідком суттєвого відставання галузей економіки від світових стандартів, зношеність виробничих фондів становить понад 60%. При цьому Україна має один із найбільших у світі потенціал енергозбереження.

Вибір пріоритетних інвестиційних енергозберігаючих заходів при високій енергоємності підприємства є складним багатоваріантним завданням, що потребує ефективних критеріїв оцінювання. Процес енергозбереження потрібно оцінювати всебічно, враховуючи всі наслідки інвестування: організаційні, економічні, екологічні, технічні, комерційні та ін.

На особливу увагу заслуговують питання енергозбереження у галузі підприємств теплопостачання, зокрема житлово-комунальних господарств. Враховуючи важливе значення підприємств теплопостачання в забезпеченні економічної безпеки країни та предметом першочергової необхідності для населення, особлива увага приділяється підвищенню її енергетичної ефективності, важливим елементом чого є розробка та реалізація проектів з впровадження енергозберігаючих технологій.

Розвиток сфери централізованого теплопостачання відноситься до стратегічних завдань держави з причини її потенціалу енергоощадності та диверсифікації джерел енергії.

Енергетичною стратегією МКП «Хмельницьктеплокомуненерго» на сьогодні визначено такі пріоритетні напрями енергозбереження у сфері теплопостачання (рисунок 1).

Рис 1. Пріоритетні напрями енергозбереження у сфері теплопостачання МКП «Хмельницьктеплокомуненерго»

Основними проблемами підприємства МКП «Хмельницьктеплокомуненерго» є високий рівень дебіторської заборгованості, неефективність виробництва та збитковість діяльності підприємства, собівартість реалізованих послуг переважає над доходами підприємства, основну частину в структурі формування собівартості припадає

на енергоносії (більше 75%), все це стало підґрунтям для розробки інвестиційного проекту енергозбереження шляхом модернізації однієї із котельень, що дасть змогу оптимізувати структуру формування собівартості наданих послуг та знизити її, а також, в подальшому це вплине на тарифоутворення для населення м. Хмельницького.

Для впровадження інвестиційного проекту нами було обрано котельню №7 на вулиці Майборського, 5, так як це є одна з найбільших котельень, яка потребує реконструкції та модернізації, у котельні за 40 років експлуатації фізично зношене та застаріле обладнання не піддавались заміні.

Основні роботи, які необхідно виконати для реалізації проекту та очікувані терміни виконання робіт наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Перелік робіт та очікувані терміни їх виконання для впровадження проекту енергозбереження у котельні №7 МКП «Хмельницьктеплокомуненерго»

№	Роботи	Очікуваний термін виконання робіт, дні
1	Розробка технічного завдання проекту енергозбереження	25
2	Аналіз технічного рішення щодо вибору доцільного енергозберігаючого устаткування	20
3	Розробка інвестиційного плану фінансування інвестиційного проекту енергозбереження	24
4	Розробка кошторисної документації реалізації проекту	14
5	Погодження кошторисної документації та визначення основних джерел фінансування	5
6	Аналіз ризиків реалізації проекту	10
7	Створення проектної групи реалізації проекту	14
8	Демонтаж діючого устаткування	3
9	Монтаж нового енергозберігаючого обладнання	2
10	Оцінка відповідності обладнання нормативним характеристикам	2
11	Під'єднання та запуск встановленого обладнання у загальній мережі котельень МКП «Хмельницьктеплокомуненерго»	1

Для формування мережевого графіку доцільно скласти етапність виконання робіт та можливі ранні та пізні терміни виконання робіт, розрахунки наведено в таблиці 2.

Розрахункові дані для побудови мережевого графіку інвестиційного проекту енергозбереження щодо заміни насосів у котельні по вул. Майборського,5 наведено в таблиці 3, а мережевий графік реалізації проекту на рис.2.

Таблиця 2

Календарний план виконання робіт щодо впровадження проекту енергозбереження у котельні №7 МКП «Хмельницьктеплокомуненерго»

Робота (i,j)	Раннє виконання $t_{\min}(i,j)$	Пізнє виконання $t_{\max}(i,j)$	Очікувана продовжуваність $t_{\text{ож}}(i,j)$	Резерв часу R_{ij}
1,2	14	30	20.4	0
2,3	14	30	20.4	0
2,4	20	30	24	1.6
3,5	7	14	9.8	0
4,5	3	7	4.6	0
5,6	7	14	9.8	0
6,7	7	21	12.6	0
7,8	5	100	43	8.2
7,9	7	120	52.2	0
8,10	2	3	2.4	0
9,10	1	2	1.4	0
10,11	1	2	1.4	0

Таблиця 3

Аналіз мережевого графіку по часу

Робота (i,j)	К-сть попередніх роїт	Тривалість t_{ij}	Ранні терміни: початок $t_{ij}^{\text{р.п.}}$	Ранні терміни: закінчення $t_{ij}^{\text{р.з.}}$	Пізні терміни: початок $t_{ij}^{\text{п.п.}}$	Пізні терміни: закінчення $t_{ij}^{\text{п.з.}}$	Резерв часу R_{ij}	Повний резерв часу $R_{ij}^{\text{п}}$	Вільний резерв часу $R_{ij}^{\text{в}}$
(1,2)	0	20.4	0	20.4	0	20.4	0	0	0
(2,3)	1	20.4	20.4	40.8	20.4	40.8	0	0	0
(2,4)	1	24	20.4	44.4	22	46	1.6	1.6	0
(3,5)	1	9.8	40.8	50.6	40.8	50.6	0	0	0
(4,5)	1	4.6	44.4	49	46	50.6	0	1.6	1,6
(5,6)	2	9.8	50.6	60.4	50.6	60.4	0	0	0
(6,7)	1	12.6	60.4	73	60.4	73	0	0	0
(7,8)	1	43	73	116	81.2	124.2	8.2	8.2	0
(7,9)	1	52.2	73	125.2	73	125.2	0	0	0
(8,10)	1	2.4	116	118.4	124.2	126.6	0	8.2	8,2
(9,10)	1	1.4	125.2	126.6	125.2	126.6	0	0	0
(10,11)	2	1.4	126.6	128	126.6	128	0	0	0

Критичний шлях: (1,2)(2,3)(3,5)(5,6)(6,7)(7,9)(9,10)(10,11), тривалість критичного шляху: 128 днів. Максимальний термін виконання всього комплексу робіт при ймовірності 95% становить всього 173,66 дня. Імовірність того, що весь комплекс робіт буде виконано не більш як за 100 днів, становить 30,76%.

Впровадження проекту щодо технічного переоснащення котельні по вул. Майборського, 5 передбачає собою заміну встановлених в даній котельні мережевих насосів марки ЦН 400/105 (N = 200 кВт), інв. №300361, Ст №43 на сучасний енергоефективний марки Wilo SCP 200/560-NA (N = 200 кВт), ЦН

400/105 (N = 200 кВт), інв. №300361, Ст №45 на сучасний енергоефективний марки Wilo SCP 150/530-NA (N = 160 кВт), Д320/50а (6НДв) (N=55 кВт), інв. №300361, Ст №28 на сучасний енергоефективний марки Wilo NL100/400-22-4-12 (N = 22 кВт) з кращими технічними характеристиками.

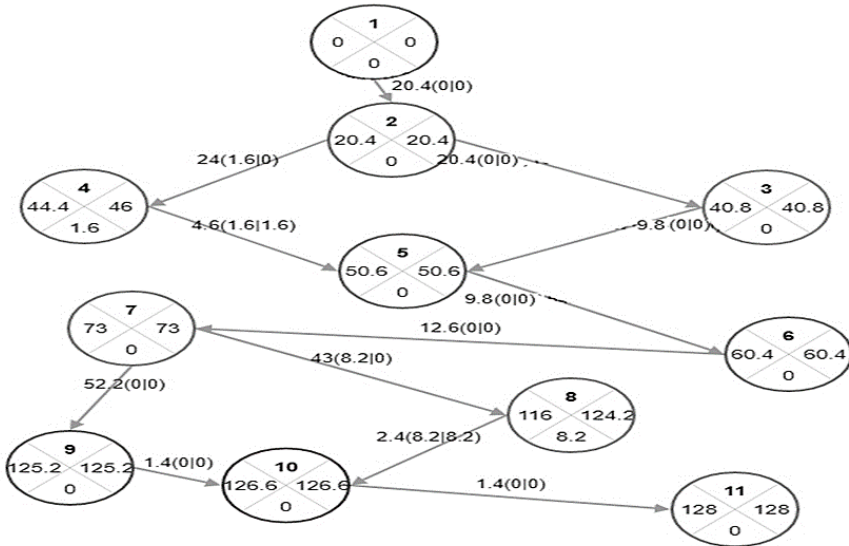

Рис 2. Мережевий графік реалізації інвестиційного проекту енергозбереження переоснащення котельні МКП «Хмельницьктеплокомуненерго»

В таблиці 4 наведено вартість та технічні характеристика обладнання що планується до встановлення інвестиційним проектом енергозбереження на котельні №7 МКП «Хмельницьктеплокомуненерго». Вартість реалізації інвестиційного проекту енергозбереження становить 2545,87 тис. грн., з них основна частка припадає на вартість обладнання.

Впровадження даного заходу інвестиційної програми дозволить знизити витрату електроенергії, зменшити витрати підприємства на поточні ремонти мережевих насосів, спростити обслуговування та підвищити надійність теплостачання за рахунок кращих та більш оптимальних технічних характеристик сучасного насосного агрегату.

Таблиця 4

Вартість обладнання та технічні параметри обладнання що планується до впровадження

Назва обладнання	Вартість, тис. грн.	Споживання електроенергії	
		Одиниця виміру	Значення
Насос Wilo SCP 200/560-NA	1120,74	кВт	148,92
Насос Wilo SCP 150/530-NA	768,40	кВт	127,34
Насос Wilo NL100/400	236,87	кВт	15,35
Wilo IL65/170-11/2	71,41	кВт	9,66

Продовження табл. 4

Назва обладнання	Вартість, тис. грн.	Споживання електроенергії	
		Одиниця виміру	Значення
ВСЬОГО	2259,88		
Супутні матеріали та роботи	285,99		
ВАРТІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТУ	2545,87		

Далі наведемо порівняльну характеристику показників у таблиці 5, що характеризують роботу старого та нового обладнання.

Таблиця 5

**Порівняльна характеристика показників проекту енергозбереження
МКП «Хмельницьктеплокомуненерго»**

№ з/п	Показник	Одиниці виміру	Обладнання		Економія (+/-)	Економія врах. час роботи, тис.грн
			Старе	Нове		
1	Споживання електроенергії, при заміні наступних насосів: - ЦН400/105 та Wilo SCP 200/560-NA	кВт	248,9	148,92	+99,98	+256,75
		грн	710,51	425,11	+285,40	+732,92
	- ЦН400/105 та Wilo SCP 150/530-NA	кВт	202,57	127,34	+75,23	+137,22
		грн	578,27	363,51	+214,75	+391,71
	- Д320/50а та Wilo NL100/400	кВт	19,34	15,35	+3,99	+7,32
		грн	55,21	43,82	+11,39	+20,90
		кВт	76,0	0	+76,0	+0,41
2	Споживання електроенергії при ведення старих ХВО та введення Ecosoft FU 5,0 CE Twin 1665 в міжопалувальний сезон	грн	216,95	0	+216,95	+1,17
	Фонд оплати праці працівників при заміні ХВО на Ecosoft	тис. грн	15,28	7,64	+7,64	+45,84
3	Споживна потужність насоса Wilo IL65/170-11/2	кВт	0	9,66	-9,66	-7,19
	Продуктивність праці насоса Wilo IL65/170-11/2	м³/год	0	59,39	+59,39	+59,39
ЗАГАЛЬНА ЕКОНОМІЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ		тис. кВт×год	394,52			
		тис. грн.	1172,03			

Загальна оцінка ефективності реалізації проекту енергозбереження досліджуваного підприємства наведено в таблиці 6.

Таблиця 6

Оцінка економічної ефективності реалізації проекту енергозбереження

№ з/п	Назва показника	Одиниця виміру	Кількісне значення
1	Вартість впровадження проекту	тис. грн.	2545,87
2	Річна економія електроенергії	тис.кВт×год	394,52
		тис. грн.	1126,19
3	Економія фонду оплати праці	тис. грн.	45,84
4	Продуктивність рециркуляційного насоса	м ³ /год	59,39
5	Загальна економія	тис. грн.	1172,03
6	Термін окупності	років	2,17
		місяців	26,07

Висновки. Порівняльна характеристика показників проекту та загальна оцінка ефективності реалізації проекту енергозбереження МКП «Хмельницьктеплокомуненерго» свідчить про доцільність реалізації запропонованого нами інвестиційного проекту енергозбереження щодо заміни обладнання котельні №7, оскільки загальна економія електроенергії буде сягати 1172,03 тис. грн, а термін окупності витрат 2,17 роки. Відповідно підприємство матиме змогу суттєво знизити собівартість надаваних послуг та підвищити рівень рибутковості.

Список використаних джерел:

1. Джеджула В. В. (2013) Формування організаційно-економічного механізму підвищення енергоефективності промислових підприємств. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*, (12), 116-118.
2. Дзядикович, Ю.В., Брич, В. Я., Джеджула, В. В. & Гевко, Р.Б. (2018) *Організаційно-економічний механізм енергозбереження*. Тернопіль: ТНЕУ.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.10

**ОЦІНКА РІВНЯ СПРИЯТЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ У
КРАЇНАХ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ**

Ларіна Дар'я Євгенівна
студентка ОС "Магістр" економіко-правового факультету
Мариупольський державний університет

УКРАЇНА

В умовах глобалізації господарської діяльності актуальним як з теоретичної, так і з практичної точки зору є дослідження і наукове обґрунтування перспективних напрямків зовнішньоекономічних зв'язків. Україна має реальну можливість розвивати співробітництво з азійськими країнами, ринки яких представляють не меншу привабливість порівняно з ринком Європейського Союзу. У зв'язку з цим, доречним є дослідження

зовнішнього середовища та оцінка рівня сприятливості ведення бізнесу у країнах Азійського регіону.

Отже, для ефективного ведення бізнесу суб'єктам національної економіки необхідно вміти пристосовуватися до певних умов середовища міжнародного менеджменту країни з якою вони мають наміри співпрацювати у тій чи іншій галузі господарства. Урахування вимог місцевого законодавства до організації бізнесу, сплата податків до приймаючої країни, обмеження щодо тривалості робочого дня тощо – усі ці чинники впливають на вибір потенційного бізнес-партнера.

Таким чином, для аналізу рівня сприятливості ведення бізнесу нами була запропонована інтегральна оцінка, яка передбачає систематизування показників міжнародного середовища менеджменту в субіндекси. Виходячи з цього, для побудови інтегрального індексу сприятливості ведення бізнесу необхідно дотримуватися виконання наступної послідовності дій:

1) Зважування показників (привласнення значень індикаторів / субіндикаторів ваги - дозволяє диференціювати важливість основних індикаторів у загальній сукупності [1]). Для цього, нами було обрано вісім індикаторів, що були згруповані у чотири субіндекси: економічне, політичне, правове та соціокультурне середовище, табл. 1.

Таблиця 1

Зважування показників інтегрального індексу сприятливості бізнесу

Назва субіндексу	Вага	Назва показника	Вага
Економічне середовище	0,279	Приріст ВВП на душу населення, %	0,436
		Середня заробітна плата (100-3000 дол.)	0,564
Політичне середовище	0,221	Індекс політичної стабільності (-2,5 - 2,5)	0,545
		Ефективність праці уряду	0,455
Правове середовище	0,209	Індекс верховенства закону	0,548
		Індекс сприйняття корупції (0-100)	0,452
Соціокультурне середовище	0,291	Рівень безробіття, %	0,511
		Індекс рівня освіти (>0,8)	0,489

[авторська розробка]

Так, за даними таблиці найбільшу вагу у розрахунку інтегрального показника мають субіндекси соціокультурного та економічного середовища (0,291 та 0,279 відповідно). Серед найвагоміших показників усереднені субіндексів можна виділити середню заробітну плату (0,564), показник верховенства закону (0,548), індекс політичної стабільності (0,545) та рівень безробіття (0,511).

2) Нормування - операція приведення даних до безрозмірного вигляду, до єдиного діапазону, при якому можливе порівняння різних видів даних. У даному випадку, був використаний метод стандартизації (або z-балів) [1].

3) Агрегування - операція об'єднання декількох субіндикаторів для отримання комплексного індикатора, дозволяє оцінити і порівняти об'єкти за сукупністю різних показників [1]. Таким чином, виконавши усі зазначені вище

дії, було побудовано інтегральний індекс сприятливості ведення бізнесу в галузі менеджменту за країнами східної, південної та східно-південної Азії у 2018 році (табл. 2-3).

Таблиця 2

Розрахунок субіндексів показника сприятливості ведення бізнесу за країнами східної, південної та східно-південної Азії у 2018 р.

Країна	Економічне середовище	Правове середовище	Політичне середовище	Соціокультурне середовище
Китай	0,663	0,596	0,516	0,389
Японія	0,725	0,918	0,984	0,789
Південна Корея	0,747	0,781	0,890	0,743
Бруней	0,650	0,906	0,863	0,524
Камбоджа	0,464	0,458	0,105	0,228
Індонезія	0,533	0,493	0,504	0,479
Лаос	0,485	0,576	0,152	0,232
Малайзія	0,459	0,667	0,645	0,565
М'янма	0,527	0,147	0,275	0,157
Філіппіни	0,564	0,351	0,390	0,462
Сінгапур	0,744	0,954	0,992	0,745
Таїланд	0,465	0,496	0,472	0,548
В'єтнам	0,508	0,656	0,450	0,389
Індія	0,499	0,449	0,538	0,300
Шрі Ланка	0,407	0,535	0,515	0,687
Афганістан	0,210	0,025	0,091	0,456
Пакистан	0,406	0,123	0,256	0,270
Непал	0,490	0,246	0,457	0,213
Бутан	0,424	0,852	0,728	0,224
Бангладеш	0,607	0,171	0,244	0,217
Монголія	0,450	0,651	0,525	0,680
Східний Тимор	0,127	0,401	0,418	0,624
Мальдіви	0,436	0,577	0,396	0,474
Північна Корея	0,134	0,226	0,059	0,910

[авторська розробка]

Так, за субіндексом “економічне середовище” лідуючі позиції займають Південна Корея (0,959), Сінгапур (0,744), Японія (0,725) та Бруней (0,650) за рахунок високого показника середньої заробітної плати (2865 дол., 2250 дол., 2100 дол., 2560 дол. відповідно). Що стосується правової сфери, серед країн-лідерів можна виділити Сінгапур із показником 0,954 через 100%-ву ефективність праці уряду та стабільного політичного становища, Японію (0,918) та Бутан (0,852). За субіндексом “політичне середовище” значення найвищого показника сприятливості ведення бізнесу набули Сінгапур (0,992), що має найвищі показники з індексу верховенства закону (0,8) та з індексу сприйняття корупції (84), Японія (0,984) і Південна Корея (0,890). Найбільші ж індикатори соціокультурного середовища припадають на Північну Корею (0,910) через її відносно невеликий рівень безробіття (3,3%) у 2018 р., Японію (0,789) та Сінгапур (0,745).

Найнижчі значення показників сприятливості економічного середовища можна спостерігати у Східному Тиморі (0,127), де спостерігається найбільш

від'ємний приріст ВВП на душу населення (-9,77%) та Північній Кореї (0,134). За політико-правовим середовищем у 2018 р. аутсайдерами з рівня безпеки були Афганістан, що мав найнижчі показники із 24 країн Азії індексу сприйняття корупції (15) та індексу політичної стабільності (-2,8) та Пакистан. Найнижчий рівень сприятливості ведення бізнесу у соціокультурному середовищі мають Мьянма (0,157) та Непал (0,213).

Отже, об'єднав усі ці субіндекси, було побудовано інтегральний індекс сприятливості ведення бізнесу у середовищі міжнародного менеджменту, табл.3.

Таблиця 3

Групування країн південно-східної Азії за інтегральним індексом сприйняття бізнесу, 2018 р.

Група	Кількість країн	Країна	Значення
Дуже високий (66,49% - 84,27%)	4	Сінгапур	84,27
		Японія	84,03
		Південна Корея	78,30
		Бруней	71,44
Високий (55,26% - 66,48%)	2	Монголія	57,69
		Малайзія	57,48
Середній (44,04% - 55,25%)	8	Шрі Ланка	53,95
		Китай	53,78
		Бутан	52,41
		Індонезія	50,22
		Таїланд	49,72
		В'єтнам	49,38
		Мальдіви	46,98
		Філіппіни	45,10
Низький (32,81% - 44,03%)	5	Індія	43,81
		Східний Тимор	39,30
		Північна Корея	36,42
		Лаос	36,20
		Непал	34,89
Дуже низький (21,58% - 32,8%)	5	Бангладеш	32,10
		Камбоджа	31,88
		Мьянма	28,29
		Пакистан	27,26
		Авганістан	21,58

[авторська розробка]

Згідно з цим, перше місце у рейтингу за рівнем сприятливості ведення бізнесу займає Сінгапур із значення індексу 84,27%, друге та третє місце припадає на Японію (84,03%) та Південну Корею (78,30%), а четверте місце займає Бруней за рахунок здобуття високих показників політико-правового середовища. Ці країни 100%-во можна віднести до групи країн з дуже високим рівнем сприятливості ведення бізнесу з огляду міжнародного менеджменту.

У групу країн з високим рівнем сприятливості ведення бізнесу входять Монголія (57,69%) та Малайзія (57,48%). До країн із середнім рівнем слід віднести Шрі Ланку (53,95%), Китай (53,78%), Бутан (52,41%), Індонезію (50,22%), Таїланд (49,72%), В'єтнам (49,38%) та ін. Серед країн з низьким

рівнем сприятливості ведення бізнесу доречно виділити Індію (43,81%), Східний Тимор (39,30%), Північну Корею (36,42%), Лаос (36,2) та Непал (34,89%). Завершують рейтинг найнебезпечніші країни Азії з боку середовища міжнародного менеджменту, а саме Бангладеш (32,1%) за рахунок небезпеки у правовому та соціально-культурному середовищі, Камбоджа (31,88%) більшою мірою через великі ризики у політичній сфері, М'янма (28,29%) за рахунок низького рівню правового захисту, Пакистан (27,26%) та Афганістан (21,58%) у наслідок низького рівня сприятливості політико-правового середовища.

Висновки. Таким чином, запропонована система оцінки рівня сприятливості ведення бізнесу країн є досить ефективним інструментом, якщо правильно пов'язати інтерпретацію та пояснення того чи іншого аналізованого явища з отримуваним результатом.

Список використаних джерел:

1. *Handbook on constructing composite indicators: methodology and user guide (2018)*. Вилучено з: <https://www.oecd.org/els/soc/handbookonconstructingcompositeindicatorsmethodologyanduserguide.htm>.
2. *Офіційний сайт UnctadStat (2018)*. Вилучено з: https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en.
3. *Rule of law index (2018)*. Вилучено з: <https://worldjusticeproject.org/our-work/research-and-data/wjp-rule-law-index-2017-2018>.
4. *Corruption Perceptions Index (2018)*. Вилучено з: <https://www.transparency.org/cpi2018>.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.11

ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ РЕКРЕАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ORCID ID: 0000-0002-6499-6981

Горбачова Ілона Олександрівна
аспірант

Бердянський державний педагогічний університет

УКРАЇНА

Головним завданням менеджерів рекреаційних підприємств є пошук шляхів підвищення ефективності їх роботи з точки зору збільшення не тільки фінансових результатів, але також підвищення фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, показників інтенсивності використання фондів, тощо, для ефективного ціноутворення та підвищення якості і конкурентоспроможності. Так, як, спеціалізацій рекреаційних підприємств багато, ми зупинимось на санаторно-курортних установах. Для подальшої роботи, потрібно класифікувати показники:

– показники, що зможуть дати попередню оцінку ефективності діяльності санаторних організацій;

– показники, що характеризують фінансовий стан санаторно-курортних установ;

– показники, що дозволяють дати оцінку конкурентоспроможності послуг, що надаються організаціям санаторно-курортної сфери.

Зупинимось на показниках ефективності роботи організацій санаторно-курортної сфери, до яких відносяться: показники, що характеризують ефективність і інтенсивність використання ліжкового фонду [1].

Узагальнюючими показниками ефективності діяльності санаторно-курортних організацій є:

– дохід від реалізації ліжко-днів (путівок) і його приріст;

– ціна одного ліжко-дня та її зміна;

– загальна кількість реалізованих ліжко-днів санаторіями і їх абсолютне та динамічна зміна;

– інтенсивність використання ліжкового фонду;

– прибуток, що припадає на один ліжко-день (прибутковість ліжко-дня) та його приріст;

– прибуток, що припадає на 1 гривню витрат санаторію з надання санаторно-курортних послуг (рентабельність ліжко-дня).

При розгляді діяльності будь-якої організації особлива увага приділяється доходу, отриманого цією організацією від основного виду діяльності. Але санаторні організації відрізняються величезною сферою діяльності, тому доцільно розглянути і порівняти доходи, отримані санаторіями від різних видів діяльності.

При аналізі показників доходу (виручки від реалізації санаторно-курортних та інших послуг) звернемо особливу увагу на співвідношення доходів від основної (санаторно-курортної) та інших видів діяльності здравниць (здача площ в оренду, торгівля, тощо).

Ціна ліжко-дня є показником, що характеризує дохід від санаторно-курортної діяльності, який припадає на один ліжко-день. Тому необхідно розглядати і порівнювати абсолютні показники цін санаторіїв на один ліжко-день, враховуючи їх зміну в динаміці.

Загальна кількість відпрацьованих санаторієм ліжко-днів за період і порівняння його з плановими або потенційно можливим значенням є найважливішою характеристикою ефективності роботи санаторно-курортної організації. [2]. Загальну оцінку ефективності роботи оздоровниці з точки зору її заповнюваності дає коефіцієнт завантаження, який може бути представлений у наступній формі:

$$Kз = Kф / K \times Д$$

де:

Kз – коефіцієнт завантаженості,

Kф – число фактично зайнятих ліжко-днів в санаторії;

K – кількість ліжок;

Д – число днів функціонування ліжок в році.

Розрахунок показника оборотності ліжка проводиться за такою формулою.
Оборот ліжка = кількість відпочиваючих / число ліжок.

При проведенні попереднього аналізу ефективності діяльності організацій санаторно-курортної сфери необхідно звернутися до деяких показників

прибутку і рентабельності, які дозволять дати первинну оцінку ефективності роботи установи в аналізованому періоді. [3]

Серед цих показників слід виділити прибутковість ліжко -дня, тобто величину прибутку (загального або тільки від санаторно-курортної діяльності, можливо, чистого прибутку), що припадає на один відпрацьований санаторієм ліжко-день. Прийmemo даний показник за постійну величину, так як норма прибутку визначається санаторієм і встановлюється незалежно від обсягу реалізації. Таким чином, можна розрахувати і проаналізувати декілька показників прибутку і дізнатися залежність отриманого установою прибутку від реалізації санаторно-курортних послуг при виконанні плану реалізації ліжко-днів.

Прибуток санаторію від реалізації санаторно-курортних послуг може бути представлений як добуток кількості відпрацьованих ліжко-днів і прибутковості ліжко-дня. Для цілей аналізу можна розрахувати фактично отриманий прибуток і потенційний (плановий) прибуток. Потім порівнюючи отримані показники прибутковості, можна буде визначити величину втраченого прибутку за рахунок недовиконання плану через недостатнє завантаження санаторію:

$P_y = P^n - P^f = (Kk/d^n \times Pk/d^n) - (Kk/d^f \times Pk/d^f)$, де:

P_y , P^n , P^f - прибуток втрачений, прибуток плановий, прибуток фактичний;
 Kk/d^n , Kk/d^f – кількість ліжко-днів планове, кількість ліжко-днів фактичне.

Pk/d^n и Pk/d^f - прибуток ліжко-дня плановий, прибуток ліжко-дня фактичний.

Важливим показником, що характеризує не тільки економічну ефективність діяльності організацій санаторно-курортної сфери, але і є основою для прийняття управлінських рішень і планування, є рентабельність ліжко-дня. Цей показник відображає величину прибутку, що припадає на 1 гривню витрат санаторію з обслуговування відпочиваючих на один ліжко-день. Як і показник прибутковості ліжко-дня, показник рентабельності є планованою величиною.

Санаторно-курортна діяльність носить сезонний характер. Але навіть при цілорічному функціонуванні санаторію його виробничий цикл обмежений календарним роком, тобто заїзди відпочиваючих в санаторії відбуваються чітко за графіком. Дана особливість санаторно-курортної галузі говорить про те, що підвищення оборотності капіталу санаторію може досягатися за рахунок або збільшення ціни ліжко-дня (путівки), або за рахунок зменшення капіталу, що зможе привести до зниження якості надання послуг та іміджу установи.

Отже, єдиним результатом збільшення оборотності капіталу для санаторіїв є підвищення доходу, так як кількість ліжко-днів, яке може реалізувати оздоровниця, обмежена.

Таким чином, найважливішим показником, що характеризує ефективність використання капіталу санаторію, є його рентабельність - відношення суми прибутку до середньорічної суми основного і оборотного капіталу.[4]

Список використаних джерел:

1. Zhigir, A.A. (2019). Methodology for evaluating effectiveness and forecast of the digital economy projects. *Proceedings of the International Scientific and Practical Conference on Digital Economy (ISCDE 2019)*. DOI: 10.2991/iscde-19.2019.55.

2. Захарченко, П. В. (2010). *Модели экономики курортно-рекреационных систем*. Бердянск: Издательство Ткачук.
3. Zhigir, A.A. (2020). Calculation of the economic effect of environmental measures. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, Vol. 421 (2020), 072002. DOI: 10.1088/1755-1315/421/7/072002.
4. Жигирь, А.А. (2020). Інструментарий риск менеджмента організації. *Формування сучасної наукової думки: матеріали міжнародної наукової конференції* (с. 20-32), 31 січня, 2020 рік. Кропивницький, Україна: МЦНД. DOI: 10.36074/31.01.2020.05.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.12

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Забашта Євген Юрійович

аспірант кафедри підприємництва та бізнесу
Київський Національний Університет Технологій та Дизайну

УКРАЇНА

Сучасний стан металургійного комплексу України є досить складним та збитковим. Це зумовлено багатьма чинниками, серед них можна виділити: військові дії в зоні ООС, несприятливою кон'юктурою на світових ринках металургійної продукції, а також застарілістю технологій і обладнання засобів виробництва[1].

Українська металургійна галузь може посісти належне місце у світі і Європі за умови інноваційного розвитку підприємств. Тільки таким чином можна змінити сировинний вектор збуту на зовнішніх ринках на високотехнологічний і захистити внутрішній ринок від зростання імпорту. Зараз виробничі процеси здійснюються на технологічній базі, сформованій головним чином багато років тому. Для того, щоб підприємство розвивалося, підвищувало свою конкурентоспроможність і мало можливість занять лідерські позиції на ринку, необхідно розробляти і впроваджувати інновації та реалізовувати заходи комплексу маркетингу, які орієнтовані на комерціалізацію інновацій та подальший економічний розвиток.

На діяльність вітчизняних виробників негативно вплинули такі чинники [5]:

– політична нестабільність, а саме, військові дії, що проходять на Донбасі, де розташовані основні металургійні виробничі потужності;

– зниження світових цін на сировину для металургійних підприємств і готову продукцію призвело до зниження їх доходів і збільшення конкуренції на світових ринках.

Держава повинна сформувати інвестиційно - інноваційну політику, яка передбачає диверсифікацію промисловості на користь розвитку авіа- і суднобудування, енергетики і транспортної послуги, і заклавши її в основу стратегій розвитку чорної металургії та автомобільної промисловості,

транспортну та енергетичну стратегії, а також стратегії національної та економічної безпеки України на період до 2030 р. Щоб продукція (послуга) Щоб продукція (послуга) даних галузей була конкурентоспроможною на світовому товарному ринку, вкрай необхідні радикальні інновації, що забезпечують технологічний прорив і конкурентні переваги;

– кардинальне технологічне оновлення основних виробничих фондів металургійних підприємств для виведення їх на рівень п'ятого технологічного укладу;

– з метою поліпшення середовища проживання людини екологічна модернізація металургійних виробництв на інноваційній основі.

Короткострокові перспективи розвитку промислового сектора залишаються несприятливими через відсутність джерел зростання, обмеженості зовнішнього та внутрішнього ринків, веденням бойових дій в центрах металургії України і уповільнення світової економіки. При посиленні обмежень металургійна промисловість в Україні ризикує понести вагомі економічні втрати. металургія виступає однією з базових галузей української економіки, яка досить стійка до економічних криз і зовнішньополітичних торгових війнах, що позитивно вплинуло на забезпеченість вітчизняною сировиною. Наявність багатих рудних родовищ дозволяє їй утримувати міцні позиції на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Большаков В. І., Тубольцев Л. Г. (2014) *Чорна металургія і національна безпека України № 9*. (с.48 - 58). Київ: Вісник Національної академії наук України.
2. Борисова Т.М.(2011) *Конкурентоспроможність галузі: детермінанти формування та сучасні методи оцінювання. № 6. Т. 1.* (с.54 - 60) Хмельницький: Вісник Хмельницького національного університету.
3. Власюк В.С.(2014) *Сегодня промышленная политика в Украине практически отсутствует.* Изъято с <http://uaproni.info/article/6052-vladiniirvlasjuk-segodnya-proniyshlennaya-pohtika-ukraine>.
4. Волков В.П. (2013) *Модельовання параметрів економічної безпеки металургійної галузі. Економіка и менеджмент Т. 2.* – Київ: перспективи интеграции и инновационного развития.
5. Гавриш О.А., Чайковський Є.О.(2016) *Українські металургійні підприємства: сучасні тенденції та місце у світовому металургійному виробництві № 13.* (с. 150-157). Київ: Економічний вісник Національного технічного університету України.
6. Горно-металлургический комплекс Украины (2009) (цифры, факты, комментарии). Изъято с http://cgntb.dp.ua/img/upl/book_GMKU/glava%2010_v011.pdf.
7. Policy Recommendations for Turkey's Industrial Competitiveness (2006). *Turkish Enlargement Business Council.* <http://www.ert.be/doc/01667.pdf>.
8. Stalk G.J. (2008). *Time – the next source of competitive advantage. Vol. 66. №4.* Harvard (pp. 41-51.) England: Business Review.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.13

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Рогоза Микола Єгорович

д-р.екон. наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
академік Академії економічних наук України,
академік Міжнародної академії біотехнологій,
завідувач кафедри економіки підприємства та економічної кібернетики
*Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

Столярчук Валентина Миколаївна

канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри
готельно-ресторанної та курортної справи,
*Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»*

УКРАЇНА

Наявність потужного потенціалу рекреаційних ресурсів в Україні забезпечує можливість надання високоякісних послуг із оздоровлення, лікування та відпочинку туристів. Вітчизняний лікувально-оздоровчий туризм дедалі більше виокремлюється у самостійний сегмент туристичного ринку [1]. Науковці, практики, державні діячі звертають увагу на доцільність розвитку медичного туризму в Україні [1-2; 4-5]. Разом із перспективами відмічається й низка перешкод, які стримують розвиток вітчизняного медичного туризму. Науковцями та практиками обговорюється доцільність реалізації різноманітних заходів щодо їх усунення: розвиток транспортної інфраструктури, спрощення візового режиму, покращення інвестиційної політики та фінансування, забезпечення висококваліфікованими кадрами тощо [1-2; 4-5]. Як важливий напрям розвитку вітчизняного туризму розглядається відродження медичної профілактики на етапі санаторно-курортного лікування [1].

Стан інфраструктури спеціалізованих засобів розміщення (далі СЗР) є вагомим елементом забезпечення якісного надання лікувально-оздоровчий послуг відповідного рівня, створення умов комфортного перебування туриста. В Україні кількість спеціалізованих засобів розміщування суттєво зменшується протягом тривалого періоду (рис. 1).

Результати аналізу статистичних даних показали, що кількість спеціалізованих засобів розміщення у 2017 р. зменшилася в 1,8 рази, порівняно з 2011 р. Скорочення відбувається за всіма типами СЗР. Найбільш суттєве зменшення зафіксовано у 2014 р., що пояснюється політико-економічною кризою в країні. Проте, результати аналізу статистичних даних засвідчують, що зменшення кількості спеціалізованих засобів розміщення відбувається із 2012 р. (рис. 1).

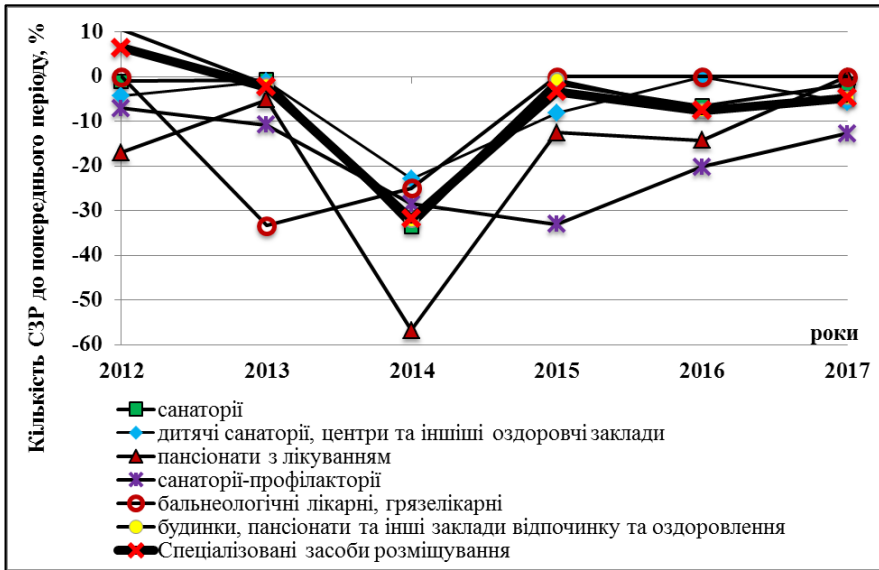

Рис 1. Динаміка кількості спеціалізованих засобів розміщування (СЗР) в Україні (до попереднього року)

Джерело: складено авторами на основі даних Державної служби статистики України [6]

Отже, цей процес розпочався значно раніше й обумовлений впливом інших чинників. За період 2011-17 рр. найбільш суттєво зменшилася кількість пансіонатів із лікуванням (на 74%) та санаторіїв-профілакторіїв (на 72%). Зниження темпів скорочення СЗР за останні два роки пояснюється скоріше не покращенням ситуації, а тривалим надмірним зменшенням кількості закладів. Так, в Україні в 2017р. зареєстровано лише 3 бальнеологічні лікарні, 12 пансіонатів із лікуванням, 14 дитячих закладів оздоровлення цілорічної дії [6]. Інші типи СЗР, хоч і функціонують у більшій кількості, але також зазнали суттєвих змін. Так, наприклад, в 2017 р. зареєстровано 169 санаторіїв, проте, їх кількість скоротилася на 41% за 2011-2017 рр. Разом із цим слід відмітити, що наявні нині в Україні спеціалізовані засоби розміщування характеризуються морально та фізично застарілою матеріальною базою. Це також суттєвим чином знижує можливість забезпечення якісного обслуговування і завоювання відповідної ніші на світовому ринку туристичних послуг.

Розвиток медичного туризму в Україні є актуальною проблемою, для вирішення якої необхідно реалізувати низку заходів. Забезпечення туристів сучасними спеціалізованими засобами розміщення в достатній кількості є одним із основних завдань. Результати дослідження показали, що за період 2011-2017 рр. в Україні відбулося суттєве зменшення кількості спеціалізованих засобів розміщення (на 40-74%, залежно від типу засобів). Для розвитку вітчизняного медичного туризму важливо не лише розширити наявну

інфраструктуру спеціалізованих засобів розміщення, а й забезпечити переоснащення матеріальної бази існуючих об'єктів, створити умови для якісного обслуговування та комфортного перебування туристів.

Список використаних джерел:

1. Холявка, В. З. та ін. (2019). Сучасні аспекти, фактори впливу і перспективи розвитку медичного та лікувально-оздоровчого туризму в Україні. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*, (1), 25-33. <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2019.1.10280>
2. Беспала, О. А. (2017) Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туристичного ринку в Україні. *Економіка: реалії часу*, № 6 (34), 9- 17. Вилучено з <https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No6/9.pdf>
3. *Сайт Державної служби статистики України «Колективні засоби розміщування»*. Вилучено з <http://www.ukrstat.gov.ua>

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.14

СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА НОВИХ ВИДІВ ПРОДУКЦІЇ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Гавриляк Анатолій Степанович

канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій

Національний університет «Львівська політехніка»

Петрушка Тетяна Олексіївна

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій

Національний університет «Львівська політехніка»

Данилович Олена Тарасівна

магістерка кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка»

Петрушка Катерина Ігорівна

канд. техн. наук, асистент кафедри хімічної інженерії
Національний університет «Львівська політехніка»

УКРАЇНА

Одним з основних ознак ефективної діяльності підприємства є його здатність розробляти та впроваджувати нові види продукції.

Необхідність розробляти та впроваджувати нові види продукції диктується низкою чинників серед яких: конкуренція (як внутрішня так і зовнішня); мінливість споживчих запитів населення; науково-технічний прогрес (НТП); покращення фінансових результатів діяльності підприємства.

Впровадження нових видів продукції дозволить покращити структуру асортименту та забезпечить відповідний обсяг продажу товару, що в кінцевому результаті позитивно вплине на фінансові результати діяльності підприємства.

Проте, є і негативні моменти: по-перше: такий захід потребує значних фінансових витрат; по-друге: виникають проблеми виробничого характеру (заміна обладнання або їх переналаштування, заміна технології, матеріальних ресурсів, перекваліфікація працівників, тощо).

Як показує практика, при розробці нової продукції найбільше виникають проблеми організаційного характеру, що пов'язані з плануванням та організацією виробництва нової продукції.

Тому при створенні нової продукції на підприємстві слід:

- провести маркетингове дослідження ринку та визначити кількість споживачів даного товару;
- провести економічні розрахунки доцільності запуску нової продукції та оцінити господарські ризики що виникають при цьому;
- оцінити можливість змін в технологічному та організаційному процесах при запуску нової продукції.

В основі процесу планування та організації виробництва оновленої продукції лежить концепція «життєвого циклу товару» (ЖЦТ). Етапи ЖЦТ включаючи етап розробки нової продукції показано на рис.1 [1,2].

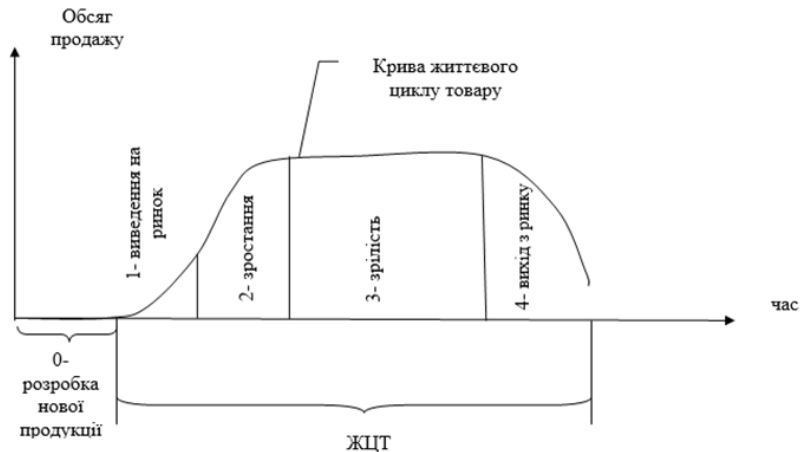

Рис.1. Етапи життєвого циклу товару (ЖЦТ): де 0,1, 2, 3, 4 - етапи

Надамо коротку характеристику кожного з етапів ЖЦТ.

Нульовий етап. Розробка нової продукції. На даному етапі проводиться науково-дослідні роботи, проектно-конструкторські роботи, технологічну та організаційну підготовку виробництва до виробництва нових або модернізованих видів продукції.

Перший етап. Виведення товару на ринок. На даному етапі товар є новинкою і необхідний певний час і значні кошти для доведення споживачу

його комерційної переваги. При цьому витрати на виробництво є досить великі, а прибуток є незначний або взагалі відсутній.

Другий етап. Зростання. На цьому етапі проходить визнання товару, що супроводжується стрімким зростанням попиту на нього. При цьому різко зростає прибуток підприємства.

Третій етап. Зрілість. На даному етапі обсяг продажу товару набуває максимальних значень і починає поступово скорочуватись. Прибуток від продажу даної продукції є максимальним.

Четвертий етап. Вихід з ринку. Попит на товар знижується, відповідно падають обсяги продаж. Виробництво даної продукції скорочується, а в подальшому припиняється зовсім. При цьому падає прибуток підприємства.

Тривалість кожного з етапів залежить від виду продукції.

Під час планування та організації виробництва оновлення продукції, керівництву підприємства необхідно враховувати на якому життєвому циклі знаходиться попередній (старий) товар (див. рис.2). Якщо починати планувати та організувати розробку нової продукції, коли попередній товар вже знаходиться на етапі «виходу з ринку», то відбудеться спад продажу товару (виробництва продукції), як наслідок - підприємство отримає менше прибутку. Не можна допускати, щоб обсяги продажу товару значно знижувалися. Необхідно постійно підтримувати продаж товару (виробництво продукції) на високому рівні. Для цього керівництво підприємства повинно створити такі умови, щоб впровадження випуску нової продукції відбувалося до виходу з ринку попереднього товару. Наприклад, товар *B* вже повинен бути введений на етап «зрілість» в точку *O* (рис. 2), коли товар *A* перейде в етап «виходу з ринку». При цьому етапи «розробки нової продукції», «введення на ринок», «зростання» товару *B* повинні відбуватися одночасно з етапами «зростання» та «зрілість» попереднього товару *A*. Можливі варіанти коли розробку нової продукції слід планувати та організувати після етапу розробки попередньої продукції. Це залежить від тривалості часового періоду розробки нової продукції та ЖЦТ.

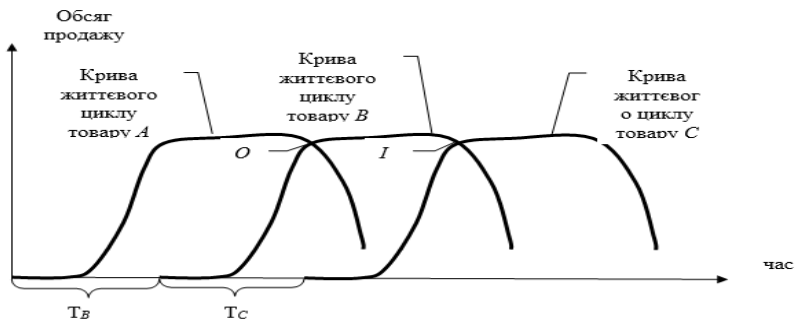

Рис.2. Зв'язок кривих життєвого циклу товарів (ЖЦТ): T_B - час між початком розробки продукції *B* по відношенню до початку розробки продукції *A*; T_C - час між початком розробки продукції *C* по відношенню до початку розробки продукції *B*; *O*, *I* - точки початку етапу виходу з ринку відповідно товару *A* і *B*, та точки початку етапу зрілість відповідно товару *B* і *C*

Слід зазначити, що процедура створення нової продукції є досить складною та трудомісткою, а комерціалізація нової продукції може призвести до збитків.

Висновки. Під час планування та організації виробництва нових видів продукції необхідно оцінити конкурентоспроможність, перспективність та ефективність її реалізації. При цьому керівництво підприємства повинно стимулювати підрозділи, відділи та окремих працівників, що займаються пошуком ідей з виробництва нових товарів та планувати і організувати роботу підприємства таким чином, щоб не допускати великих розривів в часі між етапами «виходу з ринку» попередньої продукції та «виведення на ринок» нової продукції, оскільки це веде до зниження фінансових показників господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Мороз, Л.А. & Чухрай, Н.І. (2005). *Маркетинг*. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід». ISBN 966-7597-53-9.
2. Ляхта, О. (2010). Життєвий цикл товару. *Тернопіль: Галицький економічний вісник*.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.15

ФАНДРАЙЗИНГ ЯК РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНІЦІАТИВ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Тюріна Ніла Марківна

канд. екон. наук, професор

Хмельницький національний університет

Карваца Наталія Станіславівна

канд. екон. наук, доцент

Хмельницький національний університет

Назарчук Тетяна Валеріївна

канд. екон. наук, доцент

Хмельницький національний університет

УКРАЇНА

Децентралізація публічної влади, створивши нові можливості для місцевого самоврядування, привнесла нові завдання для об'єднаних територіальних громад - забезпечення економічного зростання, підвищення соціальних стандартів населення, розвитку інфраструктури тощо. Однак перешкодою при реалізації соціальних проєктів розвитку громад постає питання їх ресурсного забезпечення. Місцевим громадам не вистачає як власних, так і виділених з інших бюджетів коштів для фінансування всіх необхідних поточних програм, не говорячи вже про реалізацію проєктів розвитку, зазначених у їх

стратегічних планах. І в цьому аспекті актуальним є, поряд із мобілізацією внутрішніх ресурсів громади, додаткове фінансування, взаємодія з фондами, за допомогою яких поліпшується ситуація в тій чи іншій сфері людської життєдіяльності.

У світі є широке коло донорських організацій, що надають фінансову підтримку проектам розвитку. Програм, в яких можуть брати участь українські організації, стає все більше. Зокрема, проекти Європейської комісії можуть передбачати співпрацю влади й громадськості на рівні ОТГ, цілого регіону, сукупності регіонів, країни (це: Фонд Гайнріха Бьолля – підтримка у сфері громадських ініціатив, історії, розвитку демократії, громадянського суспільства та політичної освіти громадян; Фонд Конрада Аденауера – підтримка проектів, пов'язаних з розвитком демократії та громадянського суспільства; Фонд Фрідріха Еберта – підтримка у сферах європейської інтеграції, міжнародної співпраці, демократизації та розвитку соціального діалогу; Програма розвитку ООН – підтримка стратегічних ініціатив, спрямованих на сталий людський розвиток та економічне зростання та багато інших).

Поряд з цим, у сучасному світі загальноприйнятим правилом є соціально відповідальна діяльність бізнесу, яка охоплює не тільки відповідальне ставлення до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів, а й активну соціальну позицію компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

Тому, вважаємо, що для ресурсного забезпечення соціально значимих ініціатив в Україні доцільним є використання фандрайзингу, адже така діяльність безпосередньо зорієнтована на пошук джерел забезпечення саме неприбуткових програм й проектів і є одним із методів, ефективність якого підтверджена світовим досвідом.

У літературних джерелах українською та російською мовами зустрічаються два варіанти написання, і відповідно, вимови цієї категорії – “фандрайзинг” і “фандрейзинг” [2]. Термін «фандрайзинг» є похідним від сполучення двох англійських термінів fund (кошти, фінансування) та raise (піднімати, добувати, збирати). У сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі широко представлене розуміння та механізми фандрайзингу. Так, Снігульська В. визначає фандрайзинг як добровільну мобілізацію внутрішніх та залучення зовнішніх ресурсів для безкорисного здійснення суспільно важливої діяльності [3]. Як механізм із залучення людей та організацій, окрім залучення коштів, щодо подолання наявних суспільних проблем розглядає фандрайзинг Куц С. [5]. Огороднік В.О. визначає державний фандрайзинг як процес залучення та акумулювання державними органами ресурсів з різних джерел на соціально значимі цілі, засновані на соціально-відповідальній взаємодії й передбачає добровільне і взаємовигідне співробітництво [4].

Тобто у сучасному тлумаченні фандрайзинг визначається як діяльність щодо залучення органами державної влади соціально-відповідальних осіб, прихильників, друзів, інвесторів і партнерів для здійснення ними соціально значущої місії, реалізації соціально важливого проекту чи програми. Фандрайзинг може приймати різні форми: пожертвування, внески спонсорів, які приходять від приватного та державного бізнесу; проведення цільових

благодійних заходів по збору коштів; гранти, що розподіляються зарубіжними і українськими фондами; пожертви приватних осіб; доходи від збору членських внесків.

Основною метою фандрайзингу є соціально-орієнтована взаємодія урядових структур, суб'єктів підприємництва, неприбуткових організацій та приватних осіб з метою спільного добровільного вирішення найважливіших суспільних проблем.

Основним методом муніципального фандрайзингу є реалізація спільних програм, учасниками яких є представницький орган територіальної громади, представники бізнесу та пересічні громадяни [6, с. 135]. Однак така співпраця здебільшого зорієнтована на підтримку не депресивних громад, які відчувають гостру потребу у фінансових ресурсах для вирішення власних проблем, а на соціально престижних програм та проєктів. Окрім цього, досвід закордонних та вітчизняних організацій, що займаються фандрайзинговою діяльністю, свідчить про те, що донори частіше вкладають ресурси в реалізацію конкретних програм та проєктів, ніж в реалізацію довгострокових та глобальних, а саме діють за такими напрямками, як: соціальна та медична допомога і реабілітація; допомога дітям; культура та мистецтво; екологія; соціальні послуги; освіта; захист прав громадян, сприяння розвитку громадянського суспільства та регіонів [7].

Надання грошових грантів має позитивні наслідки і для бізнесу. Для підприємства це такі наслідки, як, зокрема, підвищення іміджу, власної конкурентоздатності, як наслідок формування ідентичності персоналу соціально-відповідального підприємства, покращення психологічного клімату всередині організації, зростання числа споживачів [8].

Задля ефективного впровадження муніципального фандрайзингу місцева громада повинна організувати довготривалі відносини зі своїми стейкхолдерами. Джерелами фандрайзингу для об'єднаних територіальних громад можуть бути:

- держава: держзамовлення, гранти, цільове виділення коштів;
- органи місцевого самоврядування: муніципальні замовлення, цільове виділення коштів, спільна реалізація проєктів;
- міжнародні фонди та донори: гранти, міжнародна технічна допомога, пільгове кредитування, гуманітарна допомога;
- комерційні структури: спонсорська, благодійна допомога грошима, послугами, інформацією;
- приватні особи: пожертви, вклади, заповіти;
- власна комерційна діяльність: платні послуги, вкладення в цінні папери, дохід від лотерей, благодійні концерти або презентації.

Доцільним є також залучення до реалізації проєкту представників громадських організацій, що діють на території громади, і гарантія повного інформаційного висвітлення всіх запланованих заходів. Це сприятиме підвищенню довіри між громадою та комерційними організаціями, збільшенню благодійних надходжень, а також забезпечить дотримання принципу прозорості у сфері розподілу та використання як державних, так і благодійних фінансових надходжень [6].

У нашій країні «муніципальний фандрайзинг» поки не є поширеним, на відміну від розвинених країн. Це обумовлено наявністю проблем, що перешкоджають його розвитку: у більшості територіальних громад відсутня стратегія діяльності стосовно фандрайзингу, не сформовані інформаційні бази даних про джерела фінансування, недостатньо фахівців, здатних провести маркетингове дослідження, моніторинг, вибрати донора, написати заявку тощо [6].

Таким чином, використання фандрайзингу є ефективним інструментом для залучення додаткових ресурсів у місцеві громади для стимулювання розвитку їх територій, реалізації суспільно-важливих проектів. Однак цей інструмент вимагає відповідних умінь, навичок та компетентності від працівників органів місцевого самоврядування та громадських діячів, які долучаються до вирішення місцевих проблем у своїй діяльності. Тому актуальним постає підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування за програмами з управління проектами, підготовки бізнес-планів розвитку з метою активного та ефективного використання фандрайзингу для забезпечення розвитку ОТГ.

Список використаних джерел:

1. Кобзарев, О. (2015). *Фандрейзинг. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування*. Київ. Асоціація міст України. ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ».
2. Чернявська, О.В., Соколова, А.М. (2013). *Фандрайзинг*. Київ. Центр учбової літератури.
3. Снігульська, В. (2009). Що таке соціальний фандрейзинг, або як продати громаді участь у добрих справах. *Газета «Соціальний педагог»*, (8), 100–107.
4. Огородник, В. О. (2014). Фандрайзинг — інструмент активізації соціально відповідальної взаємодії суб'єктів суспільних відносин. *Економіка і організація управління*, (17), 195-199.
5. Куц, С. (2008). *Фандрайзинг АВС: посіб. для початківців*. Київ. Центр філантропії.
6. Козак, В. (2018). Фандрайзинг як інструмент розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Державне управління та місцеве самоврядування*, (38).
7. Соколова, А.М. (2013). Фандрайзингова діяльність: сутність, особливості та перспективи розвитку. *Економіка та держава*. (1), 13–16.
8. Деліні, М.М (2017). Фандрайзинг та донорство як інструменти реалізації соціально-економічної відповідальності підприємництва. *Економіка та управління підприємствами*, (23), 75-78.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.16

ФИНАНСОВО-КРЕДИТНЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ

ORCID ID: 0000-0002-8991-5463

Жигирь Анатолий Анатольевич

д.э.н., профессор Высшей Школы
промышленно-гражданского и дорожного строительства
Санкт-Петербургский политехнический университет Петра Великого

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ

Процесс финансового планирования инвестиционно-инновационного предпринимательства - это, прежде всего, процесс создания экономических и организационных условий для использования финансовых ресурсов с целью обеспечения повышения их экономической эффективности. Активизация предпринимательства связана с определением источников и объемов денежных средств, обеспечением пропорций по вложению в активы, и стимулированию наиболее эффективного их использования.

Жизненным циклом инновации принято называть период времени от зарождения идеи до активного применения ее на практике. Под инновационным процессом нужно понимать общественно - экономические процесс, который через практическое использование идей и изобретений приводит к созданию новых по качеству изделий, технологий, и, которые ориентируются на экономическую выгоду, прибыль. [1]

В соответствии с международной практикой, жизненный цикл продукта делится на следующие этапы:

- маркетинг, поиск и исследование рынка;
- проектирование и / или разработка технологических требований;
- разработка продукции;
- материально-техническое обеспечение;
- подготовка или разработка производственных процессов;
- производство;
- контроль, проведение испытаний и исследований;
- упаковка и хранение;
- реализация и распределение продукции;
- монтаж и эксплуатация;
- техническая помощь и обслуживание;
- утилизация продукции после использования [1].

Численность форм инноваций не позволяет сформулировать единый подход к составу и содержанию жизненного цикла инноваций, а определить основные этапы инновационного процесса возможно при рассмотрении его основных составляющих. Основным товаром на рынке инноваций является научный и научно-технический результаты - продукты интеллектуальной деятельности, на которые распространяются авторские и аналогичные права, оформленные в соответствии с действующими международными, региональным, корпоративными, другими законодательными и нормативными актами [1].

В большей части элементы механизма управления инвестиционно - инновационного процесса являются общегосударственными и распространяются на всю строительную отрасль, как на неотъемлемую часть национальной экономики. Исходя из этого, отдельные составляющие механизма управления инвестиционной деятельностью в строительстве необходимо рассматривать как общегосударственную функцию.

Потребности в инвестициях в производственную сферу довольно значительные, поэтому важно обеспечить мобилизацию всех возможных финансовых ресурсов. В результате анализа существующих источников и методов финансирования инвестиций установлено, что главным критерием оптимизации соотношения между собственным, привлеченным и ссудным капиталом должно быть обеспечение высокой финансовой устойчивости предприятий и максимизация суммы прибыли от инвестиционной деятельности. Выбор методов финансирования инвестиций позволяет рассчитать пропорции в структуре источников инвестиционных ресурсов. Наиболее распространенными, является самофинансирование, взносы учредителей, акционирование, кредитные программы, лизинг, какие-либо государственные или иные формы финансирования, смешанное финансирование [2].

Классической формой самофинансирования являются собственные средства в виде прибыли и амортизации. Анализ кредитного обеспечения показал, что, хотя за последние годы наблюдается тенденция к снижению процентных ставок, но цена за кредитные ресурсы еще чувствительно высока. Строительные предприятия, как правило, не обладают высоколиквидным имущественным залогом, что не дает возможности обеспечить значительные величины займов для приобретения основных средств. Поэтому нужно провести коренные рыночные преобразования в финансово-кредитной системе.

Важным направлением интенсификации воспроизводственных процессов в строительстве является техническое переоснащение предприятий, обеспечение возможности приобретения материалов, оборудования. В современных условиях положительно решить эту проблему возможно новым для отечественных предпринимателей путем - через лизинг, который по своему содержанию - это кредит, который предоставляется лизингодателем в форме оборудования. Мощности банков и других кредитных учреждений еще недостаточно велики, чтобы резервировать средства для выдачи долгосрочных кредитов и гарантий по кредитам на закупку машин и оборудования и обновления изношенных основных средств [3].

Современное развитие экономики становится все более информационно ориентированным. Управление инвестиционно – строительными проектами требует информационного обеспечения - совокупности документов, данных, методов и средств их получения, организации хранения и обработки. Экономическое регулирование управления проектами, рассматривается как менеджмент финансовых ресурсов, который с помощью рыночных экономических регуляторов, влияет на принятие обоснованных конкретных мер по экономическому влиянию на их источники. Виды такого влияния разнообразны: финансовый, кредитный, налоговый, ценовой и тому подобное. Поэтому возникает вопрос выбора наиболее приемлемых для существующих условий. Однако решение этого вопроса сопровождается трудностями в связи

с отсутствием информации, необходимой для его обоснования. Наличие различных концепций, подходов к разработке экономического механизма природопользования вообще затрудняет работу региональных органов управления. Возникает много ситуаций, когда для принятия правильных решений отсутствует необходимая информация, существует ее дефицит.

Дефицит информации имеет два аспекта - количественный и качественный. В количественном аспекте дефицит имеет объективную сторону, когда речь идет о параметрах вычисления которые не фиксируются статистическими службами (например, экономические показатели природопользования) и требующих трудоемких экономических исследований. Также существует информация, которая систематически не обрабатывается и не анализируется в полном объеме в связи со значительным ее объемом. Проблема может быть решена путем создания системных банков региональной информации, которые будут выполнять функции аккумуляторов данных. Анализ данных и их обработка с помощью современных информационных технологий открывают новые возможности в установлении связей между различными элементами и показателями исследований. Такой подход позволяет рассчитывать важнейшие макроэкономические показатели развития территории, определяя качественные переходы исследуемых объектов и, соответственно, прогнозировать их перспективы. Обработка данных с учетом стратегического планирования застройки территории значительно повышает надежность прогнозных разработок, позволяет научно обосновать экологические, экономические и социальные меры относительно дальнейших преобразований на данной территории.

Качественный аспект дефицита информации связан с отсутствием знаний о всех последствиях конкретных хозяйственных мероприятий. Преодоление неопределенности требует значительного совершенствования методического аппарата, использование адекватных методов исследования проблем. С помощью системно-статистического подхода пытаются решить проблему повышения достоверности информации [4].

Решение данных инновационных задач связано с информационным обеспечением, ее интенсификации на основе адаптивности всего индустриального комплекса к существующим воспроизводительным природным ресурсам, региональным экономическим и другим условиям.

Выводы. Исходя из проведенного анализа, можно сделать выводы, что определяющим условием развития инновационного предпринимательства является его финансово-кредитное обеспечение. Учитывая ограниченность финансовых ресурсов предпринимательских формирований строительного сектора и несовершенство механизма их аккумуляции, выход из ситуации видится в диверсификации источников финансирования субъектов, путем развития и сочетания государственной финансовой поддержки, коммерческого и кооперативного финансово-кредитного обеспечения.

Установлено, что процесс финансового планирования инвестиционно-строительного предпринимательства - это, прежде всего, процесс создания экономических и организационных условий для использования финансовых ресурсов с целью обеспечения повышения их экономической эффективности. Он отражает сложную систему экономических взаимоотношений, которые возникают по поводу образования фондов финансовых ресурсов и их использования. По своему содержанию это особая сфера организационно-

экономических отношений, связанных с инновационным менеджментом: определением источников и объемов денежных ресурсов, необходимых для финансирования проектов, рационального использования природных ресурсов; аккумуляцией денежных средств, обеспечением необходимых пропорций по распределению и использованию денежных ресурсов; стимулированием наиболее эффективного использования денежных ресурсов.

Список использованных источников:

1. Жигирь, А.А. (2013) Инновационный аспект развития предпринимательской деятельности. *Экономика и предпринимательство*, 10.
2. Кундиус, В. А. (2008). *Экономическая стратегия и механизмы инновационно-кластерного развития АПК региона: монография* / под общ. научн. ред. В. А. Кундиус. Барнаул: АГАУ.
3. Санду, И. С. (2007). Инновационная деятельность в аграрном секторе экономики России. М.: КолосС.
4. Zhigir, A.A. (2010). Development of entrepreneurial structure's investment. *Економіка та держава*, 10, 53-57.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.17

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДОМОГОСПОДАРСТВА

ORCID ID: 0000-0001-8203-1350

Білоус Ірина Ігорівна

канд. екон. наук, доцент кафедри безпеки,
правоохоронної діяльності та фінансових розслідувань
Тернопільський національний економічний університет

УКРАЇНА

З утвердженням ринкових відносин роль домогосподарств у економічному розвитку держави все більше зростає. Домашні господарства визначають основу життєдіяльності суспільства та формують базове підґрунтя для стабільного економічного розвитку держави, адже беруть участь в економічному процесі: і щодо перерозподілу ресурсів, і щодо споживання вироблених благ. Саме домашні господарства є головним постачальником ресурсів в економіку України (капіталу, праці тощо). Однією з найважливіших умов досягнення належного рівня добробуту та достойного існування домогосподарства є забезпечення його фінансової безпеки.

Забезпечення фінансової безпеки домогосподарств характеризує захист власних фінансових ресурсів окремої людини та домогосподарств від потенційних фізичних, інформаційних чи правових посягань сторонніх осіб (забезпечення умов, за яких мінімізується ризик фізичного доступу інших осіб до власних фінансових ресурсів; нерозголошення інформації про електронні дані власних рахунків у банку та інше).

Проте, дуже часто домогосподарства не мають змоги зробити вільний та оптимальний вибір у фінансовій сфері через відсутність або недостатність

освіти, кваліфікації, досвіду, а також через масштабність і складність фінансової інформації, яка потребує глибокого осмислення й детального аналізу [1].

Однією з головних складових фінансової безпеки домогосподарства та держави в цілому є рівень фінансової грамотності населення. Під фінансовою грамотністю населення розуміється здатність громадян: ефективно управляти особистими фінансами; здійснювати облік витрат і доходів домогосподарства і здійснювати короткострокове і довгострокове фінансове планування; оптимізувати співвідношення між заощадженнями і споживанням; розбиратися в особливостях різних фінансових продуктів і послуг (у тому числі інструментів ринку цінних паперів і колективних інвестицій), мати актуальну інформацію про ситуацію на фінансових ринках; приймати обґрунтовані рішення щодо фінансових продуктів і послуг та усвідомлено нести відповідальність за такі рішення; компетентно планувати і здійснювати пенсійні накопичення [2].

За результатами загальнонаціонального опитування з фінансової грамотності, проведеного у 2017 році на замовлення Проекту USAID “Трансформація фінансового сектору”, наша держава у рейтингах фінансової грамотності населення опинилася на останньому місці [3]. Результат України – 11,4 балів – є найгіршим серед 30 країн, що були досліджені.

Причинами низького рівня фінансової грамотності українців є те, що:

- більшість громадян не роблять заощаджень, а ті що все ж таки заощаджують – роблять це відкладаючи свої кошти на чорний день;
- не знають як працюють фінансові установи та які переваги вони мають;
- не довіряють фінансовим установам та фінансовим організаціям. Кожен четвертий громадянин мав гіркий досвід у співпраці з банківськими установами;
- населення має лише загальне уявлення про свій бюджет, тобто вони не розуміють як правильно розподілити свої доходи та витрати;
- не кожен індивід, маючи цікаву ідею власного бізнесу наважиться на його створення. Багатоох лякає величезна кількість ризиків та страх втратити вже надбаний капітал;
- взагалі 39% населення не мають банківських рахунків [4].

Більшість населення користуються лише базовими фінансовими послугами, серед них: оплата комунальних платежів через банк (73 %); користування банківським рахунком та пластиковою картою (68 %); споживчий кредит (30 %); проведення платежів через термінали платіжних систем (38 %); користуються послугою переказу грошей через банк (92%); обмін валюти (31 %) та інше [3].

Підвищення фінансової грамотності населення є однією зі стратегічних задач держави. Зокрема, високий рівень фінансової обізнаності громадян: сприяє зростанню економіки; стимулює приплив інвестицій; зменшує кількість непогашених кредитів і проблемної заборгованості у населення; знижує кількість злочинів, зокрема, шахрайських дій відносно фізичних осіб; сприяє розвитку громадянської відповідальності і самостійності тощо.

Варто все ж відзначити, що значне просування в напрямку фінансової просвіти таки зроблено. Останніми роками з'явилося чимало літератури українських авторів з управління особистими фінансами. Також в Україні існує безліч проектів, які впливають на фінансову грамотність населення України, одним із найцікавіших є освітня програма «Юніор Банк», яку проводить

ПриватБанк по всій Україні [5], проте результат дослідження, проведеного у 2017 році, свідчить про недостатній рівень фінансової обізнаності українців серед країн, у яких проводилось подібне тестування.

На нашу думку, враховуючи зарубіжний досвід, варто розробити проекти для окремих соціальних груп, зокрема програми управління фінансами для: дітей дошкільного та шкільного віку; студентів; молодих домогосподарок; категорій громадян без вищої освіти чи з низьким доходом; економічно активного населення, представникам малого бізнесу та підприємцям, які планують або розпочали власну справу. Проте, програми повинні створюватися з урахуванням культурної специфіки нашої країни або адаптуватись під цю специфіку.

Завдання кожної програми повинні бути розроблені та націлені саме на конкретну аудиторію, наприклад: для дітей дошкільного та шкільного віку – сприяти формуванню позитивного ставлення, відповідальної та ефективної поведінки по відношенню до грошей в юному віці; для студентів – подолати проблему низької фінансової грамотності серед молоді, навчити способам управління особистими фінансами, можливості інвестування, довгострокового планування, основ підприємництва тощо; для молодих домогосподарок – навчити розумінню різних аспектів планування бюджету, заощаджень; для людей без вищої освіти чи з низьким доходом – акцент повинен бути зроблений на щоденному управлінні особистим бюджетом, фінансовому плануванні та управлінні кредитами; для економічно активного населення, представникам малого бізнесу чи підприємцям, які планують або розпочали власну справу – навчити способам управління особистими фінансами, основ створення, розвитку та захисту підприємництва, управління кредитами тощо. Реалізація цих програм повинна сприяти зміни фінансової культури населення, раціоналізувавши їх рішення, підвищивши рівень їх захисту як учасників фінансового ринку.

У низці зарубіжних програм основним каналом підвищення фінансової грамотності є Інтернет. Проте, на нашу думку, щодо донесення інформації до цільової аудиторії, то тут також повинна бути врахована специфіка певної категорії населення. Зокрема, для дітей дошкільного віку та молодшої школи найбільш ефективним було б формування азів фінансової грамотності в ігровому контексті, розважальних тренінгів; людей з низьким доходом або без вищої освіти, пенсіонерів, в яких вже сформовані певні поведінкові звички, також варто переконувати змінювати ці звички не Інтернет-постами, а «живим спілкуванням», дискусіями, діалогами, можливістю отримати конкретну відповідь на поставлене питання.

Як показало дослідження USAID [3], саме молодь віком 18-24 роки є найменш фінансово обізнаною. Для цієї категорії громадян формування навиків фінансової грамотності повинно відбуватися з використанням усіх можливостей: Інтернет, мобільні додатки, тренінги, а також не лише за межами загальної чи вищої освіти, а й в контексті базових предметів.

Документом, який формулює цілі та задачі державної політики, спрямованої на підвищення рівня фінансової грамотності населення України, містить механізми реалізації такої політики, принципи розподілу повноважень усіх сторін, що беруть участь у цьому процесі, а також конкретні ініціативи та заходи для досягнення цілей, повинна стати Національна Стратегія підвищення рівня фінансової грамотності населення України. Фінансове

забезпечення реалізації якої доцільно формувати на основі приватно-державного партнерства.

Варто зауважити, що покращення фінансової спроможності українців не відбудеться протягом одного дня після прийняття Національної Стратегії фінансової грамотності – це довгий шлях, проте користь буде вагома.

Список використаних джерел:

1. Кізима, Т.О. (2011) *Фінанси домогосподарств: концептуальні засади теорії та практики* (автореф. дис. ... док. екон. наук). THEU. Тернопіль, Україна.
2. Золковер, А.О. (2015) Фінансова грамотність населення як основа фінансово-економічної безпеки держави. Вилучено з <https://knutd.edu.ua/our-publication/533/683/6976/>
3. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні: Звіт про дослідження. Додатковий проект IP-FSS в Україні. Вилучено з <https://old.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83136332>
4. Оцініть фінансову грамотність українців. *Все PRO гроші: інтернет портал*. Вилучено з <http://vseprogroshi.com.ua/ocinit-finansovu-gramotnist-ukrayinciv.html>
5. ПриватБанк для школярів. Бути фінансово грамотним можна модно. *Офіційний сайт ЮніорБанку*. Вилучено з <https://juniorbank.com.ua>.

SEKCJA II. NAUKI ROLNICZE

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.18

ANALIZA ROZMIESZCZENIA OBSZARÓW WEDŁUG ZAWARTOŚCI FOSFORU MOBILNEGO

Julia Korszhunowa

Institut Rolnictwa Stepów Narodowej Akademii Nauk Rolnych Ukrainy

Switłana Zadorožna

Kirowogradzki oddział AR «Państwowa ochrona gleby»

UKRAINA

Fosfor odgrywa szczególną rolę w żywieniu roślin, ponieważ jest to substancja energetyczna komórki.

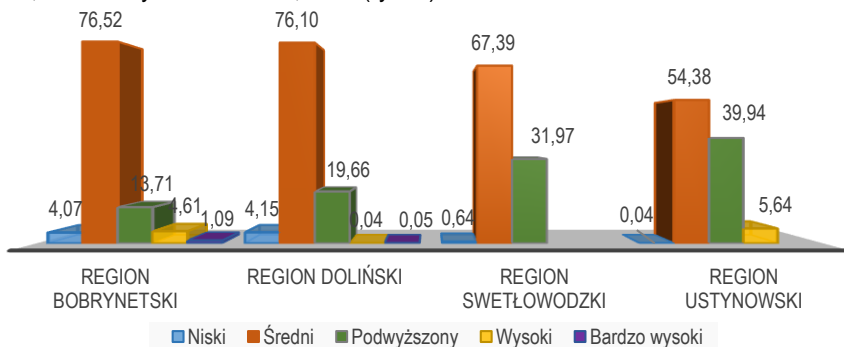
Rezerwy i formy fosforu glebowego zależą przede wszystkim od skały tworzącej glebę, stopnia jej wietrzenia i zawartości materii organicznej [1, s. 5].

Kirowogradzki region znajduje się w dość szerokim pasie przejścia ze strefy leśno-stepowej na step. Zagospodarowanie terenu regionu jest ściśle związane z siecią hydrograficzną i procesami erozyjnymi.

Według badania agrochemicznego przeprowadzonego przez oddział w Kirowogradzie instytucji państwowej „Instytut Ochrony Gleby Ukrainy” w 2018 r. (XI runda) dostępność gleby rolnej w regionie z ruchomym fosforem jest na zadowalającym poziomie. Badany obszar użytków rolnych na badanych obszarach wyniósł 102,72 tys. Ha.

Średnia ważona wartość mobilnego fosforu podczas XI rundy wynosiła 83,0 w Dolińskim, 86,0 w Bobrynetskim, 91,0 w Swetłowodzkim i 98,0 mg / kg w Ustynowskim regionach, co odpowiada średniemu zabezpieczeniu. Zawartość fosforu oznaczono metodą Czirikowa [2].

Największy udział gleb o wysokiej zawartości koncentruje się w Swetłowodzkim - 31,97% i Ustynowskim - 39,94%. (rys. 1).

Rys. 1. Powierzchnia gleby według zawartości ruchomego fosforu, %

Głównymi obszarami badanych gruntów są gleby ze średnią zawartością fosforu ruchomego, a zatem udział takich gleb w regionie Ustinowskim wynosił 54,38%, Swetłowodzkim - 67,39%, Dolińskim - 76,10% i Bobrynetskim - 76,52% (rys. 1).

Obszary o niskiej zawartości fosforanów stanowią od 0,04 procent w Ustinowskim i do 4,15 w regionie Dolińskim z badanych obszarów.

Udział gleb o wysokiej zawartości fosforu ruchomego wynosił 0,04% w Dolińskim, 4,61% w Bobrynetskim, 5,64% w Ustinowskim regionach. W regionie Swetłowodzk nie znaleziono takiej klasy gleby.

Aby optymalnie przyspieszyć reżim fosforanowy, konieczne jest zwiększenie objętości chemicznej poprawy gleby kwaśnych gleb oraz wprowadzenie plonów roślin uprawnych i boczniowych, zwłaszcza krzyżowych (kapustowatych), na tle ciągłego stosowania nawozów fosforowych. Powinno to zwiększyć żyzność gleby i odpowiednio wydajność zbiorów.

Wykorzystane źródła:

1. Nosko, B.M. (1990). Reżim fosforanów w glebie i wydajność nawozów Kijów: Harwest.
2. Gleby.(2002). *Oznaczanie ruchomych związków fosforu i potasu zmodyfikowaną metodą Czirikowa DSTU 4115: 2002 [Skuteczne 2003 - 01-01]*. K. : Państwowy standard konsumencki Ukrainy.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.19

OLD ARCHITECTURE OR MODERN ARCHITECTURE IN UZBEKISTAN

Allahanov Zokir Muhriddinxonovich

PhD applicant

Fergana Polytechnic Institute

Isakov Sohob Soliyevich

PhD applicant

Fergana Polytechnic Institute

REPUBLIC OF UZBEKISTAN

We know a lot of architectural phrases in this modern world that we should mention at the beginning of this article. Modern phrases and their transcripts:

Functionalism-a trend in the architecture of the XX century, which requires strict compliance of buildings and structures with the production and household processes (functions) occurring in them, first appeared in Germany and the Netherlands. Style philosophy — "form is defined by function". Buildings are devoid of pomp and pretentiousness, cheap materials were used for their construction, Windows were made small, and the roof, unlike other directions, was not distinguished or decorated in any way [1].

High-tech-style in architecture and design, originated in the depths of late modernism in the 1970s. Complex simplicity, sculptural form, hyperbole

(exaggeration), technology, structure and design as an ornament, anti-historicity, monumentality... it's all about high-tech. Most often, glass, plastic, metal, as well as straight lines and simple shapes are widely used in the construction of buildings. The Pompidou Center in Paris (1977), built by Richard Rogers and Renzo Piano, is considered to be one of the first important high-tech structures implemented.

Deconstructivism is another trend in modern architecture, based on the application of the ideas of the French philosopher Jacques Derrida in construction practice. Such buildings are characterized by visual complexity, unexpected broken shapes, and an aggressive intrusion into the urban environment. Here architecture comes into conflict, "debunks" and abolishes itself. And for me, this current is of the greatest interest, because each new structure is a stunning sight! [1]

Postmodernism is a trend that has replaced modernism, whose innovative spirit has exhausted itself. In the 70s, in the United States, as a reaction to this, huge buildings appeared, surpassing even glass skyscrapers in their scale. Their scale does not correspond to the human body in any way, and was more like some cosmic level. The smooth glass surface of the buildings did not have the floor-level horizontal division revealed from the outside, but reflected the sky and the surrounding space with its entire "body", entering into irrational interaction with it. The main thing that the architects of postmodernism tried to return to architecture is the imagery that was expelled from it many decades ago, making it not just a process of creating spatial structures, but an art form.

Special attention should be paid, of course, to constructivism, the first Soviet architectural style that emerged at the beginning of the XX century. Constructivism is a trend in Russian art in the 20s of the twentieth century. The Architects of that time sought to comprehend the formative possibilities of a new technique for those times, its logical, appropriate designs, as well as the aesthetic possibilities of materials such as metal, glass and wood. The constructivists sought to contrast the simplicity and emphasized utilitarianism of new object forms with ostentatious luxury, in which they saw the reification of democracy and new relations between people. They say that constructivism is the first architectural style in the USSR. As an example, I would like to cite Soviet-era buildings that every Russian will recognize. [2]

Rationalism is another trend in Soviet architecture, but with a touch of avant-garde. It is characterized by laconic forms, rigor and underlined functionalism. Ideologists of rationalism, in contrast to constructivists, paid much attention to the psychological perception of architecture by a person and approached the idea of structures from a psychological point of view. One of the most striking examples will be the entrance to the Moscow Metro station "Red Gate", which each of us, for sure, has seen more than once! [2]

Modern architecture changes the appearance of megacities, creating a more comfortable and prosperous environment for life. Leading architects are increasingly choosing the forms and materials that increase the energy efficiency of future facilities. Futuristic buildings coexist with the heritage of the past and harmoniously fit into the style of the area. And the plastic of their facades reflects the dynamism of modern cities. These projects differ from traditional buildings not only in their architectural appearance, but also in their rich infrastructure. In addition, they often embody the most daring and progressive ideas of their time.

Постройки средневекового периода наиболее многочисленны и малоизучены. Информация о них фрагментарна, разрознена и охватывает лишь малую долю сохранившихся памятников. До сих пор нет обобщающего труда о строительной культуре Узбекистана XVIII - нач. XX вв. Физическое старение памятников, воздействие на них природно-климатических влияний, сейсмические нагрузки, реконструкция исторически сложившихся городов Узбекистана и интенсивная современная их застройка, нередко приводящие к утрате памятников, определили актуальность темы диссертации.

For example, in Tashkent, when a new highway was broken through, the medieval Farabi street with many residential buildings was almost demolished. XIX-early XX centuries. their trace remained only in the publication of V. N. Manakova and in the archive of the Glavnpu of the Ministry of culture of the Republic of Uzbekistan.

In Khiva, on the territory of the reserve in Dishan-Kal in the 80 - ies of the XX century, they built the al-Khorezmi Museum and a two-story hotel with huge round openings of balconies on two floors. The city gate, Kosh-Darvaza, lost its role between them. As a result, together with the monuments of residential architecture, Krymskaya street was completely demolished for the construction site. A Museum and a hotel (by architect. S. Sutyagin), bringing down the scale of Darvazakhana, is an example of disharmony and complete lack of continuity. Information about the monuments of civil architecture remained only in the archives of the research Institute of art studies and The heads of the NPU of the Ministry of culture of the Republic of Uzbekistan. [2]

Monuments of people's homes with their artistic merits were the most vulnerable. So, in 1979, we surveyed 140 residential buildings in Ichan-Kala and Dishan-Kala using the measurements of L. Petushkov, V. Golikov and Y. Afanasyev. Picture-1. Scientific passports were drawn up and photofixing was made, there are plans and sections. Of these, 106 houses were identified as buildings of 12-3 categories. Over the next 10 years since the survey of monuments in Khiva, significant changes have occurred: the wall of Ichan-Kala was partially restored and for some reason it was lined with burnt bricks, a number of objects were restored: AK-Sheikh Bobo, ATA Darvaza, Sewerage was laid, etc.an asphalt road was broken along the city wall inside Ichan-Kala, ostensibly to inspect the monuments [3].

During the implementation of new buildings, about 70% of the previously surveyed monuments of residential architecture were demolished, and the remaining houses are being rebuilt. In the Dishan-Kala panorama, slate roofs and glazed aivans that are alien to the city often appear. Eventually, the appearance of the background building surrounding the monumental monuments changes.

There are also noticeable changes in Shahrisabz, a classic Eastern city that developed in the XIV - XV centuries. the historical structure of the city is broken Here. In the North-Eastern part, a fair, Department store, hotel, pharmacy, etc. were built on the site of demolished residential blocks. [3]

The commercial dome is one of the rare surviving monuments of civil architecture, where the main thoroughfares of the city intersected. As a result of the unprecedented expansion of the main street, Chor-su gained an island location and, having lost its scale and dignity, turned into an ordinary store.

Picture 1. Dishan-Kala.

A massive reinforced concrete fountain was built on the cultural layer of the AK-Saray Palace in the XIV century. This caused damage to the protected area of the monument and the historical environment of the city.

In order to identify the features of architectural and art schools in Uzbekistan and their mutual influence, only the most characteristic buildings of civil and religious architecture are considered in the dissertation from the most extensive material. This work on the construction culture of Uzbekistan in the late medieval period and on the features of various architectural and artistic schools in no way claims to be an exhaustive statement of issues.

The conclusion can be briefly about the following:

- for the first time on the basis of a systematic approach, a theoretical study of late medieval architectural schools in Uzbekistan and their mutual influence was conducted, taking into account historical, natural, climatic and social conditions;

- for the first time, a General classification of monuments of civil and religious architecture of the Republic of the XVIII - early XX centuries was given, taking into account their functional purpose; unknown and little-known buildings of various purposes were identified and introduced into scientific use.

References:

1. *Architecture*. Retrieved from <https://travelask.ru/questions/197213-arhitektura-uzbekistana>
2. *Arkhitektura*. Retrieved from <https://www.dissercat.com/content/arkhitektura-uzbekistana-xviii-nach-xx-vv-traditsii-i-lokalnye-osobennosti>
3. *Khiva*. Retrieved from <https://www.advantour.com/rus/uzbekistan/khiva/itchan-kala.htm>

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.20

ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ ЗНАЧЕНЬ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ДЛЯ МОДЕРНІЗОВАНОГО СКАЛЬПЕРАТОРА

Богданович Сергій Андрійович

канд. техн. наук, старший викладач кафедри мехатроніки та деталей машин
Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. Петра Василенка

УКРАЇНА

Постановка задачі. В даний час для первинного очищення зернового вороху (ЗВ) широко застосовуються барабанні скальператори, які мають ряд переваг.

Мета досліджень. За допомогою побудованого на основі факторного експерименту рівняння регресії визначити оптимальні значення основних факторів для модернізованого скальператора.

На підставі апріорної інформації [1] встановлено, що на ефективність очищення впливають такі чинники: швидкість подачі зернового вороху в обертовий решітний барабан скальператора (Q , кг/с); амплітуда і частота коливань решітного барабана скальператора (a , мм і n , Гц); частота обертання решітного барабана скальператора (n^* , об/хв); вологість зернового вороху (W , %).

Математична модель ефективності процесу скальперування ЗВ [2] в скальператорі, побудована за значеннями коефіцієнтів регресії та в закодованому вигляді отримала вид:

$$Y = 98,313 - 0,2741x_1 - 0,1814x_2 + 0,1055x_3 - 0,0388x_4 - 0,0071x_5 - 0,00695x_1x_2 + 0,0284x_1x_3 + 0,0613x_1x_4 + 0,02591x_1x_5 - 0,01454x_2x_3 - 0,06256x_2x_4 - 0,02718x_2x_5 - 0,06636x_3x_4 - 0,036x_3x_5 + 0,031x_4x_5 - 0,2454x_1^2 - 0,2581x_2^2 - 0,1797x_3^2 - 0,1519x_4^2 - 0,04957x_5^2.$$

Та в раскодованому:

$$Y = 54,501 - 0,2852Q - 1,6149a + 0,1869n - 0,6702n^* - 1,3067W - 0,0721Qa + 0,00474Qn + 0,0012Qn^* + 0,0025QW - 0,0024an - 0,0125an^* - 0,0271aW + 0,0221nn^* - 0,0063nW + 0,0062n^*W - 0,0024Q^2 - 0,2581a^2 - 0,0049n^2 - 0,0061n^{*2} - 0,0495W^2.$$

Аналіз отриманої математичної моделі і визначення оптимальних значень досліджуваних факторів проводився методом перетинів поверхні відгуку.

Для отримання поверхонь, в залежності від: подачі ЗВ в решітний барабан (x_1) і амплітуди його коливань (x_2), амплітуди (x_2) і частоти коливань (x_3), частоти обертання (x_4) і вологості ЗВ (x_5) по черзі підставляємо значення інших факторів рівними 0 отримуючи наступні форми:

$$Y = 98,313 - 0,02741x_1 + 0,1814x_2 - 0,0069x_1x_2 - 0,2454x_1^2 - 0,2581x_2^2.$$

$$Y = 98,313 - 0,1814x_2 + 0,1055x_3 - 0,0145x_3x_4 - 0,2581x_2^2 - 0,1797x_3^2.$$

$$Y = 98,31 + 0,0506x_4^2 - 0,153x_5^2.$$

Підставляючи значення до залишених факторів отримано поверхні відгуку (рис. 1).

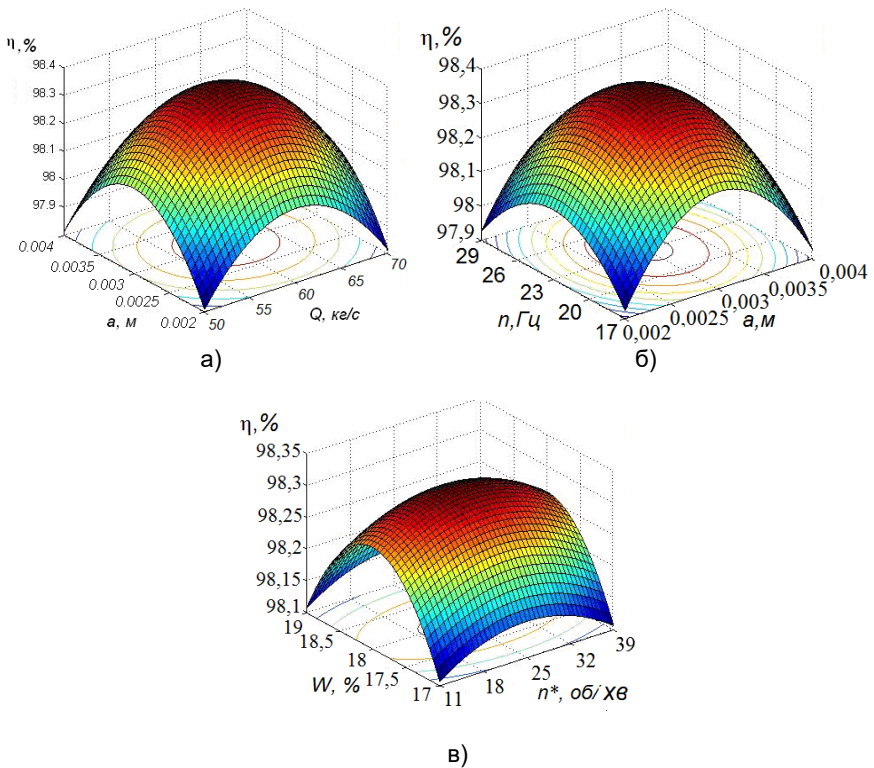

Рис. 1. Об'ємні поверхні відгуку

а – в залежності від подачі ЗВ в решітний барабан і амплітуди коливань;
б – в залежності від амплітуди і частоти коливань; **в** – в залежності від частоти обертання і вологості ЗВ

Висновки:

- при накладенні вібрації на обертальний рух решета скальператора ефективність процесу і винесення повноцінних зерен зі сходом залежать від величини подачі ЗВ на решето значно меншою мірою, що дозволяє збільшувати продуктивність машини;

- характер залежностей впливу амплітуди і частоти коливань на параметри руху зернового шару і якісні показники процесу приблизно однаковий; для експериментальної установки їх раціональні значення дорівнювали: при поздовжніх коливаннях амплітуди - 5мм, частота - 11,5 Гц; при поперечних - амплітуда - 2 ... 3 мм, частота - 23 Гц.

- застосуванням методики планування факторного експерименту встановлено оптимальні конструктивно-технологічні параметри

модернізованого скальператора, що забезпечують максимальну ефективність скальперування очищення: подача ЗВ $Q = 60 \dots 55$ кг / с; амплітуда коливань решета $a = 2,5 \dots 3$ мм; частота коливань $n = 23 \dots 30$ Гц; частота обертання решета $n^* = 58 \dots 62$ об / хв. при вологості $W = 17 \dots 17,5\%$.

Список використаних джерел:

1. Тищенко, Л.Н., Миняйло, А.В & Богданович, С.А. (2012) К исследованию факторов, влияющих на технологический процесс барабанного зернового скальператора. *Сучасні напрямки технології та механізації процесів переробних і харчових виробництв. Вісник ХНТУСГ ім. П.Василенка*, (131), 5- 11.
2. Богданович, С.А. (2018) К построению математической модели процесса просеивания зернового вороха в цилиндрическом решете скальператора. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*, (190), 268-273.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.21

ВИРОЩУВАННЯ БУГАЙЦІВ ПЛАНОВИХ ПОРІД ТА ЇХ ПОМІСЕЙ У МОЛОЧНОМУ ПЕРІОДІ НА БУКОВИНІ

Калинка Андрій Казимирович

канд. с.-г. наук, с. н. с.

Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН

Лесик Оксана Богданівна

канд. с.-г. наук, с. н. с.

Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН

УКРАЇНА

В умовах ринку ставляться нові завдання перед аграрною, освітянською наукою та практикою для забезпечення продуктивного потенціалу молодняку жуйних з використанням різних технологій утримання та годівлі у молочному періоді вирощування, що є найбільш актуальним в регіоні Буковини [1-3].

Тому молодняк різних порід і їх типів худоби в ранньому віці до 6-ти місячного віку з різних причин відстає у рості, дає низькі прирости, а також має високу схильність до різних захворювань. Сприяють цьому такі стресори, як: порушення раціону годівлі, зміна середовища утримання, переселення з одного приміщення в інше, дія низьких і високих температур та інші фактори, що сприяють зниженню резистентності та імунобіологічної реактивності організму.

В зв'язку з цим, м'ясна продуктивність м'ясного контингенту планових порід та їх помісей на Буковині, яка варіює в значних межах з різним рівнем слід визначати окремо для різних господарств суспільного сектору різних форм власності при середньому рівні годівлі в умовах зони Карпат [4-5].

Тому найбільш головною проблемою є вивчення продуктивності різних планових порід та їх помісей з використанням різних технологій утримання та годівлі влітку і взимку для максимальної реалізації генетичного продуктивного потенціалу у молочному періоді, що і послужило науковими дослідженнями в умовах даного регіону Буковини.

Так у господарствах суспільного сектору різних форм власності потребує подальшого детального вивчення виявленого високого генетичного потенціалу різних планових порід і їх помісей жуйних з використанням різних технологій утримання та годівлі до 6-місячного віку вирощування в умовах Буковини.

Тому виходячи з вище сказаного, необхідно вивчити енергію росту молодняку різних порід і їх помісей з використанням нових адаптованих технологій утримання та рецептів раціонів і оптимізувати кормові ресурси годівлі та встановити ефективність їх використання жуйними, що і послужило нашою роботою в умовах регіону Буковини. З отриманням такої наукової інформації дозволить прискорити селекцію на збільшення енергії росту, живої маси в усі фізіологічні періоди розвитку для отримання рентабельної та якісної яловичини в умовах господарства, що відноситься до зони Буковини.

Цікавим в наших дослідженнях є те, що ми проводили вирощування з використанням різних технологій утримання та годівлі за технологією молочного та м'ясного скотарства з отриманням середньодобових приростів на рівні 682,0 – 884,6г. при досягненні живої маси 172,0 – 181,0 в 6-ти місячному віці.

Метою було вивчення вирощування бугайців різних планових порід і їх помісей в умовах регіону Буковини.

Об'єктом досліджень були бугайці різних порід і їх помісей жуйних, які вирощувалися при середньому рівні з використанням нових рецептів раціонів і їх оптимізації в літньому та зимовому періодах вирощування з використанням різних технологій утримання та годівлі та розрахунком економічної їх доцільності для різних господарств з розведення даних тварин в даному регіоні.

При цьому враховували породні типи, стать, вік, живу масу тварин, напрямок і рівень їх продуктивності, сезон року та інші фактори.

Для проведення запланованих досліджень було вибрано аналогів бугайців різних порід та їх помісей різних господарств суспільного сектору різних форм власності: ФГ «Іванківці» чорно-ряба, ТОВ АТЗТ «Мирне» буковинський заводський тип української червоно-рябої молочної худоби, ПП «Колосок 1» абердин-ангуська Кіцманського, ТОВ «Свіженька Мілка» симентальська, швіцька Заставнянського, ДПДГ «Чернівецьке» м'ясний комолий симентал СВПК «Перемога» м'ясний симентал 50% х червоно-ряба50% Герцаївського та пінцау НВА «Райдуга» Путильського районів Чернівецької області. У 2019 році в місяці березні було відібрано бугайців, яких поставили на вирощування з різними технологіями утримання та годівлі з вивчення біологічно-корисних показників різних планових порід та їх помісей і сформували 8 – груп в кількості 8 - 9 голів, з початковою живою масою на початок дослідів 31,3 - 33,5 кг в місячному віці згідно схеми досліджень:

Схема науково-господарського досліджу

Група	Порода, помісі	Кількість голів	Обліковий період (195 днів)
			Зимовий період
Дослідна – I	Симентал	9	Основний раціон (ОР): молоко цільне, сіно, солома, концентрати, корма пасовищ, сінаж. Так, як в 1 - дослідній групі
Дослідна – II	Чорно-ряба	9	
Дослідна -111	Чорно-ряба 50% x симентал 50%	9	
Дослідна – ІУ	Буковинський зональний тип м'ясного сименталу, що створюється	9	
Дослідна – У	Симентал м'ясний 50% x червоно-ряба 50%	9	
Дослідна – У1	Буковинський заводський тип української червоно-рябої молочної худоби	9	
Дослідна -У11	Створювана породна буковинської червоно-рябої молочної худоби	9	
Дослідна -У111	Швіцька	9	
Дослідна 1X	Пінцгау	9	
Дослідна X	Абердин - ангуська	9	

Утримання дослідних бугайців різних порід і їх помісей в стійловому періоді прив'язне. Улітку утримання було різним. Напування тварин з автонапувалою. Роздавання сінажу підводами. Тип годівлі силосо-сінажно – концентратний [3]. Згодовування концентрованих кормів в сухому вигляді два рази на добу. В період досліджу точно виконувався розпорядок дня на фермах господарств з проведення досліджу. Дослід проводився в умовах, близьких до виробничих. В дослідженнях було витримано фізіологічні дані показники всі дані для проведення науково-виробничого досліджу [6, 7].

Результати визначення середньої живої маси бугайців різних планових порід і їх помісей за всі періоди досліджу приведено в (табл. 1.).

Таблиця 1

Зміни живої маси дослідних бугайців, ($M \pm m$, $n=9$)

Показник	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Кількість гол.	9	9	9	9	9	9	9	9	8	9
Жива маса на початок досліджу, кг	33,5 \pm 1,2	31,3 \pm 0,8	33,1 \pm 1,3	32,5 \pm 1,4	31,3 \pm 0,8	32,5 \pm 1,2	33,5 \pm 1,4	32,6 \pm 1,1	28,5 \pm 1,5	32,3 \pm 1,7
В кінці досліджу, кг	178,0 \pm 1,5	175,1 \pm 2,4	172,0 \pm 1,8	205,0 \pm 1,6	187,0 \pm 1,9	175,0 \pm 1,5	184,0 \pm 2,3	170,0 \pm 1,7	161,5 \pm 2,1	181,3 \pm 1,8

Продовження табл. 1

Показник	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Приріст: Загальний, кг	144,5 ±1,1	143,8 ±1,3	138,9± 1,5	172,5± 1,6	155,7 ±1,2	142,5± 1,5	150,5 ±1,1	137,4 ±1,3	133,0 ±1,7	149,1 ±1,3
Добовий, г	741,0 ± 0,563	737,4 ± 0,355	712,3± 0,650	*884,6± 0,750	*798,5 ± 0,850	731,0± 0,556	771,8 ± 0,450	704,6 ± 0,550	682,0 ± 0,375	764,6 ± 0,657
Витрати корму на 1 кг приросту, к. од.	4,5	4,9	4,2	3,8	4,1	4,4	3,9	4,6	4,7	4,2

Так, результати досліджень (табл.1) вказують, що протягом 195 днів досліду бугайці IV-дослідної групи середньодобові прирости склали 884,6г, що на 120г (15,7%) більше від ровесників-аналогів X-групи (абердин - ангуси) м'ясного напрямку продуктивності в умовах регіону Буковини. Доведено, що при різній технології утримання та структури і поживності раціонів, більш скороспілими були бугайці 1У-дослідної групи нової генерації м'ясних комоліх сименталів худоби.

При розведенні на Буковині різних планових порід і їх помісей, які виявляють свій високий генетичний м'ясний потенціал не лише при прийнятному типі годівлі, а й вивчити при середньому рівні енергії в раціонах при помірному вирощуванні на кормах власного виробництва для одержання якісної яловичини в умовах різних географічних зон регіону Буковини. За проведеними нами дослідженнями, що в літературі не описані роботи по вивченню кількості порід і їх типів молодняка худоби, а саме таких досліджень, які є проведені вперше в даному регіоні.

Таким чином при вирощуванні бугайців різних планових порід і їх помісей на однакових раціонах годівлі та утримання, протягом 195 днів досліду тварини симентальської породи м'ясного напрямку продуктивності за добовими приростами переважали на 120,0г (15,7%) більше від ровесників абердин – ангуської в умовах регіону Буковини.

Список використаних джерел:

1. Калинка, А.К., Казьмірук, Л. В. & Прусова, Г.Л. (2018). Продуктивність телиць м'ясного комолого сименталу з використанням в годівлі екологічно чистих рецептів раціонів в умовах Буковини. Зб. наукових праць. Аграрна наука та харчові технології . Вип. 2 (101). Вінниця, 23-24.
2. Калинка, А., Казьмірук, Л. & Прусова, Г.(2018). Вирощування ремонтних телиць м'ясного комолого сименталу на Буковині. *Тваринництво України*, 6, 12-17.
3. Калинка, А.К. (2018). Ефективність годівлі бугайців різних порід та їх помісей під час виробництва яловичини в умовах регіону Покуття. *Таврійський науковий вісник. Сільськогосподарські науки*. Випуск № 101, 146-147.
4. Калинка, А.К. (2018) *Енергія росту бугайців різних генотипі симентальської худоби в літній період. Науковий бюлетень. Господарсько-біологічні особливості худоби м'ясного*

сименталу нової популяції в Карпатському регіоні України: під науковою редакцією А.К. Калинка. ТОВ, Вінниця- Нілан – ЛТД, 13-15.

5. Калинка, А.К., Корх, І. В. & Приліпко, Т. М. (2019). Вплив комплексного препарату на енергію росту молодняку м'ясного комолого сименталу жуйних в умовах регіону Буковини. *Problems and achievements of modern science : coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the International scientific-practical conf., Cork, May 6, 2019. Cork : NGO «European Scientific Platform». V.5. p. 66 - 69.*
6. *Методичні рекомендації уніфікації досліджень по годівлі м'ясної худоби. (2002). Під ред.: Богданов Г.О., Славов В. П., Ібатулін І.І. Київ.*
7. Ойвин, И. А. (1960). Статистическая обработка результатов экспериментальных Исследований. *Патологическая физиология и экспериментальные исследования, (4), 76-79.*

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.22

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТІ ПЕРВИННОГО ОЧИЩЕННЯ НАСІННЯ САФЛОРУ НА ПНЕВМАТИЧНОМУ СЕПАРАТОРІ

Крекот Микола Миколайович

канд. техн. наук, доцент

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

УКРАЇНА

Кліматичні зміни, які спостерігаються в останні роки, практично на всій території України ускладнюють традиційні технології вирощування сільськогосподарських культур, а з іншої сторони спонукають виробників до пошуку альтернативних сільськогосподарських культур.

Однією з таких культур, яка добре переносить посуху, заморозки та не вибаглива до ґрунтів є сафлор. Насіння цієї культури має високу олійність, яка майже не поступається насінню соняшника, і використовується переважно для виробництва олії [1].

Технологія вирощування сафлору передбачає збирання врожаю зернозбиральними комбайнами традиційної комплектації.

Зернова частина врожаю після машинного збирання включає важкі кусочки основних стебел сафлору а також легкі частинки кошиків які ускладнюють післязбиральну обробку насіння на решітно-трієрних зерноочисних машинах. Тому виконання очищення на таких машинах не дає бажаного результату а отриманий насіннєвий матеріал буде містити значну кількість домішок. Окрім того його посівні якості будуть низькими.

На кафедрі сільськогосподарських машин Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка розроблено пневматичний сепаратор з нахиленим каналом у якого формується нерівномірний повітряний потік по його висоті, який показав високу ефективність на очищенні та сортуванні насіння сільськогосподарських

культур [2]. Для перевірки його ефективності на первинному очищенні насіннєвого матеріалу сафлору виконані експериментальні дослідження.

Дослідження проведені з насіннєвим матеріалом сафлору сорту Лагідний урожаю 2019 р. який містив 58,23% насіння сафлору, 39,04% легких часточок у вигляді подрібнених стебел та суцвіть, 2,42% насіння бур'янів і 0,31% кусочки ґрунту та камінців. Результати експериментальних досліджень наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Результати експериментальних досліджень пневматичного сепаратора з нахиленим каналом

Показники	Вихідний матеріал	Фракції				
		1	2	3	4	5
Розподіл насіннєвого матеріалу за фракціями, кг	290	110,52	58,087	38,164	35,496	47,734
Розподіл насіннєвого матеріалу за фракціями, %	100	38,11	20,03	13,16	12,24	16,46
Вміст насіння сафлору, %	63,3	93,98	90,64	38,11	17,39	13,14
Вміст легких домішків, %	34,55	4,81	8,09	60,75	78,45	82,04
Вміст насіння бур'янів, %	1,7	0,31	0,67	1,12	4,16	4,82
Вміст мінеральних домішків, %	0,45	0,9	0,6	0,02	0	0
Маса 1000 насінин сафлору, г	29,94	42,35	38,42	20,48	15,41	9,27
Енергія проростання насіння, %	43,97	67,19	59,81	27,31	14,83	5,94
Схожість насіння, %	50,62	77,54	68,16	32,47	16,4	6,91

[авторська розробка]

За один пропуск з вихідного матеріалу в перші два приймачі отримано біля 60% насіннєвого матеріалу в якому насіння сафлору складає більше 90%. Слід зазначити що в ці фракції відокремилася саме повноцінне насіння з масою 1000 насінин більшою на 12,41 і 8,48 г вища за масу 1000 насінин вихідного матеріалу. Схожість і енергія проростання насіння цих фракцій також самі високі і становлять 67,19 і 59,81% енергія проростання та 77,54 і 68,16% схожість насіння.

Вміст останніх двох фракцій (28,7% від маси вихідного матеріалу) не має цінності як посівний матеріал і його доцільно використовувати за іншими призначеннями оскільки він містить значну кількість домішок а вміст насіння сафлору та його посівні якості низькі.

За потребою господарства вміст третього приймача необхідно додатково пропустити через пневматичний сепаратор для збільшеного загального виходу насіння сафлору.

Висновки. Результатами експериментальних досліджень підтверджено високу ефективність пневматичного сепаратора з нахиленим повітряним каналом на первинному сепаруванні насіннєвого матеріалу сафлору.

Отримано 58,14% попередньо очищеного матеріалу, 13,16% матеріалу який можна доочистити за потреби, та 28,7% відходів доочищати які недоцільно.

Список використаних джерел:

1. Taha E., Matthäus B. (2018). *Study of safflower varieties cultivated under southern Egypt conditions for seeds and flowers. Journal of Biological Sciences*, 18(2), 74-83.

2. Бакум М.В., Кречот М.М., Абдуев М.М. (2008) Результати виробничих випробувань модернізованого пневматичного сепаратора з нахиленим повітряним каналом. *Механізація сільськогосподарського виробництва. Вісник ХНТУСГ*, 75(2) 72-78.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.23

ОСОБЕННОСТИ ЦВЕТЕНИЯ И ПЫЛЬЦЕОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ВОСТОЧНОЙ ЛЕСОТЕПИ УКРАИНЫ

Глухова Наталья Анатольевна

канд. с.-х. наук, старший научный сотрудник, ведущий научный сотрудник
лаборатории селекции и генетики ржи озимой
Института растениеводства им. В. Я. Юрьева

УКРАИНА

В селекции растений пыльцу и пыльцеобразование рассматривают при описании циркадных ритмов, что имеет немаловажное значение в решении целей и задач гибридизации. Циркадные ритмы зависят от ряда факторов, интенсивности света, соотношения день/ночь, температуры почвы и воздуха, влаги и т. п. Следовательно, даты цветения растений и его суточная динамика могут изменяться не только от местопроизрастания, но и условий выращивания.

Селекцией рапса в восточной Лесостепи Украины занимаемся с 2007 года, поэтому нашей основной целью было изучение ритмов цветения рапса озимого, а также насыщенность пылью воздушного пространства посевов рапса.

Насыщенность воздуха пылью изучалась по методике Федина Н. А. На предметное стекло тонким слоем наносился вазелин, после чего его располагали на поверхность под углом 20°. Каждый час предметное стекло меняли. Исследования проводили в четырех разовой повторности в дневные часы, начиная с шести утра и до восемнадцати вечера. Пыльцу подсчитывали при помощи микроскопа МБИ в трех полях зрения, каждый площадью 1 см². Исследования проводили в течении 2010-2017 годов в период максимального цветения. На основании наблюдений в зависимости от погодных условий дни проведения опыта были распределены по группам. В таблице 1 поданы результаты изучения наиболее контрастных дней. Учитывали насыщенность воздуха пылью в зависимости от влажности воздуха.

Согласно наших исследований (рис. 1) цветение рапса озимого имеет два пика цветения. В погожий сухой день, когда влажность воздуха в утренние часы не превышала 50 %, первый пик был в девять утра, второй – в тринадцать часов. Насыщенность воздушного пространства в пики цветения погожего дня не превышала 34 пыльцевых зерна на 1 см². Во время дней с пасмурным утром, когда влажность воздуха была на уровне 70 %, пыльцы в воздушном пространстве в утренние часы не зафиксировано.

Взаимосвязь насыщенности пылью воздуха и влажности воздуха была неготовивной и существенной 5 % уровне значимости, $p = 0,0001$.

Рис. 1. Динамика насыщения пылью воздушного пространства в посевах рапса

Выводы. На основании полученных данных можно сделать вывод о том, что вследствие циркадных ритмов, не зависимо от погодных условий, в условиях восточной Лесостепи Украины выделено два пика цветения, это девять часов утра и тринадцать часов дня. Количество пыльцы в воздушном пространстве посева резко падает после четырнадцати часов дня и зависит от влажности воздуха.

Список использованных источников:

1. Федин, М. А. (1970) О гетерозисе пшеницы. Москва: Изд-во «Колос».

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.24

СЕПТОРІОЗ СОНЯШНИКУ: ПОШИРЕННЯ ТА РОЗВИТОК В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Ретьман С.В.

д-р. с.-г. наук, професор, зав. лабораторії фітопатології,
Інститут захисту рослин НААН

Базикіна Н.Г.

молодший науковий співробітник,
Інститут захисту рослин НААН

Кислих Т.М.

кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник,
Інститут захисту рослин НААН

Шевчук О.В.

кандидат с.-г. наук, провідний науковий співробітник
Інститут захисту рослин НААН

УКРАЇНА

Соняшник є однією з найважливіших і прибуткових культур, що формує від 20 до 70% бюджету сільськогосподарських виробників. В Україні в 2017 році соняшник було висіяно на площі 5,6 млн га, в 2018 році – 6,06 млн га, а у 2019 році – 5,8 млн га. Тобто, частка культури в структурі посівних площ лишається стабільно високою і в окремих регіонах сягає 25% і вище. Суттєве порушення сівозмін аж до вирощування соняшника в монокультурі неминуче призвело до значного погіршення фітосанітарної ситуації. В останні роки рівень втрат від хвороб майже подвоївся. Значного поширення набули хвороби листя, зокрема септоріоз.

Септоріоз є хворобою, що досить швидко прогресує в Україні в останні роки. Збудником є гриб *Septoria helianthi* Ellis & Kellerm. Він поширений в країнах Європи, Азії, Австралії, Африки, Північної і Південної Америки [1]. В Бразилії септоріоз є однією з хвороб, що викликають найбільші збитки [2]. В Китаї, Індії, Тайланді, за повідомленнями низки вчених, в дощові роки він також є істотним чинником, який спричинює недобір урожаю [3]. В Пакистані поширення хвороби сягає 30 – 60% [1]. В Білорусі в сприятливі роки зафіксовано розвиток септоріозу на рівні 15,6% [4]. За повідомленнями російських вчених, в умовах Тамбовської області поширення септоріозу сягає 100%. Симптоми хвороби виявляли і на стеблах [5].

Прояв хвороби можна помітити починаючи з сім'ядольних і першої пари справжніх листків. Спочатку плями невеликі, округлі або неправильного форми, жовтуваті. Згодом вони набувають брунатного або темно-коричневого забарвлення, округлої або ромбоподібної форми і поширюються на верхні листки і кошик. У вологу погоду плями зливаються. Некротизовані тканини можуть випадати і листя набуває дірчастого вигляду. Переважно з верхнього

боку листових пластин у тканинах формуються пікніди гриба з безбарвними пікноспорами.

Хвороба інтенсивно поширюється в роки з тривалими дощовим періодами, що поєднуються з помірною температурою повітря. Первинним джерелом інфекції є рослинні рештки, а перезараження відбувається пікноспорами.

Шкідливість хвороби полягає у завчасному відмиранні листків і, як наслідок, зниженні продуктивності рослин, вмісту олії.

Метою наших досліджень було визначення поширення септоріозу соняшника в посівах в Правобережному Лісостепу України. Дослідження проводили в 2014-2018 роках. Маршрутні обстеження виконували в період максимального прояву хвороби в Київській і Хмельницькій областях.

Хвороба проявлялась масово починаючи з 14-16 етапу (за шкалою ВВСН). Спочатку на листі з'являлись дрібні плями, які з часом збільшувались, набуваючи розмірів 10-15 мм. Розташовані вони були здебільшого по краях і у верхній частині листка, проте зустрічались по всій його поверхні й обмежені листовими жилками. Наприкінці літа на уражених тканинах формувались пікніди. Плями висихали й набували сірого відтінку.

Поширення хвороби в 2014 році було на рівні 61-75%, розвиток досягав – 16-22% (табл. 1). В 2015 і 2016 роках поширення хвороби досягало рівня 51%, проте підвищена температура повітря у літні місяці стримувала його та розвиток, який виявився невеликим й під кінець вегетації був на рівні 5-7%. В 2017 році в обох місцях досліджень погодні умови були сприятливими для розвитку хвороби. Значні перепади між денними й нічними температурами, що спричинювали випадання рясних рос, призвели до того, що септоріоз проявлявся на всіх посівах з поширенням 100%, а розвиток становив від 34% у Київській області до 40% - у Хмельницькій. У 2018 році показники були значно нижчими порівняно з попереднім роком, хоча й перевищували результати отримані у 2014-2016 рр.

Таблиця 1

Розвиток та поширення септоріозу соняшника, %

Область	2014		2015		2016		2017		2018	
	Р*	П	Р	П	Р	П	Р	П	Р	П
Київська	16,1	61,3	5,2	42,0	4,8	38,0	34,1	100	11,2	59,6
Хмельницька	22,0	75,1	7,0	51,4	5,7	44,5	40,3	100	13,4	64,2

Примітка: * Р – розвиток хвороби; П – поширення хвороби

Проаналізувавши дані, отримані в результаті маршрутних обстежень в Київській і Хмельницькій областях можна зробити висновок, що септоріоз уражує рослини соняшнику щороку. Загалом за роки досліджень спостерігався нижчий рівень розвитку хвороби у Київській області порівняно з Хмельницькою.

Таким чином, враховуючи насичення сівозмін соняшником та поширення мінімальної і нульової технології обробітку ґрунту, які сприяють накопиченню інокулюму, в роки із сприятливими погодними умовами септоріоз може становити загрозу посівам соняшника й спричинити відчутні втрати врожаю.

Список використаних джерел:

1. Mukhtar, I. (2009). Sunflower Disease and insect Pests in Pakistan: A Review. *African Crop Science Journal*, (17), 109-118. <https://doi.org/10.4314/acsj.v17i2.54204>.
2. Maldaner, I., Heldwein, A., Bortoluzzi, M., Loose, L., Lucas, D. & Rosa da Silva, J. (2015). Irrigation and fungicide application on disease occurrence and yield of early and late sown sunflower. *Revista Brasileira de Engenharia Agrícola e Ambiental*, (19), 630-635. <https://doi.org/10.1590/1807-1929/agriambi.v19n7p630-635>.
3. Liu, L. Li, X. (2007). The geographical distribution of sunflower diseases in China. *Plant Pathology*, (37), 470-474. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3059.1988.tb02104.x>.
4. Саскевич П.А., & Устинова Н.В. (2018). Моторинг болезней листового аппарата подсолнечника в условиях северо-востока Беларуси. *Вестник Белорусской государственной сельскохозяйственной академии*, (4), 105-110.
5. Выприцкая, А.А., Пучнин, А.М. & Кузнецов, А.А. (2012) Возбудители потенциально опасных болезней подсолнечника. *Вестник ТГУ*, (17), 764- 767.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.25

ХВОРОБИ НАСІННЯ КУКУРУДЗИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Голосна Леся Миколаївна

канд. с.-г. наук, старший науковий співробітник
Інститут захисту рослин НААН

Афанасьєва Оксана Геннадіївна

канд. с.-г. наук, старший науковий співробітник
Інститут захисту рослин НААН

Кучерова Людмила Олексіївна

молодший науковий співробітник
Інститут захисту рослин НААН

УКРАЇНА

Фітосанітарний стан насіння визначає рівень його схожості і виникнення патологій в процесі росту і розвитку рослин. Зараженість зерна грибами і бактеріями представляє подвійну небезпеку: як насіннева інфекція, яка знижує репродуктивний потенціал сорту, так і можливе накопичення мікотоксинів, небезпечних для людини та сільськогосподарських тварин [1].

Мікологічний контроль насінневого матеріалу необхідний, щоб не тільки підвищити якість майбутнього врожаю, відбираючи партії насіння без інфекції або слабко інфіковані, але і для уникнення перенесення з ним патогенних видів, нетипових для того чи іншого регіону. Відомо, що деякі види роду *Fusarium*, потрапивши в ґрунт з насінням, можуть зберігатися в ньому впродовж тривалого періоду навіть за відсутності рослин - господарів [2]. У післязбиральний період, внаслідок розвитку цвільових грибів, спостерігаються значні втрати зерна в разі перебування його у вологому стані як на току, так і

у складських приміщеннях тривалий час. За таких обставин помітно погіршується і якість посівного матеріалу [3, 4]. Основні фактори, що визначають розвиток збудників цвілі – рівень вологості насіннєвого матеріалу і температура під час зберігання. Гідротермічні умови визначають можливість розвитку патогенної мікофлори, її шкідливість і здатність окремих видів грибів до токсинуотворення, що впливає на якісні та біохімічні показники насіння при зберіганні. Ураження насіння пліснявими грибами зростає із збільшенням температури і вологості [1, 2, 7]. За вологості 17% створюються умови для розвитку цвільових грибів, а за вологості 19% відбувається їх інтенсивний розвиток [4].

Тому, визначення показників схожості насіння та зараженість його фітопатогенами є важливим етапом у підготовці насіннєвого матеріалу до посіву. Метою нашої роботи було дослідити насіння кукурудзи на предмет ураження хворобами під час зберігання.

Аналізували 33 зразки насіння чотирьох гібридів кукурудзи: Ісбері, Труазьє КС, Луїджі КС і Жокарі. Дослідження проводили в лабораторії імунітету сільськогосподарських рослин до хвороб Інституту захисту рослин НААН згідно ДСТУ 4138-2002, ДСТУ 2240-93, а також стандартних фітопатологічних методик. Визначення збудників хвороб проводили за наявності на насінні ознак ураження: розвиненого міцелію грибів, потемніння поверхні, ослизнення та ін. Ідентифікацію грибів здійснювали за допомогою мікроскопа за визначником [8]. В результаті аналізу насіння кукурудзи було виявлено, що більшість зразків насіння мали низьку схожість й уражувались хворобами грибної та бактеріальної етіології (таблиця 1). Схожість аналізованих зразків насіння варювала від 22,4% у гібрида Жокарі до 59,7% у Ісбері. Загальна зараженість хворобами становила від 18,5% у гібрида Ісбері до 36,2% у Жокарі. Найчастіше насіння було колонізоване збудниками бактеріозів, грибами родів *Aspergillus* і *Penicillium*. Також виявляли гриби родів *Fusarium*, *Alternaria* і *Mucor*. Ураження цими хворобами значно впливає на посівні якості насіння – знижується енергія проростання і схожість, спостерігається недорозвиненість проростків, швидке їх пліснявіння.

Фітопатологічна експертиза показала, що насіння кукурудзи гібриду Жокарі мало дуже низьку енергію проростання (13,4%) і схожість на рівні 22,4%. Загальна зараженість збудниками хвороб склала 35,2%. Найчастіше на насінні виявляли гриби роду *Aspergillus* – 14,8%. Також, відзначалось ураження бактеріозом – 12%. Гриби родів *Penicillium* спостерігали у 2,6% насіння, *Fusarium* – 2,2%, *Alternaria* – 0,6% і *Mucor* у 4%.

Таблиця 1

Результати фітопатологічного аналізу насіння кукурудзи

Гібрид	К-сть зразків, шт.	Енергія проростання, %	Схожість, %	Ураження хворобами, %						
				бактеріоз	аспергілльоз	пенцилльоз	альтернаріоз	фузаріоз	мукор	загальне ураження, %
Жокарі	5	13,4	22,4	12,0	14,8	2,6	0,6	2,2	4,0	36,2
Ісбері	6	46,3	59,7	7,3	1,3	4,2	0,7	1,3	3,7	18,5

Продовження табл. 1

Гібрид	К-сть зразків, шт.	Енергія проростання, %	Схожість, %	Ураження хворобами, %						
				бактеріоз	аспергільоз	пеніцильоз	альтернаріоз	фузаріоз	мукор	загальне ураження, %
Люджі КС	7	13,0	24,7	8,7	6,0	2,0	0,0	0,4	2,3	19,4
Трузі КС	15	33,9	46,9	3,4	5,6	3,1	0,0	1,3	1,1	14,5
Всього/середнє	33	28,6	40,8	6,5	6,3	3,0	0,2	1,2	2,2	23,3

Авторська розробка

У зразків насіння кукурудзи гібриду Ісбері енергія проростання склала 46,3%, а схожість – 59,7%. Загальна зараженість хворобами була на рівні 18,5%. Найчастіше насіння уражувалось бактеріозом – 7,3%, також ідентифікували гриби родів *Aspergillus* – 1,3%, *Penicillium* – 4,2%, *Fusarium* – 1,3%, *Alternaria* – 0,7% і *Mucor* – 3,7%.

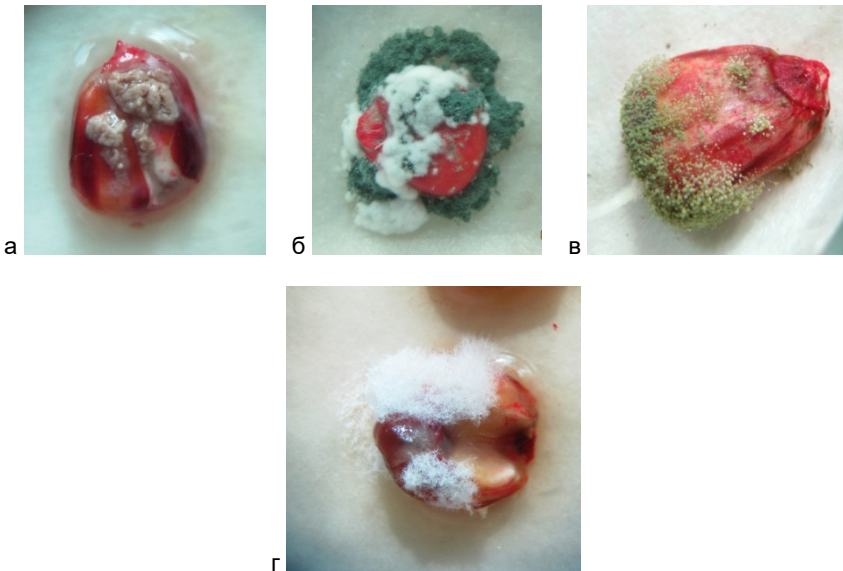

Рис. 1. Зерно кукурудзи з ознаками ураження хворобами:
а – бактеріоз, б - пеніцильоз, в – аспергільоз, г – фузаріоз

У зразків гібриду Люджі КС енергія проростання склала лише 13%, а схожість 24,7%. Фітопатологічний аналіз виявив зараженість насіння хворобами 19,4%. Ураження бактеріозом виявлено на рівні 8,7%, а також грибами родів *Aspergillus* – 6%, *Penicillium* – 2%, *Fusarium* – 0,4% і *Mucor* – 2,3%.

Зразки гібриду Труазье мали енергію проростання на рівні 33,9% та схожість 46,9%. Загальна зараженість хворобами склала 14,5%, в тому числі бактеріозом 3,4%, грибами родів *Aspergillus* – 5,6%, *Penicillium* – 3,1%, *Fusarium* – 1,3% і *Mucor* – 1,1%.

Виходячи з отриманих результатів можна зробити висновок, що всі зразки мали низькі показники схожості. Спостерігали ураження здебільшого хворобами пліснявіння насіння – пеніцильозом, аспергильозом, альтернаріозом, мукорозом, а також бактеріозом. Зараженню цими грибами сприяють вологі умови перед та під час збирання врожаю. Високий розвиток цвілевих грибів свідчить також про підвищену вологість і температуру під час зберігання.

Основними заходами обмеження розвитку цвілевих грибів та інших фітопатогенів є: своєчасне збирання і обмолот насіння; ретельне очищення та просушування, правильний режим зберігання в сховищах, зберігання насіння в сухих приміщеннях, які добре вентилуються, а також протруювання препаратами фунгіцидної і бактерицидної дії, внесених до Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання.

Список використаних джерел:

1. Шипилова, Н.П. (2015). Влияние хранения на зараженность семян зерновых культур грибами рода *Fusarium*. Современная микология в России, Том 5, 128-129.
2. Иващенко, В.Г., Шипилова, Н.П. & Назаровская, Л.А. (2004). Фузариоз колоса хлебных злаков. СПб.-Пушкин, РАСХН, ВИЗР..
3. Жукова, М.В. (1985). Развитие грибов родов *Penicillium* и *Aspergillus* на семенах пшеницы и кукурузы в период хранения. *Микология и фитопатология*. Т. 4, № 19.
4. Кретович, В.Л., Трисвятский, Л.А. & Вакар, А.Б. (1963). Проблема хранения зерна. М.: изд-во АН СССР, 200-210.
5. Бартон, Л. (1964). *Хранение семян и их долговечность*. М.: Колос, 63-71.
6. Белиев, С.Г., Горелова Е.И. (1990). Качество и хранение кукурузы. Нальчик: Эльбрус, 20-35.
7. Кристенсен, К.М. (1978). Микофлора и ухудшение качества зерна. М.: Колос, 63-93.
8. Билай, В.И. и др. (1988) *Микроорганизмы – возбудители болезней растений*. Киев: Наукова думка.

SEKCJA III. ADMINISTRACJA PUBLICZNA I EKOLOGIA

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.26

ENVIRONMENTAL RISK ASSESSMENT FROM OPERATION OF GAS PIPELINES

RESEARCH GROUP:

Poberezhna Liubov Yaroslavivna

PhD in Engineering, Associate Professor of the Ecology Department
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Poberezhny Liubomyr Yaroslavovych

PhD in Engineering, Professor, Professor of the Chemistry Department
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

Hrytsanchuk Andrii Valentynovych

PhD in Engineering, Associate Professor of Oil and Gas Production Department
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

UKRAINE

The increase in negative anthropogenic influences, combined with the global natural processes (climate change, environment, etc.) can lead to environmental disasters. There are cases when economic losses from natural and man-made disasters were comparable or higher than the value of the GDP of some countries [1].

Given that the basic foundations of pipelines, as well as any technical facilities are aging, degradation of the pipelines is increasing speed. The main gas and oil pipelines were built in the years 1960-1990. About half of them are in operation for over 20 years, and about a quarter - over 30. Increased service life safety such pipeline systems - an extremely important scientific and technical problem [2].

Ways to solve it first - innovative, science-based technical and technological solutions. Most pipeline systems constructed and operated by the old regulations that do not take into account the latest scientific and technical achievements in the field of pipeline transportation.

Now, more than ever, there is an urgent need for new methods of integrated assessment of the pipeline, its residual life, prevent damage to piping systems, adequate interpretation of the situation in emergency conditions. Particularly acute problem of providing safe and reliable operation costs for pipelines operated under difficult conditions - deep sea and in landslide-prone mountainous areas.

The causes of accidents are usually failure due to errors in the design, violation of manufacturing technology conditions and modes of operation, and natural phenomena such as earthquakes, landslides and so on. There is a need for a large number of experimental studies related to the study of the behavior of materials under conditions of boundary conditions and the following criteria for predicting strength, life and reliability of the kinetics of emergency, vitality pipeline and negative

impacts on the environment. Now when designing piping systems ensure their safety problem is solved as follows: if the project complies with all applicable regulations, the special security quantitative analysis is performed [3].

First of all, at the stage of development, along with drawings and technical documents should be made safety justification (preferably with modeling of severe accidents and disasters and their consequences). Adequate and timely risk assessment will provide a significant number of accidents and failures and will help develop a set of measures to prevent and reduce risk to acceptable performance. Thus the main attention should be paid to environmental risk, since even minor accidents in mountainous areas can destroy the unique biosphere reserve [4].

A detailed study of the impact of oil and gas pipelines at all stages of their life cycle and the products that they are transported on the environment (health, flora, fauna, air, etc.), studying the statistics of failures and their causes, the study of material behavior simulation as pipelines and operational loads impacts and accidents with extreme load profiles, diagnosing existing pipelines to the definition of additional criteria proposed by us will help manage their resources and security correctly appreciate the environmental risk and to develop measures to minimize it.

Conclusions:

1. Implementation of risk analysis will significantly improve the resource management of oil and gas pipelines, improve their safety and reliability, will reduce environmental risks and improve ecological safety.

2. Environmental approaches need to be changed and the focus is not on how to deal with the consequences of accidents but on prevention of them.

References:

1. Brito, A. J., & de Almeida, A. T. (2009). Multi-attribute risk assessment for risk ranking of natural gas pipelines. *Reliability Engineering & System Safety*, 94(2), 187-198.
2. Nykyforchyn, H., Lunarska, E., Tsyruynyk, O. T., Nikiforov, K., Genarro, M. E., & Gabetta, G. (2010). Environmentally assisted "in-bulk" steel degradation of long term service gas trunkline. *Engineering Failure Analysis*, 17(3), 624-632.
3. Narkhov, E. D., Sapunov, V. A., Denisov, A. U., & Savelyev, D. V. (2014). Novel quantum NMR magnetometer non-contact defectoscopy and monitoring technique for the safe exploitation of gas pipelines. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 186, 649-658.
4. Brittingham, M. C., Maloney, K. O., Farag, A. M., Harper, D. D., & Bowen, Z. H. (2014). Ecological risks of shale oil and gas development to wildlife, aquatic resources and their habitats. *Environmental science & technology*, 48(19), 11034-11047.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.27

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНОГО КОНСЕНСУСУ

Дзяна Галина Олексіївна

канд. держ. упр., доцент, доцент кафедри державного управління

Львівський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України

Дзятий Ростислав Борисович

канд. хім. наук, доцент, доцент кафедри адміністративного

та фінансового менеджменту

Національний університет «Львівська політехніка»

УКРАЇНА

Розвиток суспільства є однією із стратегічних цілей та необхідною умовою стійкого функціонування держави. Адже забезпечення прогресивного розвитку суспільства відіграє позитивну роль в стабільному зростанні економіки держави.

Події останніх шести років негативно вплинули на стійкість функціонування держави і, в першу чергу, на економіку країни. Конфлікт на Сході, анексія Криму, зміна ринків і векторів розвитку викликали політичну і економічну нестабільність та невизначеність у суспільстві, що не могло не відобразитись на інвестиційній привабливості держави. Сьогодні Україна потребує економічного та суспільного розвитку для забезпечення стійкого функціонування держави.

Під стійкістю держави розуміємо здатність органів публічної влади забезпечити стабільність функціонування у всіх сферах життя, відповідно до потреб суспільства як у звичайних умовах, так і в умовах суспільних викликів.

Тому, перед суспільством постало питання як залучити інвестиції для досягнення цієї мети – збереження держави і забезпечення її стійкого розвитку.

Враховуючи вислів, що «порятунок потопаючого, справа рук самого потопаючого», і те, що рівень зовнішніх інвестицій, залучених в економіку країни не відповідає тому рівню, що потребує держава, основним питанням для суспільства стає інвестиційна привабливість держави для власного народу.

Як видно з роботи [1], основним і поки що фактичним інвестором країни є власні громадяни. Отже, можна відзначити, що власна незалежна держава в основному відповідає критеріям інвестиційної привабливості для громадян країни, з метою забезпечення стійкого розвитку.

В роботі [2] приведено різні трактування поняття «інвестиційна привабливість», зокрема:

- інвестиційна привабливість – це розподіл фактичних обсягів залучених інвестицій у регіон;

- інвестиційна привабливість – це встановлення стійкого сукупного економічного ефекту від виробничо-господарської діяльності;

- інвестиційна привабливість – це інтегральна сукупність критеріїв дійсності умов та факторів, які забезпечують зацікавленість інвесторів у вкладенні капіталу;

- інвестиційна привабливість – це сукупність умов функціонування економіки, які б могли зацікавити інвестора щодо подальшого вкладення ресурсів.

Узагальнюючи, пропонуємо авторське визначення дефініції «інвестиційна привабливість», а саме: це інтегральна сукупність критеріїв дійсності умов та факторів, які забезпечують зацікавленість інвесторів у встановленні стійкого всезагального розвитку країни.

Безперечно, в державі Україна існує багато перешкод для визнання її інвестиційно привабливою. Але слід відзначити, що не дивлячись на те, що інвестиційна привабливість країни потребує суттєвих змін, можна стверджувати, що громадяни, бізнес, а також органи публічної влади стараються сформувати державну політику інвестиційної привабливості, яка буде взаємовигідна як для зовнішнього, так і для внутрішнього інвестора.

Механізми реалізації державної політики у сфері інвестиційної привабливості країни будуть базуватись на засадах партнерства з використанням різнопланових методів державного регулювання, до яких ми можемо віднести як прямі методи підтримки, так і непрямі [3].

До прямих методів підтримки можна віднести наступні:

- адміністративні (квотування, ліцензування, стандартизація, нормативно-правове забезпечення);

- економічні (субсидування, дотування, митно-тарифне забезпечення).

До непрямих методів підтримки відносяться:

- економічні (кредитування, оподаткування);

- організаційні (навчання, кадрове забезпечення, консалтинг, наукове забезпечення).

Як приклад симбіозу громади, бізнесу, управління, на нашу думку, зі значним синергетичним ефектом можна розглядати сферу енергозбереження, особливо в частині житлово-комунального сектора та сектора розвитку альтернативних джерел ресурсопостачання. Саме реалізація інвестиційної політики у сфері енергозбереження, як видно з матеріалів, представлених в доповіді Савчука С. [4], дозволяє в повній мірі залучати як зовнішні, так і переважно внутрішні інвестиції (бізнес, держава, людина, громада – ОСББ) на умовах суспільного консенсусу.

Висновок. Таким чином, інвестиційна привабливість країни дозволить органам публічної влади забезпечити стійкість функціонування суспільства та реалізувати парадигму сталого розвитку на засадах партнерства.

Список використаних джерел:

1. Галанець В.В., Дзяний Р.Б., Дзюрах Ю.М. (2019). Архетипіка і публічне управління: стратегії сталого розвитку в умовах цивілізаційних зрушень. *Публічне урядування*, (3), 125-143.
2. Крихівська Н.О., Чернишова Г.М. (2017). Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*, (9), 260-264.
3. Гончарук Д., Дзюрах Ю. (2018). Державні цільові облигації в системі державної підтримки сільського господарства. *Державне управління та місцеве самоврядування*, (1), 67-74.
4. Савчук С. (2019). «Теплі кредити» - 2019: дієвий інструмент для енергоефективності та економії на комунальних послугах. Вилучено 3
https://saee.gov.ua/sites/default/files/Savchuk_14_03_2019.pdf

SEKCJA IV. PRAWO

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.28

SPECIAL FEATURES OF PARTICIPATION OF THE DEFENDER IN THE PROCEDURE OF CONCILIATION OF THE SUSPECT WITH THE VICTIM DURING THE PRE-TRIAL INVESTIGATION

Anastasiia Kovalchuk

PhD student of the Department of justice of the Faculty of law
Taras Shevchenko National University of Kyiv

SCIENTIFIC ADVISER:

Michael Pogoretskyi

Doctor of science, professor of department of justice of the Faculty of law *Taras Shevchenko National University of Kyiv*

UKRAINE

Urgency of the research arise from the fact that the restorative justice is getting more important in the global and domestic legal practice. One of the models of the mentioned process is reconciliation. Today, international instruments governing this mechanism can not meet to the full extent the need for practical implementation of the principles of restorative justice. Given that the law in this sphere is characterized by gaps, there is a need for a detailed research of the mechanism for implementation of the conciliation procedure.

Since the emergence of jurisprudence, the conflict of law is its indispensable companion. In the course of the development of the human civilization, the ability to find a compromise by means of communication rather than the provocation of confrontation is becoming more important. This conclusion stems from the fact that the mechanism of reconciliation has much more advantages compared to the conventional system of penalties.

In the context of the subject, a special attention deserves the participation of the lawyer in the above mechanism. There are many approaches and analytical conclusions on the role of the counsel for the defense in conciliation in the domestic criminal literature and criminal procedural literature. In particular, the aforementioned issues were studied by Yu. V. Baulin, A. V. Bitsay, B. M. Burger, I. Gaivoronska, Ya. P. Zeikan, A. V. Ivanov, P. Kobernyk, O. V. Perepadia, O. A. Sivchuk, M. I. Khavroniuk, Yu. Yu. Tsymbal, V. A. Shkelebey, A. M. Yashchenko, etc. in their scientific works.

In Ukraine, the legislator provides subjects of criminal proceedings with two ways of reconciliation: 1) exemption from criminal liability in connection with reconciliation of the perpetrator and the victim; 2) conclusion of an agreement on reconciliation between the suspect (accused) and victim. Application of the mechanism largely depends on the severity of the crime and intent.

The procedure of conciliation of the suspect (accused) and the victim during the pre-trial investigation is quite complex. The defense lawyer, who has special knowledge and relevant skills, bears the main responsibility for the proper maintenance of the conciliation procedure. In this context, it is particularly important to prove the circumstances, on which the procedure of exemption from criminal responsibility or approval of the agreement on conciliation will be based. Among them, for example are the evidence of the fact of the crime, guilt, amount of damage caused, possibility of its compensation, etc.

The aspect that should be made compulsory for exemption from criminal liability is the documentation of reconciliation. In our opinion, this fact is not sufficiently regulated by the legislator. In particular, there may be cases of actual reparation of damage, but, due to the lack of any confirmation of it, this reconciliation will be impossible to prove in criminal proceedings. In this case, the role of the lawyer is very important in the sense that he/she should initiate documenting the fact of reconciliation, to prevent violations and abuse of the rights of the defendant in the future.

Unlike exemption from criminal liability in connection with reconciliation of the perpetrator and the victim, the institution of concluding the agreement on reconciliation is more regulated. In particular, according to the Criminal Procedure Code of Ukraine, the agreement on reconciliation should state the parties, wording of the suspicion or accusation and its legal qualification indicating the articles (parts of the article) of the Law of Ukraine on criminal liability, an amount of damage caused by a criminal offense, a period of compensation, an agreed punishment and consent of the parties to its imposition or to imposition of punishment and release from enduring the punishment on probation, consequences of concluding and approving the agreement, consequences of the default in performance of the contract.

It should be noted that the documentation of the agreement is confirmed by means of a judge's ruling. The above provisions lead to the conclusion that the institution of concluding the agreement on reconciliation is regulated in more details compared to exemption from criminal liability in connection with reconciliation of the perpetrator and the victim.

In view of the above, we believe it is appropriate to amend the criminal procedural law. In particular, the fact of reconciliation can be documented by concluding a written agreement specifying the terms and conditions similar to an agreement on reconciliation. However, in this context, an important role is assigned to the defender, who oversees the correctness of executing the agreement and confirmation of an amount of reparation.

In summary, it should be noted that it is difficult to overestimate the role of the lawyer involved in the process of exemption from criminal liability in connection with reconciliation of the perpetrator and victim or approval of such reconciliation. The lawyer is the person, who is characterized by a significant legal experience and relevant qualifications. The defender is obliged to accompany the procedure of conciliation by establishing all the required conditions by means of evidence envisaged by the current Criminal Procedure Code of Ukraine and make the best possible defense of the rights and interests of his/her client.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.29

ГЕНЕЗИС ПРАВОВОЙ РЕГЛАМЕНТАЦИИ ГРАЖДАНСКОГО И ХОЗЯЙСТВЕННОГО ПРОЦЕССА В КИЕВСКОЙ РУСИ, ВЕЛИКОМ КНЯЖЕСТВЕ ЛИТОВСКОМ И КАЗАЦКОМ ГОСУДАРСТВЕ

Мальчик О.Н.

магистр юридического факультета

Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

Протосавицкая Л.С.

доцент кафедры, канд.ист.наук.

Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

УКРАИНА

Актуальность темы обусловлена тем, что в правовой доктрине идет дискуссия о реальной независимости гражданского и хозяйственного процесса, особенно после поправок процессуальных кодексов от 15.12.2017 года, где фактически мы получили два новых документа, которые имеют много унифицированных положений. Стоит отметить, что на развитие судопроизводства влияют многие обстоятельства, в частности, развитие общества, обуславливает необходимость того или иного явления, государство, как институт, призванных охранять права своих подданных, экономика и субъективное отношение граждан к суду.

Мы помним, что много лет Украина испытывала территориальных изменений, ведь была составной многих стран - это повлияло на правовую базу нашего государства. В истоках правового наследия национального права стоит гражданский процесс, нормы хозяйственного процесса выделились несколько позже, когда Украина имела эффективную экономику, что привело к возникновению торговых отношений, сопровождались хозяйственными (торговыми, купеческими) спорами.

К древнейшим источникам IX - XI вв. смело можно отнести Русскую Правду в трех редакциях, нормы которой регламентировали денежные штрафы, моральный вред, решение семейных споров. Этот фундаментальный документ позволяет узнать о системе наказаний, социальное разделение на сословия (от князя к холопа), о нормах взимания процентов с денежной ссуды, процедуру расторжения брака. Исходя из выше изложенного отметим, что этот документ является универсальным, ведь регулирует отношения как гражданские, так и хозяйственные [1].

Стоит отметить, что нормы Русской правды достаточно совершенстве описывают гражданский процесс: наблюдается обвинительно-состязательный характер процесса, прослеживается существование обычных норм, присутствие преимущества в привилегированных сословий, суд был устный и открыт. Каждая сторона отстаивала свою позицию с помощью системы доказательств: собственных объяснений, признание, показания свидетеля. Роль защитников выполняли родные и друзья сторон,

«послушания» и «видоки». Поскольку дела решались общиной в целом, то все становились свидетелями непосредственной события - видоки, или свидетелями порядочной жизни стороны - послушания.

Вопрос купцов в торговых отношениях решала администрация с учетом Русской Правды. Суд по арбитражным спорам проходил на базе местных традиций и обычаев с учетом принадлежности к определенному сословию. В сельской местности оказывали влияние старцы и посредники в процессе.

В истории Украины следует указать на период пребывания украинских земель в составе Великого княжества Литовского. Историки характеризуют этот период очень нейтрально, ведь с, одной стороны, национальный дух украинский был крайне изуродованный пребыванием в составе другой страны, а с другой стороны, эта аккредитация была не очень убыточной, поскольку сами литовцы стремились набраться наших достижений, наших знаний. Поэтому основным источником права в те времена были три Литовских уставы, которые полностью впитали в себя нормы русского законодательства. Захватчики не ломали старую систему права, экономики, но и не стояли на стороне ее подъема. Все-таки государство, общество функционировали и поэтому произошли незначительные изменения в процессуальных отраслях [2].

Изменения заключаются том, что доказательства должны собирать исключительно стороны, право на обращение в суд только тех лиц, достигших брачного возраста, важным изменением было то, что лицо в своей жалобе должна была отметить ответчика и содержание требования, размер ущерба и доказательства, участие сторон было обязательным; процесс имел устный характер. Существовала система доказательств, а именно: собственные объяснения, показания свидетеля, предметные доказательства, присяга, королевские привилегии. Финалом процесса является письменное решение суда.

Основными видами хозяйственной деятельности было: солеварение, производство дегтя, смолы и поташа. Крестьяне производили сукно и полотно, гончарная посуда, предметы из металла и дерева для домашнего обихода.

Литовским Уставом 1529 впервые закреплена норма о возможности участия адвокатов (прокураторов или спикеров) в судебном процессе. В такой роли мог быть шляхтич, который знал местное право и имел недвижимое имущество. Прокуратором не мог быть иностранец, а только гражданин «в Великом княжестве оселый» [3].

Следующим этапом развития нашей истории является Казацкая эпоха, которая утвердилась, как революционный период, уставших от национальных преследований украинский. В Запорожской государстве сразу после ее образования выделились полноценные источники: указы гетмана, международные гетманские договоры, церковное право, нормы магдебургского права.

В Запорожской Сечи гражданский процесс и хозяйственный процесс осуществлялся в соответствии с обычных норм, судебная система не была законодательно оформлена, и все время шла борьба между казаками и русскими царями за удержание своей правовой самостоятельности. Процесс характеризовался тем, что был устным, гласным и открытым. Военная

старшина выполняла не только административные, но и судебные функции. Так, кошевой атаман был верховным судьей, военный судья, осуществлял основные судебные функции, передавал ему решение сложных дел. Суд кошевого атамана был судом первой инстанции для военной старшины, а судом второй инстанции была военный совет. Военный есаул выполнял функции следователя и следил за исполнением приговоров. Курении атаманы и паланковые полковники тоже выполняли судебные функции в пределах куреня и паланки, но дела о тяжких преступлениях они передавали военному судье и кошевому. Процесс судопроизводства и исполнения наказаний осуществлялись публично, где всегда учитывалось мнение казаков [4].

Если обратиться к гражданскому процессу в период национально-освободительной войны, то можно прийти к выводу, что дела рассматривались на основе казацкого права, судебные прецеденты становились более распространенными. В суд могли обращаться мужчины, которым исполнилось 14 лет, женщины-14 лет, только вдовы могли себя представлять самостоятельно, замужних женщин представляли мужчины. К сожалению, до нас не дошло много информации относительно осуществления процесса.

В ходе хитрых обещаний русского царя в 1654 году состоялась Переяславская рада и заключен мартовские статьи. Как любая сделка, это имело свои положительные и отрицательные стороны. Самым главным плюсом объединения стало новое развитие гражданского и хозяйственного процесса. Гражданский процесс регулировался указом «О форме суда» 1723 [5]., «Процесс короткий приказной ...» 1743 [6]., «Права по которым судится малороссийский народ» 1743 [7]. Процесс был открытым, гласным после XVIII в. стороны начали называться «истец» и «ответчик». В систему доказательств гражданского права добавился такое доказательство, как заключение эксперта.

Русский царь Алексей Михайлович стал на позицию отделения хозяйственных дел, он отдал приказ, чтобы все купеческие дела были собраны в отдельном месте. Царь Петр в 1721 создал Главный магистрат, где рассматривались торговые дела. Введен сословное деление купцов, как на Западе, суд должен руководствоваться исключительно официальными источниками права- указами, уставами, а обычаями нельзя было регулировать отношения.

Бурного развития потерпел такой участник процесса, как адвокат. К адвокатам предъявлялись большие требования: могли быть только мужчины без каких-либо отклонений, совершеннолетние, христиане, умственно и физически сильные, светского состояния. Важное значение играла религия. Так, нехристиане могли защищать только своих единоверцев, а духовные - только духовных, церкви, монастыри. Адвокатской деятельностью не могли заниматься судебные служащие в своих округах. Продолжают развиваться положения о оплате труда защитников и предоставления бесплатной правовой помощи, значительное внимание также уделялось ответственности адвоката за ненадлежащее исполнение своих обязанностей.

Таким образом, нами были проанализированы генеза становления хозяйственного и гражданского судопроизводства на территории Киевской

Руси, Украины в составе Великого княжества Литовского и Гетманщины. На примере основных источников права мы можем утверждать, что в хронологическом порядке гражданский процесс потерпел быстрого процесса становления, чем хозяйственный, в силу экономического состояния государства. Однако с развитием торговли и соответствующих отношений, возникла острая потребность в регуляции данных отношений, поэтому постепенно с цивилистики выделяются хозяйственные отношения между субъектами хозяйствования. Если мы сейчас встанем на сторону объединения двух процессуальных отраслей права, то вполне не исключено, что это будет шаг назад, поскольку нормативное закрепление хозяйственного процесса пережило долгий этап становления.

Список использованных источников:

1. ПРАВДА РУССКАЯ: веб-сайт. Изъято из <http://litopys.org.ua/oldukr2/oldukr51.htm> (дата обращения: 24.01.2020).
2. Общая характеристика принятия Литовских статуты: веб-сайт. Изъято из <https://sites.google.com/site/litovskistatuti/ohotnik>
3. Организация адвокатуры на территории Украины Литовский статут и за "Правами, по которым судится малороссийский народ": веб-сайт. Изъято из https://pidruchniki.com/2015082666425/pravo/organizatsiya_advokaturi_teritoriyi_ukrayini_litovskimi_statutami_pravami_kotorym_suditsya_malorossiyskiy
4. Судопроизводство Запорожской Сечи: веб-сайт. Изъято из <https://studopedia.org/7-104931.html>
5. О форме суда (1723, 5 ноября) (Извлечение): веб-сайт. Изъято из <http://pravolib.pp.ua/forme-suda-1723-noyabrya-26412.htmlhtml>
6. Кодификация права Украины-Гетманщины: веб-сайт. Изъято из https://pidruchniki.com/1499052845472/pravo/kodifikatsiya_prava_ukrayini-getmanschini
7. «Права по которым судится малороссийский народ»: сайт. Изъято из <http://archeos.org.ua/wp-content/uploads/2013/12/Права-за-якими-судиться-малоросійський-народ.pdf> (дата обращения: 24.01.2020).

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.30

ДОСТРОКОВЕ ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ МІСЦЕВОЇ РАДИ ЗА РІШЕННЯМ РЕФЕРЕНДУМУ ЯК ФОРМА МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Рябченко Тетяна Олександрівна

канд. юрид. наук, старший викладач кафедри конституційного права, теорії та історії держави і права ННІ права,
Сумський державний університет

УКРАЇНА

Важливою гарантією захисту прав територіальних громад є нормативне закріплення та належна реалізація одного з ключових принципів здійснення місцевого самоврядування в Україні – принципу відповідальності перед територіальною громадою органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Здійснюючи теоретичний аналіз муніципально-правових санкцій як форми реалізації відповідальності у місцевому самоврядуванні, український правознавець Г. Салівон дійшов висновку про самостійність муніципально-правової відповідальності, що є, за визначенням автора, різновидом юридичної відповідальності суб'єктів муніципального права, уповноважених на вирішення питань місцевого значення, перед територіальною громадою за вчинене муніципальне правопорушення, що має наслідком застосування до них муніципально-правових санкцій [1].

Отже, у суб'єкта, який вчинив муніципальне правопорушення, виникає обов'язок зазнати визначеної санкцією норми муніципального права міри муніципально-правової відповідальності. Водночас суб'єкти, перед якими вищезазваний суб'єкт несе муніципально-правову відповідальність, мають право притягнути його до такої відповідальності. Відповідними суб'єктами за чинним муніципальним законодавством України є органи й особи, перед якими порушник муніципально-правових норм відповідає за свої дії (бездіяльність) і які контролюють останні, а передусім – територіальна громада як основний носій функцій і повноважень місцевого самоврядування.

Муніципально-правова відповідальність представницьких органів місцевого самоврядування – рад можлива у формі дострокового припинення повноважень. Зокрема, статтею 75 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2] передбачено право територіальної громади достроково припинити повноваження органів місцевого самоврядування, якщо вони порушують Конституцію або закони України, обмежують права і свободи громадян, не забезпечують здійснення наданих їм законом повноважень. Водночас територіальній громаді гарантується можливість реалізувати право достроково припинити повноваження сільської, селищної, міської, районної в місті ради через таку форму непосредньої демократії як місцевий референдум (частина друга статті 78 Закону). Питання про проведення такого референдуму у разі, якщо місцева рада прийняла рішення з порушенням

Конституції, законів України, ігноруючи вимоги компетентних органів про приведення цих рішень у відповідність із законом, чи якщо сесії ради не проводяться без поважних причин у встановлені строки або рада не вирішує питань, віднесених до її відання, може бути ініційоване не менш як однією десятою частиною громадян, які проживають на відповідній території і мають право голосу.

Нині першочерговим кроком у механізмі здійснення гарантованого державою права громадян на участь у місцевому референдумі має стати прийняття нового закону, який би забезпечив досконале врегулювання процедури місцевого референдуму та сприяв поширенню у муніципальну практику цього важливого засобу контролю територіальної громади за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Салівон, Г. І. (2015) *Муніципально-правові санкції як форма реалізації відповідальності в місцевому самоврядуванні* (автореф. дис. ... канд. юрид. наук). Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, Україна.
2. *Про місцеве самоврядування в Україні* (Закон України). № 280/97-ВР. (2020). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.31

ПОЖЕЖНО-ТЕХНІЧНА ЕКСПЕРТИЗА, ЯК ПРЕДМЕТ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИЧИН ПОЖЕЖІ

Андрієнко Андрій Вадимович

старший судовий експерт сектору вибухово-технічних
та пожежо-технічних досліджень
*Кіровоградський науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС України*

УКРАЇНА

В усьому світі пожежі призводять до величезних матеріальних та моральних втрат для людства. В Україні щороку реєструється близько 50 тис. В інтересах держави належить встановити причини та осіб, прямо чи опосередковано причетних до виникнення пожежі.

Спеціалісти, які працюють в Кіровоградському НДЕКЦ МВС, мають кваліфікацію судового експерта з правом проведення експертизи обставин виникнення та розвитку пожеж і дотримання вимог пожежної безпеки. Метою дослідженням даної експертизи є розв'язання складної задачі з багатьма невідомими, яке спрямоване на отримання даних про умови, обставини і причини виникнення та розвитку горіння, особливості протікання процесів і явищ під час пожежі, з метою виявлення існуючих залежностей.

Предметом пожежно-технічної експертизи є обставин виникнення та розвитку пожеж і дотримання вимог пожежної безпеки є фактичні дані щодо

явищ, умов, обставин, причинно-наслідкових зв'язків, які обумовили виникнення пожеж, особливостей їх розвитку та гасіння, а також наслідків; дані щодо невідповідності об'єктів вимогам стандартів, норм і правил пожежної безпеки та їх причинний зв'язок з наслідками пожеж.

Основними завданнями пожежно-технічної експертизи є встановлення осередку пожежі, джерела запалювання та причини виникнення пожежі. Перед цією експертизою можуть ставитися й інші завдання, пов'язані з розслідуванням (судовим розглядом) справ про пожежі, якщо для розв'язання цих завдань необхідні спеціальні знання в галузі пожежної справи. У складних випадках, особливо пов'язаних із випадками підпалів, коли необхідно відновлювати суттєві обставини та факти, висновки пожежно-технічної експертизи ґрунтуються також на результатах інших видів експертиз:

- матеріалів і речовин (нафтопродуктів і пально-мастильних матеріалів; металів і сплавів);
- бухгалтерської;
- товарознавчої.

Досить широко практикується проведення комплексних експертиз.

Встановлення наявності слідів нафтопродуктів необхідно здійснювати в обов'язковому порядку за наявності ознак підпалу. У зв'язку з поширеністю випадків, коли виникнення пожеж може пов'язуватися з аварійними режимами в електромережах та електроустановках, виникає потреба в проведенні металографічних досліджень або ж рентгеноструктурному аналізу структури електричних провідників. За їх результатами можливо визначити первинність або вторинність короткого замикання електропроводки тобто, до виникнення пожежі призвело замикання чи воно сталося внаслідок пожежі. У будь-якому разі для проведення пожежно-технічної експертизи вимагається надання матеріалів кримінального провадження (протоколу ОМП з усіма додатками, протоколів відтворення обстановки й обставин події, акту про пожежу, технічного висновку про причину виникнення пожежі та інші документи), відео та фотозйомки, речових доказів. У пожежно-технічній експертизі існують два блоки питань, які вирішуються в ході отримання відповідей на відповідні групи запитань. Питання першого блоку спрямовані на встановлення чи визначення особливостей виникнення, розвитку й гасіння пожеж. Найбільш характерними групами питань для всіх пожеж є такі, що дають можливість отримати відповідь стосовно:

- місце найбільшого теплового впливу в зоні горіння;
- місця (осередку) та часу виникнення пожежі;
- джерел запалювання та їх характеристик;
- пожежно-небезпечних властивостей речовин і матеріалів;
- можливості виникнення горіння наявних в осередку пожежі речовин та матеріалів з огляду на потужність можливих джерел запалювання;
- шляхів розповсюдження горіння;
- умов та особливостей, які сприяли чи перешкоджали виникненню й розвитку пожежі;
- особливостей гасіння пожежі;
- механізму виникнення горіння;
- технічної чи іншої причини виникнення пожежі.

До другого блоку відносять питання, які вирішуються на підставі результатів (висновків), отриманих у ході вирішення завдань першого блоку, і дають можливість надати відповіді щодо:

- наявності фактів порушення правил пожежної безпеки;
- невідповідності протипожежного стану об'єкта чи діяльності юридичних або фізичних осіб вимогам стандартів, норм і правил пожежної безпеки;
- наявності чи відсутності причинного зв'язку між фактами порушень вимог пожежної безпеки, з одного боку, та виникненням і розповсюдженням пожежі й наслідками від неї, з іншого боку;
- відповідальності посадових осіб за порушення конкретних вимог пожежної безпеки, які призвели до виникнення та розвитку пожежі (сприяли розвитку, перешкождали гасінню).

Пожежо-технічна експертиза вирішує широке коло запитань. Це залежить від особливостей об'єкта та обставин виникнення, розвитку та гасіння пожеж. Відповіді на запитання, поставлені на вирішення пожежо-технічної експертизи, потребують застосування широкого спектру знань, інструментальних фізико-хімічних методів досліджень, оціночних розрахунків. Як правило, справи про пожежі відносяться до складних експертиз і потребують високої кваліфікації фахівців, знання численних законодавчих та нормативно-правових актів з питань забезпечення пожежної безпеки в державі й різноманітних галузях виробництва.

Під час пожежі гинуть та отримують травми десятки людей. Саме з метою запобігання таких наслідків варто дотримуватись вимог пожежної безпеки та вживати профілактичні заходи.

Суб'єкти експертизи встановлюють причину виникнення пожежі, а також відповідність дій осіб, що брали участь у гасінні згідно вимог нормативно правових актів. Визначення причини пожежі є основною метою пожежо-технічної експертизи.

Пожежо-технічна експертиза є однією з тих експертиз, де потрібно відновити перебіг подій відповідно до фактів, що мали місце за певний період часу до її призначення. У ході дослідження експерт аналізує пояснення свідків, пожежних, акт про пожежу, протокол огляду місця події, схеми й плани місця пожежі. Проте основним та найскладнішим об'єктом дослідження є об'єкт пожежі, тобто будинок, квартира, гараж, складське приміщення, а також транспортний засіб та інше. При проведенні експертизи, а саме під час визначення причини важливу роль відіграє проведення огляду місця події.

Отже, опитування всіх очевидців, присутність при огляді місця пожежі фахівця, фіксація всіх слідів на місці пожежі з фотозйомкою, вилучення всіх необхідних об'єктів для проведення лабораторного аналізу, надання всіх зібраних відомостей, а також висока кваліфікація експерта, якому буде доручено проведення дослідження – запорука проведення повної та об'єктивної пожежо-технічної експертизи.

Список використаних джерел:

1. *Дослідження пожеж. Довідково-методичний посібник.* (1999). Київ: Пож-інформтехніка.

ПОЛІТИКА І ЗАКОН В УКРАЇНСЬКОМУ КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

Кафарський Володимир Іванович

кандидат філософських наук, доктор юридичних наук,
професор, завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін
Національний університет водного господарства та природокористування

УКРАЇНА

К. Юнг дійшов висновку, що архетипічні структури впливають на наш уявлення і досвід, а отже і на політичну і правову структуру мислення, яке організовує правосвідомість в певні моделі соціальної взаємодії. Зокрема в такій моделі сприйняття і оцінки взаємодії як особа – суспільство – держава, де якраз і формується неповторність і специфічність політико-правових процесів [1]. Зрозуміло, що конкретний зміст правової культури, як і інституціонально-нормативна конфігурація та процесуальний аспект можуть змінюватися, але архетипічна форма їх розвитку буде зберігатися і відтворюватися із покоління в покоління. Це дало підстави Ф. Савінї, Дж. Картеру та М. Рейману заявити, що «правильний» загальний закон відображає дух нації на кожній окремій стадії її розвитку. На противагу їм Г. Кельзен зауважує, що «цей факт не має жодного установчого характеру, а саму тільки декларативну специфіку. Подібну теорію презентує й французька соціологічно-правова теорія – з тією лише різницею, що право виробляється не народним духом, а так званою «solidarite sociale» [2].

Але навіть в наш час – час всеохоплюючої глобалізації – неможливо не визнати, що архетипічні структури та моделі є кристалізацією політико-правового досвіду, який навіть з плином часу фіксує базові сценарії юридичного і політичного мислення, режимність взаємодії між особистістю, суспільством і державою та постійно впливає на формоутворюючі тенденції як на транснаціональному рівні, так і на рівні інституціонально-правової організації соціуму. Не випадково, досліджуючи закономірності еволюції того чи іншого суспільства, тенденції інституціонального оформлення соціально-економічних, політичних, правових та інших форм взаємодії, теоретики права попри нові види законів (прав) посилаються на національний характер спільноти.

Правові теорії, як і наукові розвідки вітчизняних вчених стосовно закону і політики, теж не відмовилися від узагальнень щодо впливу національних чинників на взаємодію закону і політики. Автономна модель (правовий позитивізм), вставна модель (теорія природного закону) та модель перетину (американський і скандинавський правовий реалізм) завжди мали спільне поле, з якого просторало різне бачення (в нашому випадку українське) національних систем розвитку права. На цьому полі закон і політика – два (у меншій чи більшій мірі) різні феномени, що взаємодіють один з одним (з меншою чи більшою частотою) з урахуванням національних інтересів і того, що соціальні науки називають «духом нації».

«Політизація закону, зауважує М. Залман, є феноменом, за допомогою якого сама структура чи природа правового феномена і правового мислення є зміненою завдяки тому факту, що політичні і правові актори у зростаючій кількості використовують закон, маючи першочерговим (і часто винятковим) критерієм втілення їх власних цінностей і їхньої власної політики. Актори, що належать і до політичної, і до правової арени, мають тенденцію занурювати традиційні внутрішні норми, замінюючи (витісняючи) роботу законотворення, наприклад, формальну узгодженість правового порядку, на користь більш прагматичного підходу, підходу виконання речей, наприклад, впровадження певної моделі поведінки у суспільстві» [3].

Центральне місце серед теоретиків, які проводять свою концептуальну лінію між законом і політикою, займає Ф. К. фон Савіньї. Для нього закон, розроблений юристами, є насправді сформований двома інтерактивними елементами: політичним елементом, тобто таким, що зв'язує закон з почуттями соціального суспільства і технічним елементом, тобто таким, що живе своїм окремим життям [4].

Треба сказати, що в сучасних політико-правових дослідженнях проблем державного, правового і соціально-економічного устрою, рівно як і в термінологічному аналізі юридичних і політичних дефініцій, часто ігнорується або в тій чи іншій мірі не враховується соціокультурна і психоемоційна еволюція конкретного суспільства. Не є виключенням, що теоретики «забувають» або «замовчують» те, що на протязі багатьох віків політична і правова наука, знання про владу і закон живилися з глибинних джерел звичаїв і традицій, релігійних уявлень та «колективного безсвідомого», завдяки яким образ архетипічної структури в національній правовій політиці, як і цінності правової культури реального середовища, обумовлювали зміст правових, політичних і політико-правових дефініцій, що утворили значний за обсягом комплекс сучасних неформальних знань.

В Україні «юридична наука практично позбулася ідеологічних нашарувань радянського періоду і зорієнтована переважно на вітчизняний і зарубіжний досвід», але ідеї та цінності права, зокрема прав і свобод людини, все ще несуть на собі пережитки минулого юридичного досвіду [5]. Теоретичні і методологічні механізми недавньої радянської наукової історії, які на початку «дисциплінували» наукове пізнання, в кінцевому підсумку перетворили його в закостенілу схему, відірвану від реальності і зробили не здатною реагувати на будь-які «свіжі» теоретично-методологічні «ін'єкції», що мали на меті надати гнучкості і адекватності існуючій соціальній дійсності. В Україні на підсвідомому рівні цей процес продовжує існувати; його підживлюють провладні еліти за допомогою «законотворчої діяльності» та сформованою в той чи інший спосіб парламентською більшістю. Тож не втратили своєї актуальності слова Д. Керімова, які стосуються загальної теорії права: «Нажаль, відсторонена закономірність (теоретико-методологічного оновлення – авт.) менш за все розповсюджується на правознавство, представники якого насправді нехтують методологічними проблемами своєї власної науки.

В Україні, і це видно неозброєним оком, в умовах перехідного періоду позиціонування закону надто тісно пов'язане з політичними реаліями і інтересами політичних еліт, які у більшості випадків є ще дуже далеким від загальноновизначених принципів права.

Прикладом можуть служити 8 законопроектів щодо зміни Конституції України, поданих до Верховної Ради 29 серпня 2019 року.

Президент обрав зрозумілий лише йому шлях зміни Конституції і не окреслив концепцію конституційної реформи. Але коли виходити з розуміння Конституції, як установчої угоди і стабільності суспільства, то основні норми варто було б змінювати на підставі концептуального бачення тих чи інших конституційних змін.

Відтак, запропоновані конституційні зміни містять суттєві недоліки, зокрема, деякі із законопроектів можуть призвести до порушення прав громадян, тож їх ухвалення має бути всебічно і об'єктивно проаналізовано не тільки Конституційним Судом України, але й авторитетними політико-правовими інститутами громадянського суспільства.

Звідси можна зробити висновок, що між юридичною наукою і політологією існує природна близькість. Практично будь-який аспект політичної діяльності і політичних змін – на субнаціональному, національному, міжнаціональному, глобальному рівнях – має свої правові або конституційні аспекти. Правовий підхід акцентує увагу юристів на формальній структурі і документах, тоді як політичні науки розглядають конституційні принципи і норми не як формальний порядок, а як суспільну (політичну) систему з усіма її взаємозв'язками. Саме з цих двох позицій необхідно розглядати конституційний процес в Україні, якщо він покликаний реалізувати загально визнані принципи політичного плюралізму, соціальної справедливості, злагоди, соціальної відповідальності та рівності перед законом, без яких, зрештою, неможливо створити ефективно діючу легіслатуру.

Висновки. Відповідне місце в таких дослідженнях мали б займати історичні чинники (архетипи) становлення і подальшого розвитку українського конституціоналізму та особливості його впливу на закон і політику, що дало б можливість провести більш чітку ідеально-типову класифікацію різних способів використання взаємодії права і політики в сучасних реаліях, правових теоріях, зокрема у правовій політології, яку нині намагаються вивести на рівень міжгалузевої дисципліни.

Список використаних джерел:

1. Самуэлс, Э. (2009). Юнг и постюнгиизм. Москва: Когито-Центр.
2. Кельзен, Г. (2004). Чисте правознавство. з дод.: *Проблема справедливості / пер. з нім. О. Мокровольського*. Київ: Юніверс.
3. Залман, Мауро. (2007). Закон і політика. Дилема для сучасної правової теорії / пер. О. Б. Блага, В. І. Кафарський. Стокгольмський університет. Стокгольм.
4. Савиньї, Ф. К. фон. (2011). *О призвании нашего времени к законодательству и юриспруденции*. Система современного римского права: в 8 т. Т. 1: пер с нем. Г. Жигулина; под. ред. О. Кутателадзе, В. Зубаря. Москва: Статут.
5. Юридична енциклопедія ред. Ю. С. Шемшученко (2006). НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.33

ПРАВОВИЙ СТАТУС ТРЕТЬОЇ ОСОБИ, ЩОДО МАЙНА ЯКОЇ ВИРІШУЄТЬСЯ ПИТАННЯ ПРО АРЕШТ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Байдак Жанна Василівна

студентка магістратури
*Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія»*

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Веселов Микола Юрійович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
*Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія»*

УКРАЇНА

Додатковий протокол до Конвенції про захист прав людини та основних свобод гарантує право особи на повагу до своєї власності – «Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права (ст.1) [1]. Конституція України містить норму, котра гарантує забезпечення наведених міжнародних положень – « Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним» (ст.41) [2].

З метою найбільш повного забезпечення вказаних правових норм в кримінальному провадженні до кримінально-процесуального законодавства України було введено інститут третіх осіб, щодо майна яких вирішується питання про арешт. Звертаємо увагу, що кримінальні процесуальні кодекси (далі – КПК) сусідніх держав (Республіки Білорусь, Республіки Польща, Російської Федерації) подібних норм не містять.

Варто зауважити, що норма стосовно арешту майна третіх осіб є досить новою. Попередня редакція КПК України передбачала можливість арешту майна підозрюваного та обвинуваченого, а також осіб, котрі за законом несуть за них відповідальність. Законом України № 1019-VIII від 18.02.2016р. перелік учасників кримінального провадження було розширено – введено інститут третіх осіб, щодо майна яких вирішується питання про арешт.

Актуальність цього інституту обумовлена тим, що у випадках арешту майна особа, що не є підозрюваним або обвинуваченим, фактично не має прав у кримінальному провадженні та позбавлена правових механізмів захисту свого порушеного права власності. Відповідно до ст.170 КПК арештом майна є тимчасове позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом злочину, підлягає спеціальній конфіскації у підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб та ін. [3].

Згідно з положеннями ст.64-2 КПК України права та обов'язки третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, виникають з моменту звернення прокурора до суду з клопотанням про арешт майна. Стаття містить відсылну норму, вказуючи, що третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, має права та обов'язки, передбачені КПК України для підозрюваного, обвинуваченого, в частині, що стосується арешту майна [3].

Однак, ст.42 КПК України, яка передбачає права підозрюваного, обвинуваченого, не містить достатнього переліку дій, необхідних для повноцінного захисту права власності. Аналізуючи Главу 17 КПК України, можна виокремити наступні права підозрюваного, обвинуваченого у випадку арешту майна (а відповідно й інших осіб, щодо майна яких вирішується питання про арешт): 1) бути присутнім при розгляді слідчим суддею клопотання про арешт майна, що належить такій особі; 2) отримувати копію ухвали про арешт майна; 3) оскаржувати судові рішення щодо арешту майна; 4) мати захисника; 5) заявляти клопотання про скасування арешту майна повністю або частково [3].

Авторський колектив методичних рекомендацій «Відшкодування потерпілому шкоди, завданої кримінальним провадженням» передбачає більш широкий спектр прав для цієї категорії осіб: бути чітко та своєчасно повідомленим про свої права та обов'язки; мати представника; збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази; брати участь в процесуальній дії – арешті майна; під час проведення процесуальної дії ставити питання, подавати зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, що заносяться до протоколу; використовувати у відповідності до вимог КПК технічні засоби; отримувати копії процесуальних документів та повідомлення; оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, у порядку, передбаченому КПК України та інші [4].

Натомість на практиці суди дотримуються думки, що права третіх осіб, щодо майна яких вирішується питання про арешт, привіюються до прав підозрюваного, обвинуваченого, передбачених ст.42 КПК України, проте лише в частині арешту майна. Така правова позиція простежується в ухвалі Вищого антикорупційного суду України від 09.10.2019р. у справі №760/25192/19, а також низці інших ухвал судів перших інстанцій.

На противагу цієї невизначеності стосовно прав, Кодексом достатньо чітко визначені обов'язки таких осіб. Зокрема, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, зобов'язана: 1) прибувати за викликом до прокурора, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття - завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття; 2) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення; 3) не розголошувати без дозволу прокурора, суду відомості, які стали їм відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю [3].

Не урегульованими лишаються й інші питання. Так, підозрюваний має право відмовитися від дачі будь-яких показань. Застосовувати цю норму для третіх осіб, щодо майна яких вирішується питання про арешт, не зовсім коректно, враховуючи, що таким особам можуть бути відомі обставини кримінального правопорушення (в частині підстав та способу отримання

такого майна). За таких обставин логічним було б присвоїти йому статус свідка. Але, як згадувалося вище, кримінально-процесуальне право України співвідносить таких учасників кримінального провадження з підозрюваним, обвинуваченим. Відповідно проблемним лишається питання про те, які норми КПК України варто застосовувати при допиті осіб, щодо майна яких вирішується питання про арешт. Крім того, постає питання, чи можливо присвоїти особі у кримінальному провадженні одночасно два статуси – свідка (у випадку, якщо їй відома будь-яка інформація про обставини кримінального правопорушення, котра безпосередньо стосується арештованого майна) та третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, та як у такому випадку будуть співвідноситися ці статуси.

Таким чином, введення до кримінального процесу такого учасника як третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт спрямоване на поліпшення їх правового положення у відносинах, що виникають у зв'язку з кримінальним провадженням, однак, потребує більш детальної правової регламентації. Для уникнення правових колізій та прогалин в кримінальному провадженні варто змінити відсильний характер статті 64-2 КПК України та прописати у вказаній нормі вичерпний перелік прав, які законодавець визначає для вищезгаданої категорії осіб. Крім того, доопрацювання потребують й інші норми кримінального процесуального права, зокрема пов'язані з допитом осіб, щодо майна яких вирішується питання про арешт.

Список використаних джерел:

1. *Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод* (ратифіковано Законом України). №475/97-ВР. (1997). Вилучено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535/para012
2. *Конституція України* (Закон України). № 254к/96-ВР. (1996) Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. *Кримінальний процесуальний кодекс України* (Закон України). № 4651-VI. (2012). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Чернявський С.С., Вознюк А.А., Алексєєва-Процюк Д.О., Бурлака В.В., Хабло О.Ю. та ін. (2016). *Відшкодування потерпілому шкоди, завданої кримінальним правопорушенням: методичні рекомендації*. Київ: Національна академія внутрішніх справ.

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ

Євдокимов Павло Валерійович

здобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізький національний університет

УКРАЇНА

Підвищення ефективності державного управління за сучасних умов неможливе без забезпечення професійної підготовленості державних службовців, без оволодіння ними знаннями за спеціальностями управлінської спрямованості, а також підвищення компетентності з широкого кола питань соціально-правового характеру. Це зумовлює теоретичну важливість і практичну цінність правового дослідження проблем регулювання й організації перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців [1]. Правовий аналіз цих питань дасть змогу розробити конкретні рекомендації щодо впорядкування та підвищення ефективності функціонування інституту державної служби, всіх державних інститутів.

Система професійної підготовки державних службовців – це сукупність елементів, які взаємопов'язані й доповнюють один одного (кожен із них є самостійним правовим інститутом), покликаних забезпечувати державні органи на центральному та регіональному рівнях необхідною кількістю високопрофесійних і всебічно підготовлених кадрів державних службовців, що володіють сучасними науковими знаннями, навичками, вміннями і здатні забезпечувати досягнення цілей, вирішення завдань і здійснення функцій, які стоять перед органами державної влади.

За своєю правовою природою інститути професійної підготовки (професійного навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації) державних службовців в Україні є комплексними правовими інститутами, оскільки суспільні відносини, що виникають під час реалізації зазначених інститутів, регулюються нормами конституційного, адміністративного, фінансового, трудового та інших галузей права. Зокрема норми адміністративного права посідають домінуюче місце, оскільки значна частина відносин, що виникають у зазначеній сфері, є управлінськими і, відповідно, регламентуються нормами адміністративного права [2].

Визначення базових понять у сфері будь-якої професійної освіти має бути віднесено до обов'язкових складових державного освітнього стандарту. Щодо додаткової професійної освіти (яка охоплює перепідготовку та підвищення кваліфікації) відповідного стандарту не існує. Відсутній і нормативно-правовий акт, який також міг би слугувати джерелом, що містить тлумачення ключових понять додаткової професійної освіти.

У Законі України «Про освіту» при визначенні правового змісту поняття «професійна підготовка» законодавець, на наш погляд, необґрунтовано звужив

його семантику, не врахував загальноприйняте його значення, зокрема в юридичній науці [3]. Відтак розвиток законодавства у сфері професійної підготовки, зокрема державних службовців, неможливий без урегулювання понятійно-категоріального апарату. Розбіжність у визначенні термінів, що вживаються у різних нормативно-правових актах, вносять суб'єктивізм у їх тлумачення, що призводить до неефективності правозастосовної практики, а в дослідницькій діяльності – до неможливості дати однозначні чіткі визначення.

З метою узгодження законодавчих і інших нормативних правових актів доцільно внести зміни до Закону України «Про освіту», доповнивши його вказівкою на програми додаткової професійної освіти, а також змінивши на загальноприйняте, зокрема у чинному законодавстві, поняття професійної підготовки й ін. Тому видається за доцільне доповнити ч. 3 ст. 42 Закону України «Про освіту» та викласти такій редакції: «Підготовка фахівців у вищих навчальних закладах може проводитися з відривом (очна), без відриву від виробництва (вечірня, заочна), шляхом поєднання цих форм, а з окремих спеціальностей – екстерном, а також на основі курсів електронного навчання із застосуванням дистанційних інформаційних технологій. Слід також форсувати прийняття закону про додаткову професійну освіту (як продовження діючого Закону України «Про вищу освіту»), який би врегулював значну частину суперечностей, які наявні сьогодні між численними підзаконними нормативно-правовими актами, що прийняті у різні роки, а відтак не повною мірою відповідають сучасним вимогам підготовки фахівців.

Необхідне введення правових норм, що забезпечують кореляцію посадових переміщень державних службовців з результатами їх навчання та застосування ними отриманих знань. Важливо, щоб професійне навчання державних службовців органічно пов'язувалося з професійним розвитком і службовим просуванням персоналу державних органів, було одним із пріоритетних напрямів у їх діяльності [4]. Різні види і форми перепідготовки та підвищення кваліфікації доцільно поєднати не тільки з посадовими категоріями і рівнями (державним, регіональним), а й з етапами службового просування - від прийому на державну службу до відставки, супроводжуючи і якісно збагачуючи цей процес. Як вважає автор, потрібно визначити основні взаємозв'язки видів навчання з професійним просуванням державних службовців:

- перепідготовка (отримання другої вищої освіти): для резерву а заміщення вищих, головних і провідних посад державної служби, резерву кадрів керівників та їх заступників органів державної влади суб'єктів України;

- професійна перепідготовка: для досягнення відповідної спеціалізації державних службовців зі спеціалізацією державної посади;

- службового просування по категоріях посад державної служби;

- для осіб, що залишають державну службу, з огляду на ліквідацію державного органу(посади);

- підвищення кваліфікації, обсягом понад сто годин: для отримання нової кваліфікації та кваліфікаційного розряду однієї групи посад державної служби, а також для новоприйнятих на державну службу протягом першого року роботи;

- підвищення кваліфікації, обсягом до ста годин: для підвищення державним службовцям рівня знань, отримання практичних навичок, необхідних для професійної діяльності.

Таким чином, правове регулювання додаткової професійної освіти державних службовців як процесу досягнення ними нової якості розвитку обумовлює необхідність створення дієвого мотиваційного механізму професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців як системи конкретних стимулів, що забезпечують зацікавленість у безперервному післядипломному навчанні, спрямованого на формування у державного службовця відповідної правосвідомості. Розробка нормативного документа щодо кваліфікаційної характеристики відповідної посади державної служби має проводитися на основі комплексного аналізу змісту діяльності державного службовця, застосування принципу чіткого розмежування сфери діяльності, прав і відповідальності між різними їх кваліфікаційно-посадовими групами, а також дотримання необхідних вимог: відповідність змісту виконуваних робіт того чи іншого рівня управління, унеможливлення дублювання у роботі тощо.

Список використаних джерел:

1. Зелінський, С.Е. (2016). Теоретико-методологічні засади комплексного оцінювання державних службовців. Київ: НАДУ, 296 с.
2. Тищенко, О. П. & Королюк, Т. О. (2017). Реформування моделі управління людськими ресурсами державної служби. *Університетські наукові записки Хмельницького університету управління та права*, 1 (61), 343-353.
3. Алюшина, Н.О. (2015). Ефективні інструменти управління знаннями і кадровим потенціалом органів державної влади та органів місцевого самоврядування. *Ефективність державного управління*, (43), 165-175.
4. Ващенко, К. О. (2017). Професійна підготовка державних службовців: теорія, методологія, практика. Івано-Франківськ: Місто НВ.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.35

СТАНДАРТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНИХ ЗАХОДІВ

Гриненко Сергій Олександрович

канд. юрид. наук, завідувач спеціальної кафедри

№1 «Правові засади державної безпеки»

Інститут підготовки юридичних кадрів для СБ України

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

Європейські стандарти застосування сили (use of force) під час проведення антитерористичних заходів визначаються такими основними джерелами: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ); Основоположні принципи застосування сили та вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку (далі – Основоположні принципи); Європейський кодекс поліцейської етики; Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, Керівні принципи у сфері прав людини і боротьби з тероризмом [1-5].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод у статті 2 закріплює право на життя і заборону його позбавлення, а також винятки із загальної заборони. Відповідно до неї право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання. Позбавлення життя не розглядається як таке, що вчинене на порушення цієї статті, якщо воно є наслідком виключно необхідного застосування сили: а) для захисту будь-якої особи від незаконного насильства; б) для здійснення законного арешту або для запобігання втечі особи, яку законно тримають під вартою; с) при вчиненні правомірних дій для придушення заворушення або повстання.

Право на життя передбачає комплекс матеріально-правових і процесуальних зобов'язань держави:

1) *негативне* - утримуватись від умисного і незаконного позбавлення життя;

2) *позитивне* - вживати заходів із забезпечення безпеки осіб, які перебувають під її юрисдикцією:

а) обов'язок забезпечити наявність нормативної бази;

б) обов'язок вжити превентивних заходів;

3) *процесуальне* - забезпечувати ефективне розслідування порушень матеріально-правових аспектів права на життя [6].

Низка рішень ЄСПЛ у справах, які стосувалися порушень прав людини під час проведення антитерористичних заходів (операцій) зосереджують увагу на найбільш поширених недоліках і формують стандарти у цій сфері відповідно до наведеної правової конструкції. При цьому ЄСПЛ прямо посилається на

Основоположні принципи, які є найбільш комплексним нормативним документом міжнародного характеру, що визначає підходи щодо застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили в межах операцій по відновленню правопорядку, у т.ч. антитерористичних. Однак у своїх рішеннях ЄСПЛ робить деякі важливі акценти, які чітко не окреслені в Основоположних принципах, але підлягають урахуванню. Це, зокрема, рішення у справах «Тагаєва та інші проти Російської Федерації» (стосується операції зі звільнення заручників (понад 1128 осіб), які були захопленими і утримувалися чеченськими терористами в будівлі школи у м. Беслан у 2004 р.), «Ісаєва проти Російської Федерації» (бомбардування села Катир-Юрт у межах контртерористичної операції, 2000 р.), «Фіногенов та інші проти Російської Федерації» (щодо операції зі звільнення заручників (біля 900 осіб) у московському театрі на Дубровці, 2002 р.). Видається, що наведені нижче позиції доцільно врахувати для удосконалення антитерористичного законодавства України.

Зокрема, ЄСПЛ вказує, що законодавство яке регламентує правила про застосування сили та вогнепальної зброї, має містити явні вказівки на принципи і обмеження застосування летальної сили, включаючи зобов'язання зменшити ризик застосування необов'язкової шкоди і виключити використання зброї і боєприпасів, яке тягне невинуваті наслідки, норми і правила про застосування сили повинні бути досить докладними і повинні встановлювати, зокрема, дозволені типи зброї і боєприпасів. ЄСПЛ зазначає як недолік відсутність у законі про боротьбу з тероризмом застережень з приводу видів зброї і боєприпасів, які можуть бути використані, правил і обмежень, що застосовуються до цього вибору. Також він відзначає, що за відсутності ясних правил проведення контртерористичних операцій робилися посилання на Статут Збройних сил (Бойовий статут Сухопутних військ – *прим. авт.*), що застосовується до бойових ситуацій збройних конфліктів, який не є відповідним для даної ситуації [7].

Суд наголошує на тому, що головною метою операцій є підтримання правопорядку має бути захист життя від протиправного насилля, а не нейтралізація правопорушників. ЄСПЛ визнав порушенням широке застосування правоохоронними органами важкого озброєння, зокрема, танків, гранатометів і вогнеметів. Це призвело до збільшення числа жертв серед заручників. Не допустимим є застосування невідповідної зброї по будівлях (інших локаціях), де терористи знаходяться разом із заручниками [7, 8].

Як важливий аспект належного проведення операцій із забезпечення безпеки (антитерористичні, звільнення заручників тощо) ЄСПЛ відзначає забезпечення суворого обліку і звітності щодо застосування летальної сили представниками держави (яка саме зброя і засоби застосовувались і яким чином) [9]. Це важливо з точки зору забезпечення умов для наступного ефективного розслідування.

Наступним компонентом, недоліки у якому стали підставою для констатації ЄСПЛ порушення ст. 2 Конвенції, є належне планування і контроль за операцією. При плануванні і контролі за операцією з підтримання правопорядку необхідно вжити всіх можливих заходів обережності при обранні засобів і методів її проведення, щоб звести до мінімуму, наскільки це можливо, застосування летальної сили, виключити або хоча б звести до мінімуму імовірність випадкової загибелі цивільного населення [7, 9, 10, 11]. Важливими

аспектами планування і контролю є встановлення сфер відповідальності, забезпечення належної координації учасників у найважливіших аспектах операції, включаючи планування не лише штурмової, але й рятувальної складової [7].

Нажаль, в Україні за відсутності належних керівних документів щодо тактики дій відповідних підрозділів, застосування зброї під час саме антитерористичних операцій, як заходів з відновлення правопорядку у розумінні ЄСПЛ, при плануванні операцій як керівництво до дії використовується Бойовий статут Сухопутних військ Збройних Сил України.

В законодавстві відсутні застереження щодо правил застосування зброї, які б відображали вимогу недопустимості застосування невибіркової зброї по будівлях (інших локаціях), де терористи знаходяться разом із заручниками.

У розділі III «Проведення антитерористичної операції» Закону України «Про боротьбу з тероризмом» варто було б закріпити положення про те, що планування операції крім заходів із знешкодження терористів, включає вжиття рятувальних заходів, а також обов'язок вжити всіх можливих заходів обережності при обранні засобів і методів її проведення, з метою зведення до мінімуму застосування летальної сили та імовірність випадкової загибелі цивільного населення.

Також привертає увагу відсутність вказівки на обов'язок учасників антитерористичної операції забезпечити суворий облік і звітність щодо застосування летальної сили. Зазначимо, що і саме поняття «летальна сила» як у доктрині вітчизняного права, так і у національному законодавстві не знайшло належного відображення. У той же час, світова практика йде шляхом розмежування смертельної сили «lethal (deadly) force», і «non-lethal force» та розширення спектру застосування нелетальної зброї в межах заходів забезпечення правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Konventsia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod (1950). Vylucheno z https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004/ed19900101.
2. Osnovopolozhni pryntsypy zastosuvannia syly ta vohnepalnoi zbroi sluzhbovtsiamy orhaniv pravoporiadku (1990). Vylucheno z https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334.
3. Yevropeyskiy kodeks politseiskoi etyky (Rekomendatsiia Komitetu ministriv Rady Yevropy). Rec.(2001)10 (2001). Vylucheno z <https://polis.osce.org/file/8641/download?token=5AIYESI->.
4. Kodeks povedinky posadovykh osib z pidtrymattia pravoporiadku (Rezoliutsiia Heneralnoi Asamblei OON). №34/169. (1979). Vylucheno z https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282.
5. Kerivni pryntsypy u sferi prav liudyny i borotby z teroryzmozom. (2002). Vylucheno z https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_533.
6. Rukovodstvo po state 2 Konventsyyi o zashchyte prav cheloveka y osnovnykh svobod. Pravo na zhyzn. (2018). Strasburh: Evropeyskiy sud po pravam cheloveka. Vylucheno z https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_2_RUS.pdf.
7. Rishennia YeSPL u spravi «Tahaieva ta inshi proty Rosiiskoi Federatsii» vid 13.04.2017. Vylucheno z <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ARB002&n=514030#06512934779551398>.
8. Rishennia YeSPL u spravi «Isaieva proty Rosiiskoi Federatsii» vid 24.02.2005. Vylucheno z <https://www.srji.org/resources/search/14/>.

9. Rishennia YeSPL u spravi «Finohenov ta inshi proty Rosiiskoi Federatsii» vid 24.02.2005. Vylucheno
<http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ARB002&n=13136#07147393107434425>.
10. Rishennia YeSPL u spravi «Dzhuliani ta Hadzhio proty Itali» vid 25.08.2009. Vylucheno z <https://ips.ligazakon.net/document/view/SOO00602>
11. Rishennia YeSPL u spravi «Erhi proty Turtsii» vid 28.07.1998. Vylucheno z <http://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58200>.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.36

ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З КРИПТОАКТИВАМИ

ORCID ID: 0000-0002-0351-7107

Возняковська Крістіна Анатоліївна

д-р. юрид.наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
*Чернівецький юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»*

УКРАЇНА

Сьогодні в Україні віртуальна валюта перебуває поза правовим полем - таку думку можна зустріти не тільки серед тих, хто активно використовує криптоактиви, але і серед практикуючих в цій сфері юристів. Доки науковці продовжують сперечатись щодо того, чи є криптовалюта грошовим сурогатом, і чи може за нею бути визнаний статус майна, валюти, фінансового інструменту, цінних паперів, електронних або фідуціарних грошей, суб'єкти правозастосування вже шукають способи вирішення ряду важливих питань використання криптовалюта в сучасному господарському обороті. Свого часу вже зазначалось, що зменшення довіри до банківської системи країни за рахунок зростання довіри, зокрема, до криптовалют, несе реальну загрозу стабільності функціонування кредитно-фінансових інститутів [4].

Міжнародний валютний фонд визначає віртуальну валюту як еквівалент вартості, який виражається в цифровому вигляді. Така валюта випускається приватними розробниками і являє собою одиницю розрахунку на основі своєї власної системи розрахунків. Таку валюту можна зберігати і купувати [3].

Якщо звернутися до досвіду Сполучених Штатів Америки, то з огляду на федеративний устрій країни відносини, пов'язані з криптовалютою, регулюються не тільки федеральним правом, а й правом конкретного штату. Що ж до криптовалютової діяльності, то вона підлягає ліцензуванню, якщо така вимога передбачена законодавством конкретного штату [5].

В 2012 році Федеральне бюро розслідувань США виступило зі звітом «Віртуальна валюта біткоїн, унікальні особливості якої створюють окремі труднощі стримування незаконної діяльності», де ФБР висловило свою стурбованість щодо можливості здійснення незаконної діяльності в анонімній платіжній системі біткоїни, а в 2013 р представники Федеральної резервної системи зазначили, що криптовалюта є «загрозою для банківської системи,

економічної діяльності і фінансової стабільності» [2]. Департамент фінансових послуг штату Нью-Йорк визначає віртуальну валюту, як цифрову одиницю будь-якого типу, яка використовується у якості засобу обігу або накопичення в цифровому форматі. В 2015 була введена BitLicense - ліцензія на ведення криптовалютного бізнесу [1].

В Роз'ясненні НБУ від 10.11.2014 щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти / криптовалюти» Bitcoin зазначено, що відповідно до Конституції України (ст. 99), Цивільного кодексу України (ст. 192), Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»(ст. 3) і Декретом Кабінету Міністрів України від 19.02.93 № 15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю»(ст. 3), гривня як грошова одиниця України є єдиним законним платіжним засобом в Україні, приймається усіма фізичними і юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України для проведення переказів та розрахунків [6].

В листопаді 2019 року у Верховній Раді зареєстрували Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами. В проєкті розглянуто такі терміни, як «криптоактив», «операція з криптовалютою», «токен», «токен-актив», тощо [7]. Зокрема, «криптоактив» пропонують розглядати як «вид віртуального активу у формі токена, який створюється, обліковується та відчужується в розподіленому реєстрі та не посвідчує майнових та/або немайнових прав власника криптоактиву».

В тексті проєкту розглянуті ставки оподаткування. Так, пропонується внести до Податкового кодексу України положення про те, що ставка податку на доходи фізичних осіб для інвестиційного прибутку від продажу криптовалютів терміном на 5 років становить 5%. Також закріплено, що інвестиційний прибуток від операцій з криптоактивами розраховується як позитивна різниця між доходом, отриманим платником податку від продажу криптоактиву, та його вартістю, що визначається із суми документально підтверджених витрат на придбання такого криптоактиву та/або на створення такого криптоактиву.

Позитивним для України є й те, що в тексті проєкту передбачено наступне: «операції з обміну криптоактивів на інші об'єкти цивільних правовідносин, відмінні від криптоактивів, вважаються операціями з продажу криптоактивів за вартістю, що дорівнює договірній вартості об'єкту (об'єктів) цивільних правовідносин, які підлягають обміну на криптоактиви».

Список використаних джерел:

1. *New York Codes, Rules and Regulations. Virtual Currencies.* New York State Department of Financial Services. Вилучено з: <https://govt.westlaw.com/nyccr/Browse/Home/NewYork/NewYorkCodesRulesandRegulations?guid=17444ce80169611e59463>
2. *Record of meeting Federal Advisory Council and Board of Governors.* Federal Reserve Board. 9.05.2014.
3. *Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations.* Вилучено з <http://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-otes/Issues/2016/12/31/Virtual-Currencies-and-Beyond-Initial-Considerations-43618>

4. Возняковська, К.А. (2018). Право неспроможності банків: проблеми теорії та практики: монографія. Чернівці: Друк Арт.
5. Долгиева, М.М. зарубежный опыт правового регулирования отношений в сфере оборота криптовалюты. *Lex russica (Русский закон)*. 2018;(10):116-129.
6. *Лист НБУ* від 08 грудня 2014 № 29-208/72889. Вилучено з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14>
7. *Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами* Вилучено з http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67423.
8. *Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні "віртуальної валюти/криптовалюти" Bitcoin*. Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14>

SEKCJA V.
NAUKI TECHNICZNE I TECHNOLOGIE INFORMACYJNE

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.37

**CURRENT ISSUES ON CERTIFICATION OF FRUIT AND
PRODUCTS IN THE UKRAINE-EU CONTEXT**

ORCID ID: 0000-0002-6479-5936

Ph.D. in Engineering, assistant Professor of the Department of Food Technology
Kherson National Technical University

Olha Stoianova

ORCID ID: 0000-0002-8672-0855

Ph.D. in Engineering, Senior Lecturer of the Department of Food Technology
Kherson National Technical University

Kateryna Zubkova

UKRAINE

Ukraine is just beginning to introduce European Standards (EN) that will meet the requirements of legislation in accordance with Annex III of the Association Agreement [1]. The absence of European Certificates of Conformity from domestic manufacturers, as well as the ability to test in the laboratories of Member States (Test Report), which determine compliance with European harmonized requirements, is a problem that hinders the entry of Ukrainian products into the EU market. It should be noted that, in accordance with the terms of the Association Agreement with the EU, there is a mechanism for the gradual introduction of new rules and standards over a period of two to five years, depending on the type of product. Therefore, the issue of reforming the national standardization system to bring it closer to EU rules and principles in the market for fruit and vegetables and the effectiveness of their use in relation to its competitiveness is of particular relevance. The purpose of the study is to determine the technological risks of processing fruit and vegetable products in accordance with international standards to increase the export potential of Ukrainian processing enterprises in accordance with EU requirements.

To achieve this goal it is necessary to solve the following tasks: 1) analyze the export potential of fruit and vegetable products of Ukraine in the EU markets; 2) identify technological aspects in the context of certification reform issues.

The gradual liberalization of the trade regime in terms of reducing tariff restrictions has led to an increase in attention to non-tariff trade regulation measures, among which technical norms and standards occupy a leading position. The report of the Institute for Economic Research and Policy Consulting "EU Autonomous Trade Preferences Impact on Ukrainian Exports" [2] emphasizes that the trade preferences granted to the EU by Ukraine did not have a significant expected effect on exports of Ukrainian goods to Europe. Quotas statistics show that they have benefited fully from exporters of honey, grape and apple juice, as well as canned tomatoes. Heads of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine explain that Ukrainian producers are not ready to enter the EU

markets. First of all, there are significant differences in the standardization and technical regulations of Ukraine and the EU.

Commodity structure of foreign trade in January-May 2019 [3] shows that the products for processing of fruit and vegetable raw materials have a small export indicator, but the largest indicator corresponds to raw materials, namely: tomatoes, fresh or chilled; Onions, shallots, garlic, leeks and other onions, fresh or chilled; Cucumbers, gherkins, fresh or chilled; Leguminous vegetables, shelled or unshelled, fresh or chilled; Vegetables (uncooked or cooked by steaming or boiling), frozen; Vegetables preserved for temporary storage (for example, sulfur dioxide, in brine, in sulfur water or in any other solution providing their temporary preservation), but unsuitable in that form for direct use in food; Grapes, fresh or dried; peaches, including nectarines. On the basis of the conducted research it is established that the main differences of standardization and certification procedures between domestic and world practice are: 1) In Ukraine, standardization and certification is mandatory for almost all products, but at the same time due to outdated standards they do not provide quality and guarantee of safety. Mandatory standards force the production and sale of products that comply with state standards; 2) In the EU countries, there are two categories of technical requirements for products, not for individual products.

The authors identified the main aspects of technological risk control in the context of certification reform issues. The first is the implementation of the agricultural product safety standard, called EurepGAP (EuroRetailer Produce Working Group), the European Working Group on Retail Product and GAP (Good Agricultural Practice). This system of quality control and product safety aims to certify, not the final product, but the production technology itself. To improve the quality of the finished product, the processing plant must have its own fruit and vegetable raw material base, which is controlled by modern facilities and highly skilled specialists. Second, post-harvest processing equipment is subject to mandatory certification. During certification, they check security, compatibility, interchangeability, energy and resource conservation.

Consequently, Ukraine has made the transition to an international system of technical regulation, which reduces transaction costs, promotes trade development and accelerates economic growth. For Ukrainian fruit and vegetable companies, changes to standards in line with EU requirements will facilitate the export of finished fruit and vegetable products instead of raw materials and semi-finished products to European markets.

References:

1. *European Innovation Scoreboard (2019)*. Retrieved from http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en (accessed:06.11.2019).
2. Morgan, N, Hui, Feng, H., Whitley, K., Simos Char, S. (2018). *Research in Marketing Strategy. Journal of the Academy of Marketing Science*, 47(1). DOI: 10.1007/s11747-018-0598-1.
3. Вернер, І.Є. (2019). *Статистичний щорічник України за 2018 рік. Державна служба статистики України*. Вилучено 3 http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_yearbook_2018.pdf.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.38

MICROWAVE MIXER IN PARTIALLY FILLED RECTANGULAR WAVEGUIDE

RESEARCH GROUP:

Vitaly Pochernyaev

Dr.Sc., Professor, Professor of telecommunication department
A.S. Popov Odessa national academy of telecommunications

Victoria Povkhlil

Ph.D., lecturer of computer and software engineering department
Kiev College of communications

Sergii Mikriukov

General Director of Broadcasting, Radiocommunications & Television Concern

UKRAINE

In radioengineering systems, microwave mixers are used to convert a microwave signal to an intermediate frequency signal (IF). In balanced mixers, the microwave signal is converted on the nonlinear active resistance of the diodes. The main parameters of microwave mixers, in addition to conversion losses, noise factor, frequency band, also include suppression of the mirror channel, suppression of combinational components, isolation between the inputs of microwave signal and synthesizer signal [1].

The scheme of balanced mixer (fig. 1) must be highly symmetrical. In this case, the suppression of the mirror channel and combinational components are carry out by the phase method. The scheme of balanced mixer (fig. 1) includes: WB 1, WB 2 – waveguide bridges; ML – matching loads; MF 1, MF 2 – microwave filters; NE 1, NE 2 – nonlinear elements; IF filter 1 and IF filter 2; IF bridge.

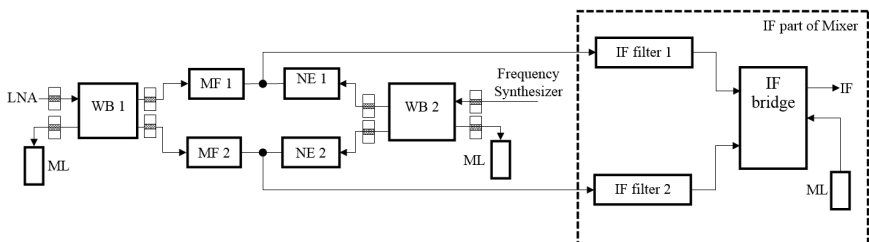

Fig. 1. The scheme of balanced mixer with phase method suppression

One of the way to increase the frequency band of the balanced mixer is to use a partially filled rectangular waveguide. Therefore, the scheme of a microwave balanced mixer is implemented in partially filled rectangular waveguide, which dielectric plate does not touch the metal walls of the rectangular waveguide. The cross section of such waveguide (fig. 2) consists of: a – width of the rectangular waveguide, b – height of the rectangular waveguide, c – width of the dielectric plate, d – height of the dielectric plate.

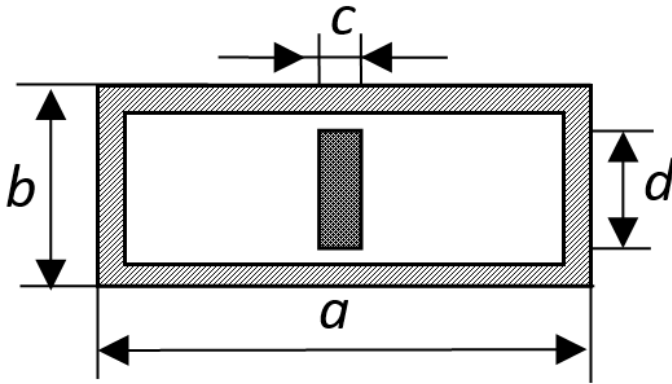

Fig. 2. Cross section of a partially filled rectangular waveguide

Waveguide bridges (fig. 1) are used as power dividers. As WB it can be used the ring-shaped bridge in partially filled rectangular waveguide or slot WB in partially filled rectangular waveguide [2].

If the phase of the converted signal is deflect by less than 5 degrees and when the signal amplitude difference is 1 dB from two nonlinear elements, the microwave mixer scheme can suppress the frequency of mirror channel by 25 dB.

The loss of conversion to the frequency of mirror channel L_{mc} is a function of the conversion factor of the signal to the mirror channel K_{mc} [3]:

$$L_{mc} = 10 \lg(P_{IF}/P_{mc}),$$

$$P_{mc} = K_{mc} \cdot P_S \cos[2\pi(2f_S - f_{FS})t + (2\varphi_S - \varphi_{FS})],$$

where:

P_{IF} – power IF signal;

P_S – power input signal;

f_S – frequency of the input signal;

f_{FS} – frequency of the synthesizer;

φ_S – phase of the input signal;

φ_{FS} – phase of the synthesizer.

The loss of conversion L_S is a function of the conversion factor of the signal [3]:

$$L_S = 10 \lg(P_S/P_{IF}).$$

The mirror frequency signal will be reduced at the IF output in proportion to the obtained suppression of the frequency of mirror channel.

It should be taken into account that the conversion loss, and hence the efficiency of suppressing the frequency of mirror channel, depend on the matching of the nonlinear elements at their input and output.

Consider the Extended IF part (fig. 3) as a fragment of balanced mixer with phase method suppression of the mirror channel. The addition of active amplitude and phase control devices (AAPCD 1, AAPCD 2) are improve the suppression of the mirror channel.

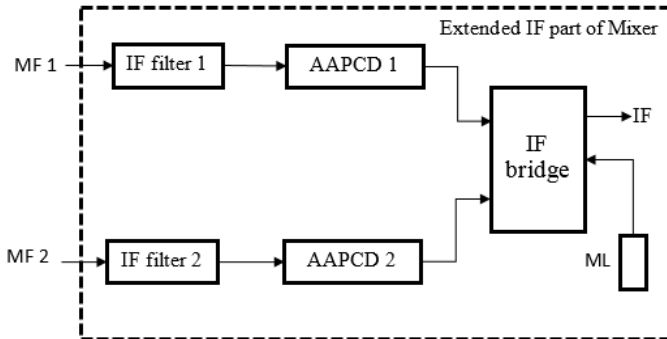

Fig. 3. Extended IF part as a fragment of balance type mixer with phase method suppression

These devices allow ensuring phase deviation by 1 degree from two nonlinear elements and the amplitude difference of them by 0.1 dB. This allows an additional 15 dB of suppression of the frequency of mirror channel.

Therefore, the total suppression of the frequency of mirror channel using AAPCD 1, AAPCD 2 is approximately 40 dB.

Declare the combinational components at the output of the balanced mixer, which must be suppressed (table 1).

Table 1

Combinational components at the output of the balanced mixer

Harmonic numbers of the microwave signal	Harmonic numbers of the synthesizer signal		
	1	2	3
1	$f_{FS} + f_S$	$2f_{FS} \pm f_S$	$3f_{FS} \pm f_S$
3	$\pm f_{FS} + 3f_S$	$\pm 2f_{FS} + 3f_S$	$\pm 3f_{FS} + 3f_S$

Based on materials [1]

For the microwave balanced mixer (fig.1, fig. 3) with frequency band $\Delta f_S = 4,4 \dots 4,8$ GGz, frequency of the synthesizer $f_{FS} = 4,386 \dots 4,786$ GGz and power of the synthesizer $P_{FS} = 4$ mW suppression of combinational components has the following meanings: suppression of $f_{FS} + f_S$ is 25 dB; suppression of $2f_{FS} \pm f_S$, $\pm f_{FS} + 3f_S$, $\pm 2f_{FS} + 3f_S$ is 27 dB; suppression of $3f_{FS} \pm f_S$ и $\pm 3f_{FS} + 3f_S$ is 29 dB. The isolation between the inputs of microwave signal and synthesizer signal is 23 dB.

In conclusion, note that in the microwave mixer there are two signals in the frequency of the mirror channel: in the input of the mixer and the signal, which generated in the mixer due to the conversion of the input signal. The signal with the frequency of the mirror channel interacting with the signal with the frequency of synthesizer f_{FS} forms the IF signal. But the phase $\tilde{\varphi}_{mc}$ of that signal is different from the phase φ_{mc} of the useful IF signal, although the frequency of these two signals do not differ. A signal with a phase $\tilde{\varphi}_{mc}$ is the interference and it eliminated by the method of phase suppression, like a signal with the frequency of the mirror channel.

References:

1. Ferenc Marki & Christopher Marki. (2010). Mixer Basics Primer. A Tutorial for RF & Microwave Mixers. *Marki Microwave, Inc.* Retrieved from: https://www.markimicrowave.com/assets/appnotes/mixer_basics_primer.pdf.
2. Pochernyaev, V. N. (2000). *Ustroystva na chastichno zapolnennyih dielektrikom volnovodah [Devices on the partially dielectric filled waveguides]*. Kyiv, Ukraine: UKNIPSK.
3. Pochernyaev, V.N. & Povkhlib, V.S. Mobile combined microwave telecommunication system. *Problems of Infocommunications. Science and Technology (PIC S&T): Proceedings of the 2018 International Scientific-Practical Conf.* (pp. 12-16). Oct. 9-12, 2018, Kharkiv, Ukraine, IEEE. Retrieved from: <https://dx.doi.org/10.1109/INFOCOMMST.2018.8632139>.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.39

ЗАХИСТ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗА ДОПОМОГИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІДРОЗДІЛАМИ СБУ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Меленті Євген Олександрович

канд. техн. наук, інститут підготовки юридичних кадрів для
Служби безпеки України

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Білоус Ірина Андріївна

Курсант інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Третяк Дар'я Вячеславівна

Курсант інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

Актуалізація проблеми захисту об'єктів критичної інфраструктури на початку XXI століття виявилась у новому форматі, загрози фізичного впливу втратили свою першість їм на зміну прийшли загрози інформаційного характеру. Тому постало питання використання мережевих можливостей та інформаційних технологій для забезпечення безпеки держави.

Одним із основних правоохоронних органів функціональним завданням якого є забезпечення державної безпеки є Служба безпеки України. Стаття 19 Закону України «Про національну безпеку України» до основних завдань відносить забезпечення кібербезпеки, економічної та інформаційної безпеки держави, об'єктів критичної інфраструктури.

В сучасних умовах все частіше кіберпростір перетворюється на арену боротьби між суб'єктами міжнародних відносин. Об'єктами на які може бути спрямований злочинний вплив є не лише інформація, але і цілком реальні будівлі, споруди та інші об'єкти, які мають важливе народногосподарське чи

оборонне значення, від діяльності яких залежить життєдіяльність певних регіонів чи інших великих територій.

В Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку формування переліку інформаційно-телекомунікаційних систем об'єктів критичної інфраструктури держави» такі об'єкти визначені як об'єкти критичної інфраструктури - підприємства та установи (незалежно від форми власності) таких галузей, як енергетика, хімічна промисловість, транспорт, банки та фінанси, інформаційні технології та телекомунікації (електронні комунікації), продовольство, охорона здоров'я, комунальне господарство, що є стратегічно важливими для функціонування економіки і безпеки держави, суспільства та населення[1]. Діяльність спеціальних підрозділів окремих держав, громадських і терористських організацій націлена на використання кіберпростору для досягнення різноманітних соціально-політичних, економічних, інформаційних та військових цілей.

Стратегія інформаційної безпеки визначає основні загрози кібербезпеці через дію таких чинників, зокрема, як [1]:

- невідповідність інфраструктури електронних комунікацій держави, рівня її розвитку та захищеності сучасним вимогам;

- недостатній рівень захищеності критичної інформаційної інфраструктури, державних електронних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, від кіберзагроз;

- безсистемність заходів кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури;

- недостатня ефективність суб'єктів сектору безпеки і оборони України у протидії кіберзагрозам воєнного, кримінального, терористичного та іншого характеру;

- недостатній рівень координації, взаємодії та інформаційного обміну між суб'єктами забезпечення кібербезпеки.

Виникнення такого спектру проблем ускладнює захист об'єктів критичної інфраструктури і основними цілями Служби безпеки України в забезпеченні захисту об'єктів критичної інфраструктури є [2]:

- попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, які вчиняються у кіберпросторі;

- здійснення контррозвідувальних та оперативно-розшукових заходів, спрямованих на боротьбу з кібертероризмом та кібершпигунством, а також щодо готовності об'єктів критичної інфраструктури до можливих кібератак та кіберінцидентів;

- протидія кіберзлочинності, можливі наслідки якої безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України;

- розслідування кіберінцидентів та кібератак щодо державних електронних інформаційних ресурсів, інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, критичної інформаційної інфраструктури;

- забезпечення реагування на комп'ютерні інциденти у сфері державної безпеки.

Для унеможливлення кібератак на об'єкти критичної інфраструктури повинні забезпечувати [2]:

– формування на об'єкті критичної інфраструктури загальної політики інформаційної безпеки;

– управління доступом користувачів та адміністраторів до об'єктів захисту об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

– ідентифікацію та автентифікацію користувачів та адміністраторів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

– реєстрацію подій компонентами об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури та їх періодичний аудит;

– мережевий захист компонентів та інформаційних ресурсів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

– доступність та відмовостійкість компонентів та інформаційних ресурсів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

– визначення умов використання змінних (зовнішніх) пристроїв та носіїв інформації на об'єкті критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

– визначення умов використання програмного та апаратного забезпечення об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури;

– визначення умов розміщення компонентів об'єкта критичної інформаційної інфраструктури об'єкта критичної інфраструктури.

Узагальнюючи викладений матеріал необхідно зауважити що, для протидії сучасним загрозам у кіберпросторі системи захисту повинні мати змогу швидко адаптуватися до змін, та мати надійний інформаційний захист який блокуватиме всі можливі кібератаки. Первинними завданнями СБ України у проведенні заходів спрямованих на кібербезпеку об'єктів критичної інфраструктури є попередження загрози кібератаки, підготовки інформаційного впливу на об'єкти критичної інфраструктури, відслідковування дій переваги інформаційних технологій та можливостей підрозділів СБ України.

Список використаних джерел:

1. *(Pro zatverdzhennia Zahalnykh vymoh do kiberzakhystu obiektiv krytychnoi infrastruktury)* postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 chervnia 2019 r. № 518. Verkhovna Rada Ukrainy : ofits. veb-portal. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/518-2019-p>
2. *(Pro Stratehiiu kiberbezpeky Ukrainy)* Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27 sichnia 2016 roku. Verkhovna Rada Ukrainy : ofits. veb-portal. Retrieved from <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.40

МОДЕЛЮВАННЯ МЕРЕЖІ ЗМІШАНОЇ ETHERNET ТОПОЛОГІЇ В СЕРЕДОВИЩІ OMNET++ INET FRAMEWORK

Морковін Євген Олександрович

аспірант

Харківський національний університет радіоелектроніки

Морковін Олександр Олександрович

аспірант

Харківський національний університет радіоелектроніки

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Пустовойтов Павло Євгенович

д-р. техн. наук, професор кафедри інформаційно-мережної інженерії

Харківський національний університет радіоелектроніки

УКРАЇНА

У загальному випадку рідко можна зустріти ситуацію, коли будь-яка, навіть найпростіша, локальна обчислювальна мережа (ЛОМ) була описана якоюсь однією топологією. Як правило, в будь-якій промисловій або офісній ЛОМ присутні сегменти всіх Ethernet топологій. При цьому може використовуватися довільний набір комутаційних пристроїв: загальна шина на основі *витої пари*, коаксіального кабелю, ширококомвні концентратори та різні комутатори.

Підхід до побудови таких моделей буде розглянуто на прикладі ЛОМ, яка має два сегмента, підключених до загальної шини. До цієї ж шини підключений ще один комп'ютер та мережевий принтер. Перший сегмент - це комп'ютери, пов'язані каналами зв'язку 100 Мбіт / с з комутатором. Другий сегмент організований на концентраторі, до якого підключені комп'ютери, один з яких є сервером даної ЛОМ [1].

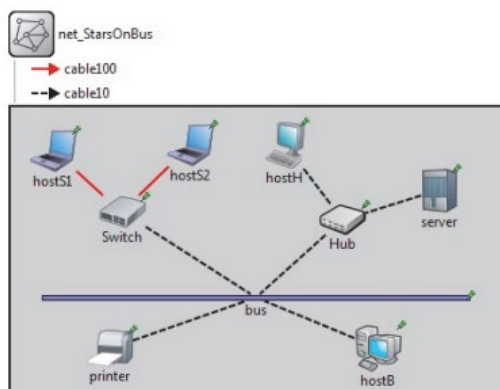

Рис 1. Приклад моделі мережі змішаної Ethernet топології

Загальна шина працює на швидкості 10 Мбіт/с, а до неї підключений Hub другого сегмента. Він, як будь-який концентратор, може працювати тільки з з'єднаннями, у яких швидкість передачі однакова на всіх портах. У зв'язку з цим другий сегмент може бути побудований тільки на 10 Мбіт/с каналах зв'язку. З огляду на це, для опису каналів зв'язку потрібно використовувати два різних компонента: DatarateChannel та Eth100M. Допускаючи, що всі кінцеві вузли мережі (сервер, комп'ютери (ПК) та принтер) описуються компонентом etherHost, модель мережі матиме вигляд, представлений на рис. 1. Для опису цієї мережі можна використовувати той самий файл net_star.ned, додавши до нього ще одну, вже третю, мережу з ім'ям, наприклад, net_StarOnBus. Розглянемо тільки один детермінований приклад, який ілюструє її роботу[3].

Нехай потрібно регулярно, наприклад, один раз в секунду, з комп'ютера hostS1 посилати до сервера ЛОМ запит на отримання потрібної інформації. Наприклад, це стандартний запит до бази даних, який має довжину 160 Б. Сервер, виконавши пошук в базі даних, повертає вузлу, наприклад, 2048 Б інформації[2]. Витрати часу на роботу сервера не враховуються. Виходячи з цих посилок, в файл початкової ініціалізації роботи моделі мережі omnetpp_star.ini треба додати ще одну секцію, яка може мати наступний вигляд:

```
[Config Star_On_Bus]
# Дві зірки, ПК і принтер на одній шині
network = net_StarsOnBus
**.channel.datarate = 10Mbps
**.hostS1.cli.destAddress = "server"
**.hostS1.cli.sendInterval = 1s
**.cli.reqLength = 160B
**.cli.respLength = 2KiB
```

Запустивши цей файл на виконання, має сенс виконати покрокову трасировку, принаймні, перших трьох / чотирьох звернень клієнта до сервера, щоб познайомитися з характером роботи моделі і послідовністю переміщення пакетів як по окремих вузлах мережі, так і між різними сегментами цієї мережі (рис. 2).

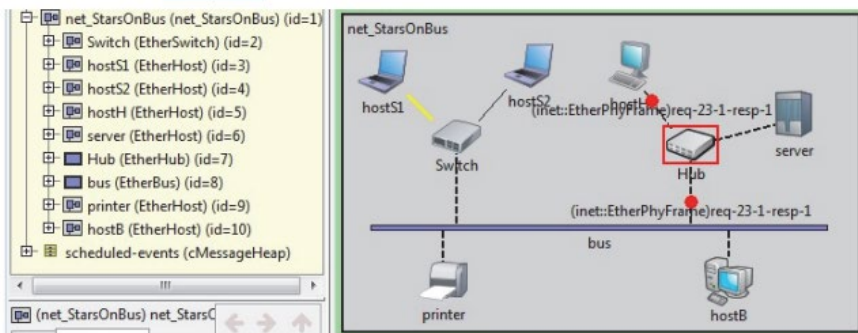

Рис 2. Процес функціонування моделі мережі змішаної топології

Особливо слід звернути увагу на результат трасування. Він в загальних рисах ілюструє роботу мережі по виконанню конкретного запиту до сервера, який починається з пошуку шляху до конкретного адресата.

Event#	Time	Src/Dest	Name	Info
#10	1	hostS1 --> Switch	req-23-1	inet::EtherAppReq:160 bytes
#15	1.000015169999	Switch --> hostS2	req-23-1	inet::EtherAppReq:160 bytes
#16	1.000015169999	Switch --> bus	req-23-1	inet::EtherAppReq:160 bytes
#18	1.000015194999	bus --> Hub	req-23-1	inet::EtherAppReq:160 bytes
#19	1.000015194999	Hub --> hostH	req-23-1	inet::EtherAppReq:160 bytes
#19	1.000015194999	Hub --> server	req-23-1	inet::EtherAppReq:160 bytes
#23	1.000015219999	bus --> printer	req-23-1	inet::EtherAppReq:160 bytes
#25	1.000015244999	bus --> hostB	req-23-1	inet::EtherAppReq:160 bytes
#46	1.000175994999	server --> Hub	req-23-1-resp-0	inet::EtherAppResp:1497 bytes
#47	1.000175994999	Hub --> hostH	req-23-1-resp-0	inet::EtherAppResp:1497 bytes
#47	1.000175994999	Hub --> bus	req-23-1-resp-0	inet::EtherAppResp:1497 bytes
#51	1.000176019999	bus --> Switch	req-23-1-resp-0	inet::EtherAppResp:1497 bytes

Рис 3. Початковий етап трасування роботи моделі мережі

У наявності різниця між першим і подальшими запитами, коли комутатор вже заповнить свою таблицю MAC-адресації. Крім цього, працюючи з Ethernet топологіями, треба точно представляти, що розмір фрейму не може бути більше 1500 Б. Саме тому, як видно з результатів трасування (рис. 3), відповідь сервера розбитий на два фрейми довжиною 1497 Б і 551 Б, що, природно, буде збільшувати накладні витрати на мережу[4].

Список використаних джерел:

1. Хабаров, С.П. (2017). Взаимодействие узлов сети по протоколу WebSocket. В сб. *Информационные системы и технологии: теория и практика*, № 9, 109–119.
2. Bogatyrev, V.A., Parshutina S.A. Redundant distribution of requests through the network by transferring them over multiple paths. *Communications in Computer and Information Science*.
3. INET Framework for OMNeT++. Manual. (2016). Вилучено з <https://omnetpp.org/doc/inet/apicurrent/inet-manual-draft.pdf>
4. Ткачів, М.С. (2016). *Моделирование распределения потоков трафика с учетом перегрузок каналов сети MPLS-TE DIFFServ*. Вестник КPCYT, (16), № 1, 110–112.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.41

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЧНИХ НАКОПИЧУВАЧІВ ПРИ РЕКОНСТРУКЦІЇ АБО МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ БУДІВЕЛЬ

ORCID ID: 0000-0001-7046-0633

Савченко Наталя Панасівна

канд. тех. наук, доцент кафедри машинобудування
Донбаська національна академія будівництва і архітектури

ORCID ID: 0000-0003-3971-3078

Трет'як Андрій Валерійович

канд. тех. наук, доцент кафедри машинобудування
Донбаська національна академія будівництва і архітектури

УКРАЇНА

Системи електропостачання будівель, вік яких перевищує понад десять років, не відповідають сучасному стану розвитку енергоефективності та технічним нормам проектування. При цьому, вони також не спроможні задовільнити потреби споживачів у необхідній потужності для підвищення комфортабельності перебування. Вирішити проблему підключення додаткової потужності до будівлі можливо лише при реконструкції та модернізації системи електропостачання будівлі згідно існуючої нормативно-правової документації.

Існує декілька способів підвищення заявленої потужності для будівлі. Перший загальновідомий спосіб – це повна реконструкція лінії електроживлення від трансформаторної підстанції до ввідно-розподільчого пристрою будівлі, яка передбачає заміну існуючого живлючого провідника на такий що має більший перетин. Цей спосіб є економічно затратним для споживача та не особливо вигідним і обґрунтованим з боку енергопостачальних організацій, також не завжди є можливість підключення заявленої потужності до існуючої підстанції.

Другий маловивчений і водночас перспективний спосіб – це реконструкція та модернізація внутрішньої системи електропостачання будівлі шляхом повної заміни живлючих мереж, освітлювальної техніки та паралельним підключенням системи зберігання енергії з механічними накопичувачами, або з гібридними накопичувачами до системи живлення будівлі. Цей спосіб підвищення потужності є привабливішим також із огляду енергоефективності та екологічності [1].

До класу механічних накопичувачів, що можуть бути використані з метою підвищення заявленої потужності будівлі, слід віднести кінетичні енергонакопичувачі та гравітаційні енергонакопичувачі, які можуть використовуватися як окремо так і у групі [2]. Конструкція системи зберігання енергії обирається в залежності від величини необхідного підвищення потужності.

Призначення системи зберігання з механічними накопичувачами енергії полягає у накопиченні енергії у нічний час та її видача у години запланованого підвищення потужності згідно з технологічним режимом роботи електроспоживачів у будівлі.

Висновки та пропозиції. Таким чином, на основі викладеного матеріалу можливо зробити висновок що перспективним способом підвищення заявленої потужності будівлі є використання механічних накопичувачів, встановлених на паралельну роботу з системою електропостачання будівлі.

Список використаних джерел:

1. Кравець, В.А. & Савченко, Н.П. & Трет'як, А.В. (2017.) Підвищення екологічності систем накопичення енергії з використанням кінетичних енергонакопичувачів як акумулюючих пристроїв. *Екологічні науки*, (3(26)), 143-147.
2. Сошинов, А.Г. & Угаров, А.Г. (2007). Накопители энергии в электроэнергетических системах. Волгоград: РПК «Политехник».

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.42

ТЕХНОЛОГІЯ ВІДНОВЛЕННЯ СТИСЛИХ ДИНАМІЧНИХ ЗОБРАЖЕНЬ СТАЦІОНАРНОГО ФОНУ В ІНФОКОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ

Леах Альберт Анатолійович

канд. техн. наук, начальник науково-дослідної лабораторії наукового центру
Повітряних Сил Харківського національного університету Повітряних Сил

УКРАЇНА

Для підвищення продуктивності систем передачі інформації на залізничному транспорті необхідно застосовувати методи відновлення стиснених зображень, які дозволяють при цьому зберігати їх інформаційний зміст [1-2].

Тому в доповіді обґрунтовуються основні принципи для розробки технології реконструкції динамічних зображень стаціонарного фону в інфокомунікаційних системах на залізничному транспорті, які дозволяють мінімізувати час передачі даних по каналах зв'язку без втрати інформації [3-5].

Процес реконструкції динамічних зображень стаціонарного фону полягає у виконанні наступних етапів. Перший етап – реконструкція матриці двійкової маски. Другий етап – реконструкція динамічної складової. Третій етап - реконструкція матриці знаків.

Відновлення матриці двійкової маски необхідно проводити в першу чергу в зв'язку з тим, що реконструкція динамічної складової і матриці знаків неможливо провести без відновленої двійкової маски.

Отримання інформації двійкової маски дозволяє:

1. Визначити позиції динамічних і стаціонарних складових в диференціальному кадрі.
2. Визначити кількість елементів динамічної та стаціонарної складових.
3. Отримати структурні елементи, необхідні для реконструкції двійкового

вектора показчиків знаків.

Процес реконструкції матриці двійкової маски полягає у виконанні наступних дій:

Перша дія. Отримання службової інформації про потужності алфавітів довжин серій нулів і одиниць. Ця інформація виходить на основі заданої довжини коду, що відводиться під значення потужності алфавіту.

Друга дія. На основі отриманої інформації про потужності алфавітів можна перейти до безпосереднього декодування довжин двійкових серій. Для цього:

1) використовується умова про те, що нульовою серією в матриці двійкової маски є серія нулів. Тоді якщо довжина першої серії дорівнює одиниці, то ця серія відповідає серії одиниць. В іншому випадку, якщо довжина серії більше або дорівнює двом, то дана серія є серією нулів:

$$\text{якщо } q_{11}=0, \text{ то } r_{i,1} \geq 2, \quad (1)$$

$$\text{якщо } q_{11}=1, \text{ то } r_{i,1}=1; \quad (2)$$

2) використовується інформація про потужності алфавітів Ω_0 і Ω_1 . Це дозволяє визначити довжину кодового представлення $L(r(0))$ довжин серій нулів $r(0)$ і довжину кодового представлення $L(r(1))$ довжин серій одиниць $r(1)$

Даний етап задається наступними виразами:

$$L(r(0)) = [\log_2 r(0)_{\max}] + 1, \quad (3)$$

$$L(r(1)) = [\log_2 r(1)_{\max}] + 1; \quad (4)$$

3) використовується умова, що в матриці двійкової маски серії нулів і одиниць чередуються один з одним. Це означає, що за серією нулів йде серія одиниць, і навпаки.

Дані умови дозволяють провести реконструкцію двійкової маски без втрати інформації.

Відновлена двійкова маска дозволяє визначити кількість і позиції елементів динамічної складової диференціального кадру. Кількість елементів динамічної складової визначається як кількість одиниць двійкової маски. Для реконструкції динамічної складової використовується наступна інформація:

1) інформація про величину порога фільтрації;

2) обраний розмір масиву, на який сегментується динамічна складова;

3) величини адаптивних основ. Кількість яких, визначається на основі інформації про сумарну кількість елементів динамічної складової і розміри масивів;

4) значення кодів сформованих для стовпців масивів динамічної складової. Значення кодів отримується із загальної кодової конструкції.

Оскільки для кожного масиву динамічної складової D_u значення основи λ_u вибиралось адаптивно, то довжина кодових слів $L(u)_j$ буде рівномірною тільки в межах окремого масиву.

Тут працює принцип локально-рівномірної довжини кодового слова. Для отримання довжини кодового слова у межах одного масиву необхідно використовувати інформацію про величину основи λ_u і кількості рядків $m_{\text{дин}}$ в масиві динамічної складової.

При наявності даної інформації довжина кодового слова визначається за такою формулою:

$$L(u)_j = [\log_2 \lambda_u^{n_{\text{дин}}} - 1] + 1. \quad (5)$$

Сумарно-кодова довжина для поточного масиву динамічної складової визначається за формулою:

$$L(u)_\Sigma = \sum_{j=1}^{n_{\text{дин}}} L(u)_j. \quad (6)$$

Повне відновлення динамічної складової, необхідне для реконструкції вихідного кадру, забезпечується в разі, коли відома інформація про знаки компонента. Тому, третій етап пов'язаний з відновленням вектора покажчиків знаків компонента.

Реконструкція двійкового вектора покажчиків знаків проводиться на підставі інформації про потужність алфавіту. Це дозволяє визначити довжину кодового представлення $L(r(h))$ для безлічі довжин двійкових серій $\Theta(h)$:

$$L(r(h)) = [\log_2 r(h)_{\max}] + 1. \quad (7)$$

Для визначення позицій знаків в кадрі зображення використовується структурна подібність з матрицею двійкової маски, а саме довжина і позиції серії нульових елементів для матриці покажчиків знаків збігаються з довжиною і позиціями серії нульових елементів для матриці двійкової маски:

$$r(0)_i = r(M)_0. \quad (8)$$

Відповідно серія одиничних елементів в матриці двійкової маски вказує на позиціонування і довжину негативних елементів динамічної складової.

У той же час серія одиничних елементів двійкової маски буде вказувати не тільки на негативні значення елементів динамічної складової, а й на позитивні значення:

$$r(1)_i = r(M)_- + r(M)_+. \quad (9)$$

Дані умови дозволяють провести реконструкцію двійкового вектора покажчиків знаків без втрати інформації.

На завершальному етапі на основі отриманої інформації можна провести відновлення поточного диференційно-представленого кадру G .

Після отримання диференційно-представленого кадру G на основі інформації про базовий кадр Y забезпечується побудова поточного кадру S у вихідному динамічному просторі.

1. Отримали подальший розвиток методи відновлення стислих кадрів в потоці зображень на основі диференціального уявлення. Відмінності від відомих методів полягають в тому, що спочатку відновлюється матриця двійкової маски, потім динамічна складова і матриця знаків. Це дозволяє

адаптувати процес відновлення до умов стаціонарного формування відеоінформаційного потоку, скоротити складність реалізації процесу відновлення.

2. Вперше створено метод відновлення поточного кадру в вихідному динамічному просторі на основі реконструкції диференційно-представленого кадру та інформації про базовий кадр.

Список використаних джерел:

1. *Recommendations of the International Telecommunication Union ITU-T G.1010 "End-User multimedia QoS categories"*.
 2. R.C., Gonzales & R.E., Woods (2002). *Digital image processing*. Prentice Hall, New Jersey.
 3. Barannik, V., Ryabukha, Y., Lekakh, A., Himenko, V. & Oksana Stetsenko. *The Justification of the Direction for Increasing the Availability of the Video Information in Objective Control Systems*. Scientific-Practical Conference Problems of Infocommunications. Science and Technology (PIC S&T), 2017 4th International Scientific-Practical Conference. – IEEE, 2017. - P. 539–542, DOI: 10.1109/INFOCOMMST.2017.8246457.
 4. Barannik, V., Ryabukha, Yu., Okladnoy, D., Lytvinenko, M., Hahanova A. & Lekakh A. *Calculation of the Input Coefficients of the OFDM Symbol, the Researching of the Data's Quality Reception Depending on the Type of Signal Code Construction*. East-West Design & Test Symposium (EWDTS). – IEEE, 2017. – P. 5-9. DOI: 10.1109/EWDTS.2017.8110029.
 5. Barannik, V., Barannik, D., Bekirov, A. & Lekakh, A. (2018). *A steganographic method based on the modification of regions of the image with different saturation*. Advanced Trends in Radioelectronics, Telecommunications and Computer Engineering (TCSET), 14th International Conference. P. 542-545. DOI: 10.1109/TCSET.2018.8336260.
-

SEKCJA VI. POLITYKA

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.43

ГУМАНІТАРНА СФЕРА ЯК ОБ'ЄКТ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Каріх Ігор Володимирович

канд. політ. наук, асистент кафедри
кримінально-правових дисциплін та судочинства
Сумський державний університет

УКРАЇНА

Виходячи з норм вітчизняного законодавства, завданням політики національної безпеки в гуманітарній сфері є захист життєво важливих інтересів української держави, суспільства і людини, які в цій сфері актуалізуються [1].

Для цього дані інтереси повинні бути встановлені, належним чином описані та деталізовані. Ідентифікація інтересів здійснюється на підставі наукових підходів, політичних дискусій та громадських обговорень, результати яких фіксуються у вигляді конституційних положень, базових законів, документів державної політики стратегічного і концептуального характеру.

Результатами наукових пошуків у цій сфері та аналізу практики державної політики повинні стати конкретне визначення специфічних загроз гуманітарного характеру національній безпеці України, встановлення їх пріоритетності та формування арсеналу засобів і методів протидії цим загрозам. Йдеться насамперед про питання національної самосвідомості, захисту суверенітету держави, легітимності влади, забезпечення основних гуманітарних потреб та інтересів громадян.

Встановлено, що гуманітарна безпека України формується на основі пріоритету інтересів особистості над груповими, партійними та ідеологічними. Реалізація цих принципів у практичній площині залежить від ефективності державної політики та зрілості громадянського суспільства в нашій державі.

Перенесення відповідальності за додержання гуманітарних принципів на рівень міжнародної взаємодії закономірно ставить питання про межі компетенції національної держави і міжнародного співтовариства у сфері гуманітарної безпеки.

Орієнтири гуманітарного розвитку України визначаються як національними інтересами України та життєво важливими інтересами кожного громадянина держави, відображеними в Конституції України та інших вітчизняних законодавчих актах, так і нормами міжнародного права.

Сутностями гуманітарної політики повинні стати створення умов для виявлення, формування й розвитку творчого потенціалу особи та суспільства у цілому, забезпечення гідних умов життя всім членам суспільства та реалізація гуманістичних принципів соціальної організації.

У застосуванні до специфіки сучасного стану українського суспільства та актуальних завдань розвитку Української держави основні функції гуманітарної

політики можуть бути визначені як соціальна, державотворча і трансформаційна.

Державотворча функція гуманітарної політики реалізується в ідеологічному забезпеченні процесів національної консолідації, формування та підтримання національної ідентичності, виховання патріотизму і високих моральних якостей підростаючого покоління.

Перехід до плюралістичної моделі суспільної свідомості та включення питань ідентичності до арсеналу політичної конкуренції актуалізували завдання ідеологічної визначеності як змістовної основи гуманітарної політики в питаннях мови, освіти, історичної пам'яті тощо [2].

Одними із завдань сучасної гуманітарної політики держави є максимальне пом'якшення негативних наслідків трансформаційних і кризових процесів, зменшення їх травматичного впливу на свідомість та психіку населення, попередження й подолання наслідків зниження життєвого рівня вразливих верств, вихід із кризового стану національної самосвідомості та ідентичності.

Зміст державної гуманітарної політики та результати її практичної реалізації впливають на стан національної безпеки, а також стосуються широкого кола життєвих інтересів людини – її соціального та екологічного захисту, охорони здоров'я, можливості виховання й освіти дітей, забезпечення культурних та інтелектуальних потреб, можливостей творчої самореалізації та ін. Згідно з поширеними в сучасній науці та актуальними міжнародно-правовими підходами ці питання належать до сфери безпеки людини (human security), а отже, можуть тлумачитися як предмет політики гуманітарної безпеки в широкому розумінні цього терміна.

Крім того, в умовах трансформації суспільної свідомості та переходу до демократії, а також з огляду на потреби ідеологічного забезпечення процесу національного державного будівництва такі завдання гуманітарної політики, як формування і підтримання національної ідентичності громадян України, забезпечення позитивного сприйняття України світовим співтовариством, відіграють істотну роль у формуванні засад та передумов національної безпеки [3].

Одним із вагомих напрямів політики гуманітарної безпеки України є культурна політика. Саме культура справедливо вважається сферою, де формуються цінності суспільства, національна ідентичність та національна пам'ять, розвиваються суспільно значущі ідеї. Культура, а також політика у сфері культури є саме тією площиною, де найкраще і найефективніше реалізуються особистість та соціум.

Зміцнення гуманітарної безпеки держави під дією зовнішніх чинників та загрози втрати інтелектуального, кадрового і технологічного потенціалу України спонукають переосмислити завдання та місію освітньо-наукової сфери держави в Україні.

Список використаних джерел:

1. *Про національну безпеку України* (Закон України) №2469-VIII від 21.06.2018 року. Ст. 3. Вилучено з <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
2. Розумний, М. М. (2010). Формування національної ідентичності як пріоритет політики безпеки. *Політичний менеджмент*, № 3, С. 116–123.

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.44

МОДЕРНІЗАЦІЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ГРЕЦІЇ

Котельнікова Ольга Олександрівна

здобувачка вищої освіти факультету суспільних наук і міжнародних відносин
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Петров Павло Григорович

канд. політ. наук, доцент кафедри міжнародних відносин
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРАЇНА

Міграційна політика країни вникає як реакція на суспільні виклики, внутрішню та зовнішню ситуацію держави, її основні пріоритети. Грецька Республіка також формує свою міграційну політику зважаючи на державні інтереси, які полягають то у збільшенні певних міграційних потоків, то навпаки, зменшенню. А найбільший фокус уваги європейські держави, включаючи Грецію приділяють саме нелегальній міграції. Однак іноді політика держави суперечить інтересам громадськості у сфері міграції, про що зазначають світові НГО.

Наразі, найгострішим питанням для Греції є нелегальна міграція. Основним джерелом якої зараз є Сирія, звідки рятуються шляхом через Туреччину, або не менш поширеним способом через Середземне море. Найінтенсивнішим був східно-середземноморський маршрут з Туреччини до Греції, яким прибували сирійці та вихідці з інших близькосхідних країн. Більшість прибулих до Греції продовжували свою подорож суходолом через країни Західних Балкан, щоб дістатися Німеччини чи Швеції, які зарекомендували себе як найбільш дружні до біженців. Завдяки співробітництву з Туреччиною та значному посиленню контролю на кордонах балканських країн, передусім Греції, східно-середземноморським маршрутом у 2016 р. переправилося набагато менше нелегалів, ніж у попередні роки. Водночас активізувався центрально-середземноморський маршрут [1].

Під впливом модернізаційних змін міграційна політика держави стала основним елементом управління міграційними потоками для вигоди держави-реципієнта, а також вона дала можливість уникнення навантаження на державу, що приходить у разі неконтрольованих потоків міграції. Про впровадження якісної державної політики вперше замислилися у ЄС після 1980-х р. І тільки після 1999 р. розпочався період розробки і запровадження єдиної міграційної політики ЄС. На той час Греція вже була членом ЄС і доєдналась до такої ініціативи.

Для боротьби з нелегальною міграцією Греція вжила заходів, запропонованих ЄС і приєдналась до існуючої вже тоді Шенгенської зони. Для Греції ця угода набула чинності у 2000 р. Система депортації почала працювати вже з 1999 р, було створено спеціальну поліцію та впроваджено патрулювання. З Туреччиною та Албанією було підписано закон про реадмісію, адже саме звідси до Греції потрапляло найбільша кількість нелегальних мігрантів.

З 1980-х років Греція зайнялась заохоченням повернення, насамперед, етнічних греків через налагодження системи видачі кредитів, розвитку інвестиційних проектів. Тим хто купував житло за іноземну валюту надавалися вигідні іпотеки та звільнення від податків. Для спрощення процесу реінтеграції було створено спеціальні школи для дітей, які поверталися з-за кордону (третина репатріантів народилися в зарубіжних державах). Зокрема, в Афінах та Салоніках діяли школи для англо-, німецько- та франкомовних учнів. У звичайних школах було запроваджено додаткові заняття. За оцінками, у 1982-1987 рр. інвестиції мігрантів становили 235 млн. доларів США, 64% з яких було спрямовано в сектор послуг.

Було розроблено спеціальну процедуру їх облаштування, під егідою МЗС утворено Національну фундацію з прийому та розселення греків-репатріантів. Консульства в пострадянських державах видавали цій категорії іммігрантів «візу для репатріації», власники якої після переїзду до Греції не потребували дозволів на проживання та працевлаштування, могли швидко набути громадянство.

Після швидкого економічного розвитку, Греція відновила демографічний баланс, і постало питання зміни міграційної політики. Адже, попередня політика спрямовувалась на заохочення в'їзду для мігрантів, а не на регулювання міграційних потоків. Цілком закономірно у більш розвинену Грецію 1990-х р. почала прибувати надвелика кількість мігрантів. У 1991 р. було прийнято новий закон про іноземців, що встановлював досить жорсткі умови в'їзду. Для допуску в країну працівник-мігрант мав знайти робоче місце, на яке не претендував громадянин Греції чи ЄС, а також етнічний грек-репатріант чи визнаний біженець. Дозвіл на перебування видавали лише на рік. Дозвіл на постійне проживання можна було отримати після 15 років легального проживання, клопотатися про громадянство – через 10 років, а звертатися за дозволом про возз'єднання сім'ї – через 5 років.

Незважаючи на це чисельність іноземців з неурегульованим статусом зростала, а випадки порушення людських прав мігрантів були доволі поширеними. Це викликало значний тиск з боку громадськості, спрямований на зміни зазначених норм. Нове законодавство було прийнято 1997 р. і передбачало проведення кампанії з легалізації нелегалів. Особи без належного правового статусу змогли набути дозволи на тимчасове перебування, так звану «білу картку» (на умовах, проживання в Греції принаймні впродовж року і сплати соціальних внесків мінімум за 40 робочих днів упродовж). Це забезпечувало їм час для підготовки додаткових документів і оформлення «зеленої картки», тобто дозволу на перебування та роботу. Для отримання «зеленої картки» потрібно було сплатити соціальні внески щонайменше за 150 робочих днів [2]. Як раз кінець 1990-х р. став першою хвилею міграції з України, а також з інших минулих радянських республік у Грецію. У випадку з Україною, можна стверджувати, найважливіша причина міграції в Греції була економічна, особливо інтенсивним потоком був направлений з Маріуполя [3].

У 2001 р. було прийнято новий закон щодо іноземців та громадянства. Нелегальні мігранти вдруге отримали нагоду врегулювати своє становище. Для цього вони мали довести, що проживали в Греції принаймні рік, надати копію трудового контракту, підтвердити сплату соціальних внесків не менш як за 200 робочих днів упродовж року, сплатити 147 євро. Закон 2001 р. містив

також норми щодо подальшого регулювання трудової міграції. Зокрема, служба зайнятості щороку мала готувати звіт про потреби в робочій силі, на основі якого визначалася квота видачі дозволів на тимчасове працевлаштування іноземців. Прийняттям заяв від бажаючих працювати в Греції повинні були займатися дипломатичні представництва за кордоном.

Новий закон про іноземців, прийнятий у серпні 2005 р., ознаменував проведення чергової легалізації. На цей раз під нього підпадали особи, які вїхали в державу до 31 грудня 2004 р., передовсім ті, хто колись мав дозвіл на перебування, проте згодом його втратив. Однією з умов легалізації була сплата внесків соціального страхування за 300 днів у період з 1 липня 2003 р. до 30 червня 2005 р.

Наступна легалізація датується 2007 р. У відповідь на критику законодавчих актів 2001 і 2005 рр., було прийнято закон, покликаний спростити інтеграцію мігрантів у грецьке суспільство. Цьому мав сприяти новий порядок підрахунку строків перебування: у 10-річний термін зараховувалися всі періоди легального перебування в Греції, незалежно від підстав. Якщо раніше можна було відмовити в оформленні чи продовженні дозволу на перебування в разі порушення проти іноземця кримінальної справи, то тепер – лише після остаточного визнання його винним у тяжкому злочині. Допускалася додаткова оплата до 20% необхідних для отримання дозволу внесків до фонду соціального страхування, якщо кількість робочих днів, за які їх було сплачено, була недостатньою [2].

У 2019 році Грецьким парламентарям представили законопроект, спрямований на скорочення кількості біженців і мігрантів, які опинилися в країні в результаті тривалих бюрократичних процедур. У разі його ухвалення запобігатиме оскарженню негативних рішень про надання притулку, а також скасує визнання посттравматичного стресового розладу як дійсної підстави для клопотання про надання притулку. Згідно з новими правилами, пересування біженців і мігрантів також може бути обмежено.

П'ять організацій («Лікарі без кордонів», Amnesty International, Грецька ліга за прав людини, Грецька рада у справах біженців, Грецький форум мігрантів і правозахисників) піддали критиці законодавство, зокрема статтю, яка дозволяє владі затримувати прохачів притулку [4].

Зокрема, у 2018 р. Amnesty International висунув претензії уряду Греції за порушення прав людини, а саме через прецедент звинувачення волонтерів, які допомагали рятувати мігрантів, які переправлялися морем до Греції. Волонтерам наразі загрожує 25 років ув'язнення за незаконне перевезення людей до Греції та шпигунство. Правозахисна організація наголошує на тому, що волонтери та волонтерки не переправляли людей, а рятували тих, хто знаходився біля берегів Греції, що не є злочином [5]. «Цей випадок – лише останній приклад того, як влада зловживає законами про боротьбу з контрабандою для націлювання на активістів та криміналізує рятування. Затримати відданих добровільних гуманітаріїв, які допомагали людям, які потребують, не піддається логіці...» говорить на офіційному сайті організації [6].

Такий випадок актуалізує дискусійне питання про визначення нелегального мігранта з боку держави та недержавних утворень. Суперечливість полягає у тому, що для держави важливе забезпечення національних інтересів, що можуть іти в розріз з суспільними інтересами. Так і в Греції, коли популістичний

уряд диктує міграційну політику, що порушує прийняті ним дотримання прав людини.

Висновки. Отже, політика Греції щодо мігрантів протягом зміни фокуса проблеми також змінювалась. Від заохочення приїзду мігрантів змінилась до введення жорсткої міграційної політики і до випадків порушення прав людини у цій сфері. Наразі уряд веде політику стримування потоків міграції, особливо що стосується нелегальних мігрантів.

Список використаних джерел:

1. Малиновська, О.А. (2010). *Міграційна політика та етнічні проблеми. Демографія та соціальна економіка*, 2010, 2(14), 75-85.
2. Малиновська, О.А. (2018). *Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії*. К.: НІСД.
3. Рябенко, Е.В. (2016). Становище Українських мігрантів в Республіки Греція. *Вісник Маріупольського державного університету*, 15, 307-313.
4. Гран, С. (2019, жовтень 23). Греція готує суперечливе посилення міграційного законодавства. *Європейська Правда*. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/10/22/7102162/>
5. Amnesty International. (2019). *Demand the charges against Sarah and Sean are dropped*. Retrieved from <https://www.amnesty.org/en/get-involved/take-action/w4r-2019-greece-sean-binder-and-sarah-mardini/>
6. Amnesty International. (2018). *Smuggling charges against humanitarian workers who saved refugees in Greece must be dropped*. Retrieved from <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/12/smuggling-charges-against-humanitarian-workers-who-saved-refugees-in-greece-must-be-dropped/>

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.45

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ КИТАЮ: РЕТРОСПЕКТИВА ТА СЬОГОДЕННЯ

Перфільєва Софія Юрївна
здобувачка вищої освіти факультету суспільних наук і міжнародних відносин
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Петров Павло Григорович
канд. політ. наук, доцент кафедри міжнародних відносин
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРАЇНА

В рамках дослідження генезису геополітичної стратегії Китаю, необхідно поглибитись у історичний контекст її внутрішньої та зовнішньої політики протягом тисячоліть.

Розділимо процес розвитку китайської держави на умовно декілька важливих етапів.

Перший – це, безумовно, становлення в III ст. до н.е. централізованої держави – Імперії Цінь. Спрямування її зовнішньої політики відзначалося регіональним об'єднанням удільних земель воєнним шляхом, що сприяло, з одного боку, створенню незалежної централізованої держави, а з іншого – міжнародній ізоляції через постійну потребу в укріпленні кордонів та стабілізації внутрішньої політики імперії, у складі якої було чимало колишніх самостійних держав. У Східній Азії встановився міжнародний порядок, заснований на однополярній системі, яка закріплювалась родоплемінними, династичними та данічними відносинами. Домінування Китаю над регіональними етносами у військовій, політичній та економічній сферах поєднувалась із замкнутістю китаєцентричної системи, обумовленої географічним рельєфом, який сприяв переважанню геополітичної стратегії, орієнтованої більше на сушу, ніж на море.

В кінці першої половини XVII століття в Китай вторглись маньчжури, які заснували династію Цін (1644 р.), яка правила країною до 1912 р. Стратегія правління цінських імператорів полягала саме в політиці самоізоляції та прагненні законсервувати існуючі феодальні порядки. Як результат, можемо прослідити культурний, економічний та політичний упадок Китаю, його неспроможність конкурувати з передовими європейськими країнами. Відсталість тодішньої системи, нездатність ефективно проявляти себе на зовнішньополітичній арені доцільно прослідити в період Першої опіумної війни, в якій через поразку Китай втратив Гонконг. Таким чином можна підсумувати, що занепад державної системи, ізолюваність, воєнна неспроможність відстоювати державний суверенітет та відсутність геополітичної стратегії як такої призвели до падіння китайської імперії у 1912 р. та докорінного перегляду політичного курсу» [1].

Історичний етап республіканського Китаю (1912-1949 рр.) професор і декан факультету міжнародної політики Університету міжнародних відносин («кузня» дипломатичних кадрів КНР) Лін Хунюй назвав підготовчим. Паризьку конференцію 1919 р. і створену Версальсько-Вашингтонську систему він розглядає як початок глобального управління, коли Китай зробив перші кроки по взаємодії з нею. «Договір дев'яти держав», заключений пізніше, серед яких США, Англія, Франція, Японія, Італія, Бельгія, Голландія, Португалія та Китай, проголошував принцип поваги суверенітету, територіальної та адміністративної недоторканності Китаю. Він зобов'язував всіх учасників дотримуватися принципів «відкритих дверей» і «рівних можливостей» в торгівлі і розвитку промисловості на всій території Китаю.

«Прикладний довідник з міжнародних відносин», що вийшов на початку 2013 р. в Тяньцзіньському видавництві (Під ред. Хуан Жіхання і Яо Юйфея) представив період з 1949 р. – середина 50-х рр. як дипломатію «трьох великих рішень»: «схилитися в один бік», «почати все спочатку», «Навести порядок в домі, а потім запрошувати гостей»[1]. Це розшифровувалося наступним чином: «встановити союз з СРСР», «не визнавати дипломатичні відносини, встановлені урядом Чан Кайши, а почати все спочатку», «на території Китаю ліквідувати всі прояви імперіалістичного впливу» (закрити іноземні військові бази, банки, сетльменти, школи, видавництва, лікарні і т.п.).

Можна характеризувати десятиріччя 1950-х рр. – кінець 1960-х рр., як відмову від дипломатичної політики «схилитися в один бік», опора на більш

широке коло країн Азії, Африки і Латинської Америки, боротьба проти ревізйонізму і імперіалізму СРСР і США. В 1971 році відновлюються права КНР в ООН. У 1972 р. починається процес поліпшення китайсько-американських відносин. Китай приймає «дипломатичну політику» «єдиного фронту», «однієї лінії». До 1979 р. Китай підтримував дипломатичні відносини з 120 країнами.

Важливо зазначити, що початок 80-х рр. – кінець 20-го століття, характеризується незалежною і самостійною позицією. Підкреслюється, що Китай більше не вступатиме в стратегічні відносини або покладатися на будь-яку велику державу. Для вирішення проблеми Сянгану (Гонконгу) і Макао (Макао) пропонується формат «одна країна - дві системи », який успішно здійснюється разом з Англією і Португалією. І вже на початку XXI ст. – і нині, проводиться політика підтримки існуючої міжнародної системи, заснованої на принципах мирного співіснування [2].

У період з 1971 р. відновлення прав в ООН дозволило КНР офіційно вступати в численні міжнародні структури, поступово стаючи повноправним членом міжнародної спільноти. Спостерігаємо залучення Китаю до міжнародних економічних організацій, зокрема, вступ 11 грудня 2001 р. в СОТ стало історичною віхою і означало завершення інтеграції країни в світову міжнародну систему. Фінансовий криза 2008 р. запустила процес перерозподілу влади між головними гравцями міжнародних відносин. Активізувалася також і регіональна політика Китаю в південно-китайському морі, що не може не визначати нарешті доповнення геополітичної стратегії країни орієнтирами не тільки на сушу, а й і на море.

Сучасна військова доктрина КНР, представлена міністерством оборони у 2015 р., має демонстративно оборонний характер і ставить перед Народно-визвольною армією Китаю такі цілі і завдання, як зміцнення територіальної цілісності і безпеки країни, попередження та організація відсічі агресору; припинення сепаратистських тенденцій та сприяння повному об'єднанню країни; запобігання збройній підривній діяльності і захист суспільної стабільності; посилення оборонного будівництва і здійснення модернізації національної оборони та збройних сил країни, а також захист миру і протистояння агресії і експансіонізму. У той самий час, в стратегії прописана необхідність в умовах нових загроз, «виграти інформаційні локальні війни» та активно розвивати кібер-технології [3]. Більш того, Китай залишає право за собою укріплювати «співробітництво з питань міжнародної безпеки» на територіях, які є «життєвонеобхідними для захисту інтересів Китаю за кордоном». В документі відмічені чотири головні виміри безпеки для країни: океан, відкритий космос, кіберпростір та ядерний потенціал[3].

Висновки. Отже, геополітична стратегія Китаю пройшла складний путь трансформації від повної китаєцентричної ізоляції до активного залучення у важливі світові зовнішньополітичні процеси.

Список використаних джерел:

1. Грачиков, Е. Н. (2015, март). *Внешняя политика Китая: генезис идентичности и стратегий* (с.с. 185-191). Москва: РИДВ.
2. Виноградов, И. С. (2018). *Эволюция геополитической стратегии Китая на рубеже XX-XXI вв.* Локус: люди, общество, культуры, смыслы, (1), 75-84.
3. Возняк, Т. (2015). *Геополітичні контексти війни в Україні*. Львів: «І».

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.46

УЧАСТЬ ПРОФСПІЛОК У РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ КВАЛІФІКАЦІЙ

Семигіна Тетяна Валеріївна

докт. політ. наук, професор,
Академія праці, соціальних відносин і туризму

УКРАЇНА

Сучасний світ характеризується змінами ринку праці, а відтак і новими очікуваннями від кваліфікацій та діяльності суб'єктів трудових відносин, зокрема, й професійних спілок. Ця розвідка має на меті оглянути зміну вимог до професійних кваліфікацій та роль профспілок у розвитку системи професійних кваліфікацій.

У дослідженнях ринку праці в європейських країнах [2; 7; 8] виокремлено низку сучасних тенденцій цього ринку, зокрема, секторальні зміни в економіці, індивідуалізація трудових відносин, міжнародна інтеграція ринків тощо. Такі тенденції зумовлюють зміну вимог до професійних кваліфікацій, які, з одного боку, за визначенням Ради ЄС, вважаються формальним результатом процесу оцінювання (при цьому кваліфікації отримуються, коли компетентний орган визначає, що людина досягла результатів навчання за певними стандартами) [6]; а, з іншого боку, тлумачаться Міжнародною організацією праці як здатності працівників виконувати конкретні завдання та обов'язки в рамках конкретної роботи [3]. До нових вимог щодо кваліфікацій віднесемо: появу нових кваліфікацій, розгортання навчання впродовж життя, вищі вимоги до професійних кваліфікацій, потребу у транскордонному визнанні професійних кваліфікацій тощо.

Зміни ринку праці зумовили і трансформацію позиції профспілок, зокрема щодо професійних кваліфікацій. Так, L20 (конфедерація профспілок G20), відзначає: "Історично профспілки були зацікавлені насамперед у регулюванні того, як працівник розпочинає свій шлях на ринку праці, зокрема через стажування. В даний час профспілки прагнуть розв'язувати питання підготовки ширших груп працівників. Вони визнали, що не тільки їх члени, а й працівники взагалі зацікавлені у розвитку, визнанні та сертифікації навичок та компетентностей" [4].

Вивчення форм участі профспілок у системі професійних кваліфікацій у європейських країнах дає підстави для визначення трьох рівнів: національного, галузевого, рівень підприємства (узагальнення представлені в таблиці 1).

Таблиця 1

Форми участі профспілок у формуванні системи кваліфікацій

Рівні	Форми участі
Національний	<ul style="list-style-type: none"> — Участь у Національних органах щодо профнавчання та стажування, дуальної освіти — Співпраця з соціальними партнерами в реалізації координованої політики щодо навчання протягом усього життя

Продовження табл. 1

Рівні	Форми участі
	<ul style="list-style-type: none"> — Участь у розробленні Національної рамки кваліфікацій, стандартів, програм навчання тощо — Фінансування систем розвитку навичок та інформаційних систем ринку праці
Галузевий	<ul style="list-style-type: none"> — Включення до колективних договорів умов щодо стажування та розвитку навичок працівників, зокрема сприяння навчання працівників навичкам для підтримки впровадження нової технології та форм організації праці для підвищення продуктивності праці — Участь в організації навчання протягом усього життя — Підтримка систем визнання роботодавцями навичок та присвоєння кваліфікацій
Підприємства	<ul style="list-style-type: none"> — Включення до колективних договорів умов щодо стажування та розвитку навичок працівників, зокрема сприяння навчання працівників навичкам для підтримки впровадження нової технології та форм організації праці для підвищення продуктивності праці — Участь в організації навчання протягом усього життя — Підтримка систем визнання роботодавцями навичок та присвоєння кваліфікацій

Дані сформовані за [1; 5; 9].

В Україні, де тривають дискусії як щодо професійних та освітніх кваліфікацій, так і ролі профспілок у мінливих умовах ринку праці, варто взяти до уваги окреслені вище європейські приклади соціального партнерства у формуванні національної системи кваліфікацій. Наразі профспілки як традиційний інститут громадянського суспільства мають виявляти активну позицію у питаннях модернізації змісту професійної освіти, створення професійних стандартів, визнання професійних кваліфікацій тощо.

Список використаних джерел:

1. Bridgford, J. (2017). *Trade union involvement in skills development: an international review*. Geneva: ILO.
2. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (2010). *Trade union strategies to recruit new groups of workers*. Retrieved from: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2010/trade-union-strategies-to-recruit-new-groups-of-workers>
3. International Labour Organization (2008). *ISCO-08*. Retrieved from: <https://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco08/index.htm>
4. L20 (2015). *Trade unions as advocates of quality apprenticeships: L20 briefing to the G20 Apprenticeships Conference*. Retrieved from: <https://www.ituc-csi.org/trade-unions-as-advocates-of?lang=en>
5. Payne, J. (2001). What do trade unions want from lifelong learning?, *Research in Post-Compulsory Education*, 6:3, 355-373

6. The Council of the European Union (2017). *Council recommendation on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning*. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017H0615%2801%29>
7. Trade Union Congress (2017). *The Gig is Up: Trade unions tackling insecure work*. Retrieved from: <https://www.tuc.org.uk/research-analysis/reports/gig>
8. Weil, D. (2014). *The Fissured Workplace: why work became so bad for so many and what can be done to improve it*. Harvard University Press.
9. Wright, C. F. (2011). *What role for trade unions in future workplace relations?*. Acas. Retrieved from: <https://bit.ly/37mDQ1H>

DOI 10.36074/21.02.2020.v1.47

ФЕНОМЕН ІМІДЖУ У ПРОЦЕСІ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ

Петров Павло Григорович

канд. політ. наук, доцент кафедри міжнародних відносин
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРАЇНА

Перед державами, які здійснюють демократичний транзит, їх органами управління сьогодні постає, зокрема, таке пріоритетне завдання, як створення та управління іміджем держави. Сформований позитивний імідж виступає одним з інструментів держави у досягнення внутрішньополітичних та зовнішньополітичних цілей.

Транзитивні демократії потребують формування позитивного іміджу як для внутрішньої, так і зовнішньої спільнот. Їх минуле характеризується наявністю не демократичних політичних режимів, які, в першу чергу, характеризувалися відсутністю свободи слова, вільних виборів й взагалі низьким рівнем розвитку демократичних політичних інститутів. Процес формування іміджу транзитивних демократій складається із значної кількості етапів. Проте, в першу чергу, потрібно визначити, які саме чинники впливають на формування іміджу.

Так можливо виокремити декілька груп чинників, що впливають на формування іміджу транзитивних демократій. Звичайно виокремлюють групу статичних чинників. В їх числі геополітичний стан (географічне положення країни, кліматичні умови, природно-ресурсний потенціал, вихід до морів та ін.); історична ретроспектива (історія держави, історичні події, що вплинули на її розвиток тощо); культурна спадщина; цивілізаційні особливості.

Особливою характеристикою статичних чинників формування іміджу транзитивних демократій виступає повна або часткова неможливість їх зміни. Тому використання таких чинників потребує багатостороннього аналізу, що дозволить визначити їх ефективність при формуванні позитивного іміджу [1].

Враховують також групу зовнішніх чинників – участь держави в міжнародних організаціях (економічних, політичних, культурних, екологічних тощо); дипломатичну діяльність (традиційна, публічна дипломатія); входження держави до європейської та євроатлантичної спільноти (ЄС, НАТО), характер сприйняття зовнішньої спільнотою (іноземна громадськість) [1]. І третя група складається із внутрішніх чинників, таких як характер сприйняття внутрішньою спільнотою; соціально-економічний добробут суспільства; політичні лідери; політичні партії, організації; політична еліта; розвиток демократичних інститутів; рівень політичної культури; діяльність уряду держави та його ефективність [2].

Окремо слід зауважити, що імідж транзитивної демократії, в першу чергу, базується на основі історичного минулого. Це сприяє формуванню у середовища негативного уявлення, змінити яке можливо шляхом модернізації її політичної системи (політичних інститутів) на основі демократичних засад. Тому модернізацію політичних інститутів можливо виділити як окремий чинник у формуванні іміджу транзитивних демократій та який посідає першочергове місце.

Модернізація політичних інститутів, на основі демократичних засад, як чинник формування іміджу транзитивних демократій, в першу чергу, дозволить нівелювати негативний вплив минулого та сформувати позитивний імідж. Отже, на формування іміджу транзитивної демократії впливає значна кількість взаємозалежних чинників. Проведенням ефективної іміджевої політики на основі цих чинників можливо сформувати багатогранний, позитивний імідж транзитивної демократії.

Імідж для транзитивних демократій відіграє важливу роль у реалізації їх цілей, зокрема, у процесі позиціонування на світовій арені. Врахування феномену іміджу в демократичному транзиті є важливим й тому, що імідж країни, яка прагне демократичних змін допомагає у проведенні реформ. З кожним кроком такого руху зростає переконаність міжнародних акторів з доцільності надання розширеної фінансової допомоги, співробітництва у різних галузях економіки, військового будівництва, політики.

Список використаних джерел:

1. Васильєва І. Г. (2012). Чинники формування політичного іміджу держави. *Переяславская рада: её историческое значение и перспективы развития восточнославянской цивилизации VI Междунар. науч.-практич. конференции.* (с. 419-423). 15-16 декабря, 2011, Харьков, Украина: НТУ «ХПИ».
2. Личова Г. (2006). Імідж країни в глобальному просторі. *Вісник КНУ Шевченка*, (85), 33-36.

PUBLIKACJA NAUKOWA

ΛΟΓΟΣ

KOLEKCJA PRAC NAUKOWYCH

Z MATERIAŁAMI MIĘDZYNARODOWEJ
NAUKOWO-PRAKTYCZNEJ KONFERENCJI

**«WIELOKIERUNKOWOSC JAKO
GWARANCJA POSTĘPU NAUKOWEGO»**

21 lutego 2020 rok • Warszawa, Polska

TOM 1

Ukraiński, rosyjski, polski i angielski

*Materiały są drukowane w brzmieniu autora
Komitet organizacyjny nie zawsze podziela stanowisko autorów
Za dokładność tego materiału, autorzy ponoszą odpowiedzialność*

Podpisano do publikacji w dniu 21.02.2020. Format 60×84/16.

Przesunięcie papieru. Font Arial. Druk cyfrowy.

Arkusze warunkowa wydrukowana: 8,25.

Nakład: 100 egzemplarzy.

Wydrukowano z gotowego oryginalnego układu.

Dane kontaktowe Komitetu Organizacyjnego:

21037, Ukraina, Winnica, ul. Zochih, 18, biuro 81

OP «Europejska platforma naukowa»

Telefony: +38 098 1948380; + 38 098 1956755

E-mail: info@ukrlogos.in.ua

www.ukrlogos.in.ua

Wydawca materiałów drukowanych: Drukarnia PE Gulyaeva V.M.
08700, Ukraina, Obukhov, ul. Malyska, 5. E-mail: 5894939@gmail.com
Certyfikat przedmiotu działalności wydawniczej: ДК № 3909 z 02.11.2010.